ÇIKIŞ YOLU

II

MEDENİYETİMİZİN DİRİLİŞİ

YAZARIN ÖBÜR ESERLERİ
(DİRİLİŞ YAYINLARI'ndan)

ŞİİR:

ŞİİRLER I	Monna Rosa
ŞİİRLER II	Şahdamar/Körfez/Sesler
ŞİİRLER III	Hızırla Kırk Saat
ŞİİRLER IV	Taha'nın Kitabı/Gül Muştusu
ŞİİRLER V	Zamana Adanmış Sözler
ŞİİRLER VI	Ayinler/Çeşmeler
ŞİİRLER VII	Leylâ ile Mecnun
ŞİİRLER VIII	Ateş Dansı
ŞİİRLER IX	Alınyazısı Saati

GÜN DOĞMADAN (Şiirlerin Toplu Basımı)

HİKÂYE:

HİKÂYELER I	Meydan Ortaya Çıktığında
HİKÂYELER II	Portreler

PİYES:

PİYESLER I • ARMAĞAN

ÇEVİRİ ŞİİR:

BATI ŞİİRLERİNDEN • İSLÂMIN ŞİİR ANITLARINDAN

DÜŞÜNCE:

RUHUN DİRİLİŞİ • KIYAMET AŞISI • İNSANLIĞIN DİRİLİŞİ • ÇAĞ VE İLHAM I-II-III-IV • YİTİK CENNET • MAKAMDA • İSLÂMIN DİRİLİŞİ • DİRİLİŞ MUŞTUSU • DİRİLİŞ NESLİNİN ÂMENTÜSÜ • İSLÂM • İSLÂM TOPLUMUNUN EKONOMİK STRÜKTÜRÜ • DÜŞÜNCELER I-II • GÜNDÖNÜMÜ • DİRİLİŞİN ÇEVRESİNDE • FİZİKÖTESİ AÇISINDAN UFUKLAR VE DAHA ÖTESİ I-II-III • YAPI TAŞLARI VE KADERİMİZİN ÇAĞRISI I-II • UNUTUŞ VE HATIRLAYIŞ • VAROLMA SAVAŞI • ÇAĞDAŞ BATI DÜŞÜNCESİNDEN • SAMANYOLUNDA ZİYAFET

DENEME:

EDEBİYAT YAZILARI I Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir
EDEBİYAT YAZILARI II Dişimizin Zarı
EDEBİYAT YAZILARI III Eğik Ehramlar

İNCELEME:

YUNUS EMRE • MEHMED ÂKİF • MEVLÂNA

GÜNLÜK YAZILAR:

FARKLAR • SÜTUN • SÛR • GÜN SAATİ

SÖYLEYİŞLER:

röportaj:

TARİHİN YOL AĞZINDA

konferans:

ÇIKIŞ YOLU I- Ülkemizin Geleceği

meydan konuşması:

ÇIKIŞ YOLU III- Kutlu Millet Gerçeği

SEZAİ KARAKOÇ

ÇIKIŞ YOLU
II
MEDENİYETİMİZİN DİRİLİŞİ

dört konferans

3. baskı

DİRİLİŞ YAYINLARI
P.K. 1279, Sirkeci - İstanbul. Nuruosmaniye Cd.
Derin Han, No: 8/1, 34410 Cağaloğlu - İstanbul
Posta Çeki No: 348155 Tel: (0212) 519 04 57
www.dirilisyayinlari.gen.tr

Diriliş Yayını : 55

Birinci Baskı : 2002
İkinci Baskı : 2003

BU KİTAP

Bu kitap, dört konferanstan oluşmaktadır. 1990 da kurulup 1997'de kapatılan, genel başkanlığını yazarın yaptığı Diriliş Partisi dönemi konuşmalarından olup, ilki, Pendik'te 16 Mayıs 1991 de Belediye Kültürevi'nde «**Diriliş Çağı**» adıyla, ikincisi, Eskişehir'de 3 Ekim 1993 de Ticaret Odası Konferans Salonu'nda «**Dünya Görüşümüz Diriliş**» adıyla, üçüncüsü, Adapazarı'nda 3 Aralık 1993 de Ticaret ve Sanayı Odası Toplantı Salonu'nda «**Medeniyetimizin Dirilişi**» adıyla, dördüncüsü, Eskişehir'de 5 Haziran 1994 de Ticaret Odası Konferans Salonu'nda «**Kaybolan Hakikat**» adıyla parti teşkilâtlarının düzenlemesiyle verilmiştir. Konuşmalar, çok zaruri ufak düzeltmeler dışında olduğu gibi alınmıştır. Ancak, bugün gerekli görülen ekler, dipnotunda gösterilmiştir.

© Diriliş Yayınları. BU KİTAP DAHİL BÜTÜN ESERLERİMİZİN TÜM YAYIN HAKLARI SAKLIDIR (Değerlendirme amacıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yazarın yazılı izni olmadan, hiçbir surette alınamaz, çoğaltılamaz, çevirisi yapılamaz, radyo, TV'lerde okunamaz, kaset ve CD'lere aktarılamaz, Internet dosyası açılamaz).

Dizgi-İçdüzen: Sembol 532 51 79
Baskı-Cilt: Bayrak Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. No: 14/2 Topkapı - İstanbul
İstanbul – Şubat 2010

ÇIKIŞ YOLU
II
MEDENİYETİMİZİN DİRİLİŞİ

I

DİRİLİŞ ÇAĞI

Konferanstan bahseden Zaman
Gazetesi'nde çıkan fotoğraf

Söze selâmla başlamak, bizim ulu bir geleneğimizdir. Size selâm diyor, iyilikler diliyorum.

Buraya kadar zahmet edip geldiniz. Teşekkür ederim. Ümid ederim ki, her birimizin hayatının sonuna kadar, yani ömür boyu hep beraber oluruz. Burada oluşumuz, böyle bir birlikteliğin bir süreği, bir başlangıcı veya bir belirtisi olsun.

Hareketimizin adı diriliştir. Diriliş Hareketi, yeni bir oluş değil. Otuz senedir fikriyatını yapıyoruz. Şimdi de onun hareket planına nakşedilmesi safhasına geçmiş bulunuyoruz. Bu sebeple, bu kavram (mefhum) üzerinde, "diriliş" kelimesi üzerinde ne kadar dursak azdır. Çünkü: hareketin temeli, özü, çekirdeği «diriliş»tir. Yapılan hareket, ister bir parti hareketi olsun, ister bir toplantı, bir araya

geliş olsun, ister bir basın yayın faaliyeti olsun, yani bir dergi, bir gazete veya bir kitap yayınlama işi olsun, temeli diriliş vakıasıdır.

Böyle olunca, şimdiye kadar yazılarımda üzerinde durduğum bu kavramın, burada, en önce, açıklamasını yapmayı, onun çevresinde dönen düşünceleri, bu düşüncelerin ucunu bucağını, nereden gelip nereye gittiğini, nereye kadar gidebileceğini anlatmayı bir vazife bildim.

Konunun içinde hep birlikte olacağız. Âdeta karşılıklı bir düşünce alışverişi içinde, "diriliş" in, enine, boyuna, derinliğine ne olduğunu araştıracağız. Buna girişmeden önce de, insanlığın ve özellikle milletimizin dirilişi için hayatını feda etmiş olan, ilk insandan kıyamete kadar ömrünü bu yolda harcamış bulunan büyüklerimize rahmet diliyorum. Selâmlar olsun onlara diyorum.

Diriliş kavramı, çok geniş bir kavramdır. En metafizik bir temelden başlayarak, tek kişinin hayatının en ayrıntı noktalarına kadar uzayan, toplumu bütünüyle kucaklayan, tarihi didik didik eden, tarihin yönünü çizen, tarihi icabında dönemeçler ve kıvrımlarla bambaşka istikametlere doğru götüren her türlü kişisel, toplumsal, tarihî ve metafizik olayların, oluşların bütününe "diriliş" diyebiliriz.

O halde, önce "diriliş" in metafizik anlamı üzerinde durmamız gerekir. Bir insan, kendisinin varlığını düşündüğü anda karşısına ilk çıkan, ilk aklı-

na gelen soru, ölümden sonrasıdır. Varoluşumuzun anlamı, öldükten sonrasına vereceğimiz anlamla bağlantılı. Eğer bir hiçten gelip bir hiçe gidiyorsak, biz, o zaman, ömrümüzü de hiç sayabiliriz. Ama aksine, şu andaki hayatımızın bir anlamı varsa -ki biz ona inanıyoruz- ve biz yaşadığımız bu hayatı anlamlandırmak istiyorsak, onu bir hiçe adamamışsak, mutlaka onun bir evveliyatı ve bir de sonu olduğunu düşünmekten kendimizi alıkoyamayız.

Nitekim, başlangıçtan itibaren, insanlar, hayat ve ölüm üzerinde düşünüp durmuşlardır. Ve kurdukları medeniyetlerin iki veçhesi olmuştur hep: bir, hayata bakış veçhesi, hayatı gerçekleştiriş veçhesi; bir de, ölüme bakış ve ölümü gerçekleştiriş, ölüm ötesi üzerindeki düşüncelere göre davranma veçhesi. Demek ki, ölüm, hayatla yanyana, insanoğlunun tarihini teşkil etmiştir. İnsanoğlunun ortaya koyduğunun, medeniyetlerin bir yüzü hayata dönükse, öbür yüzü ölüme dönüktür. Yine, biz görüyoruz ki, insanlık tarihinde, bu medeniyetleri ilk açanlar, ilk medeniyetlere yön verenler ve medeniyetler çığırından çıktığı zaman onları tekrar ana çizgisine getirenler, daha çok, peygamberler olmuştur. Evet, peygamberlerin de davranışlarında, sözlerinde sadece bu hayata dönük bir anlam görmüyoruz; onların ebedî hayata göre ayarlandıklarını ve bizi de oraya döndürmeye çalıştıklarını da görüyoruz. Onlara gelen vahiyler, kitaplar, her şeyden önce, ölümden ötesine bir çehre çizmeye,

ölümden ötesinin tasvirine, ölümden ötesinin anlamına ve onun bu hayata yansımasına birinci derecede önem vermektedirler.

Sadece kitaplarda mı kalmıştır bu? Hayır. Zaten, bu kitapların hayata geçmek için geldiği ve insanlar kitapların birer örneği haline gelsinler diye bu kitaplar insanoğluna geldiği için, ölümden ötesi hakkındaki ilâhî hükümlerin de, kitaplara, kitaplardan da önce o kitabın kendisine indiği peygamberde somutlaşan bir hayata, ondan sonra da bütün insanların hayatına geçtiğini görüyoruz.

Öyleyse, bu dünya ve öbür dünya diye iki kavram doğduğu zaman, hemen arkasından bu iki dünyanın, birbirinden ayrı olmayıp birinin öbürünün bir parçası, bir simetrisi olduğu, birbirini yorumlayan iki hayat tarzı olarak birinin öbürüne bir çıkma, bir dipnotu olduğu hakikatı ortaya çıkıyor.

Medeniyetlerde de, kurulan mâbetler, yapılan bütün hayır müesseseleri, çeşmeler, sebiller, türbeler, kısacası kalıcı olan, gerek estetik bakımından, gerek tarihî bakımdan kalıcı olan nice eserler, bize, ölümden ötesinin, ebedî hayatın anlamını kendi lisanlarıyla söylüyorlar ve bize de bu hayatımızı ona göre ayarlamamız gerektiğini beliğ bir şekilde ifade ediyorlar.

İşte, buraya gelince, «diriliş» mefhumuyla, metafizik anlamda «diriliş» mefhumuyla karşılaşıyoruz. Metafiziğin, tabiidir ki, ana kaynağı, insanlar

için din olduğundan, inanışların en önce temeller, başlıklar halinde toplandığı bir yerde bir hak ve hakikat olan din, islâm olsun, isterse ondan önce gelip de onun bir parçası olan vahdaniyet dinleri olsun -ki bunların hepsi zaten bir dindir ve bir medeniyettir-, yoğun bir şekilde, diriliş mefhumunu içerirler. Ölümden öteye bir hayat varsa, biz, o hayata doğacağız. İşte «diriliş» bu demektir. Metafizik mânada «diriliş» bu demektir. Eğer, bu hayat varsa, içinde yaşadığımız hayat bir vehim değilse, bir hayal değilse, mutlaka bundan sonraki bir hayatımız olacaktır. İşte o hayat da, ebedî olacaktır. Çünkü: geçici olan, sadece bu hayattır.

Çevremize baktığımız zaman, ölümün, bize, yüzümüze çarptığı hakikat, ebedilik hakikatıdır. Hiç bir zaman, gelip geçen, dışımızdaki tabiat olaylarının değişikliği gibi, bir mevsim değişikliği gibi veya bir fırtınanın esişi gibi gelip geçici bir izlenim bırakmıyor ölüm üzerimizde. Geçmişimize doğru baktığımız zaman, âdeta, tarihin ucunun nerede başladığını bilemiyoruz. İnsanlar bunu düşünürken, hatta mübalağalara kadar gidiyorlar. Gerek dünyanın ömrü, gerekse güneşin ömrü ve gerekse insanlığın ömrü konusunda bilim, nakil olarak gelen rivayetlerden çok daha ileri gidiyor. Zaten, âdeta, varoluşun ebedî olduğunu, yani gerimizde bir ezeliyet, önümüzde de bir ebediyet olduğunu, bilim de, akıl da, müşahedelerimiz, sezgilerimiz ve hepsinin üstünde bize gelmiş olan, insanlığa gel-

miş olan ilâhî vahiyler de söylüyor. Bilim, onun bir yüzüne, görünen yüzüne bakıyor henüz. Ve nitekim, zaten böyle olmasa, bu hayatta olmamız da mümkün olmazdı. Çünkü: ebedî hayattan bir an olduğunu da bizzat hayatın kendisi hissettiriyor. Böyle olunca, mutlaka o hayata bir gün yine bir doğuşumuz olacak. O doğuşa da, dinde «bâ'subadelmevt», ölümden sonra ayağa kalkma denmiş. «Ba's» kalkış demek kelime anlamıyla. Ölümden sonra ayağa kalkma, dirilme ise, asıl anlamı. Çünkü: vahiy, en ümmi insandan, en entellektüel insana kadar herkese hitab ettiğinden, doğrudan diriliş gibi soyut olarak anlaşılacak bir kelime söylenmemiş, gözönünde canlandırabilmek için «kalkış» kavramı kullanılmıştır ki, bu, arapça dil yapısına da çok uygun düşmekte. Tek başına «ba's» kelimesinin anlamına gidersek, diriliş olmaz. Ancak mecazi anlamda, yine gerek Kur'an-ı Kerim'de, gerekse dilde, diriliş anlamında kullanılmıştır. Nitekim inancımız olan kıyamet hadisesi ve ondan sonra tekrar dirilişin başlamasında, «haşir» ve «neşir» kavramları vardır. «Dirilme» ve «yayılma», ayağa kalkma anlamına.

Dirilişin bu cephesi, belki çağımızda ihmal edilen bir yanıdır. Halbuki, tabiidir ki, en önce, en çok üzerinde durulması gereken kavram, ölümden sonraki diriliş kavramıdır. Yani işin metafizik cephesi. Tek kişiye hitap eden cephesi. Fakat öncelikle, tek kişilere hitab eden bu kavram, insanlar, ina-

nanlar bir arada düşünülünce, bir topluma hitab ediyor olmaktadır. Ve bir topluma hitab ettiği anda da zaman içinde tarihe hitab etmektedir demektir. Tarihe hitab ettiği zaman da, mutlaka, sonunda medeniyete hitab etmektedir.

Demek ki, en metafizik planda gibi görünen bu mefhumu, biz bir kenara koyup atamayız. Yani sadece Amentü'de varit zannediliyor. Daha eskiden bilhassa böyle sanılıyordu. Diriliş mefhumu üzerinde durduğumuz zaman, o, sadece Amentü'de geçen, Amentü'yü okuduğunuz zaman üzerinde düşüneceğiniz bir kavramdan ibaret sanılıyordu. Halbuki, görüyoruz ki, bir kişinin hayatında bu kadar önemli bir yer tutunca, onun, toplumun hayatında, medeniyetin hayatında, milletin hayatında çok geniş bir yer tutması kaçınılmaz bir sonuç oluyor. Ve tüm hayatımıza, yeni, temel bir anlam veriyor, insanın hayatının rengini değiştiriyor. Diyelim kızıl bir renkte ise hayat, onu yeşil yapıyor. Sulh ve sükûn hayatı yapıyor. Çünkü; sonunda, hiç bir adalet yoksa, bu dünyanın zulümlerinin bir hesabı olmayacaksa ve sonunda bir mükâfat yoksa ve ilâhî güzelliği seyir imkânı yoksa, bu dünya hayatı, bize, kapkaranlık olur, simsiyah olur, kıpkızıl olur. Halbuki, diriliş inancı, öldükten sonra dirilme inancı, bizim bu dünyamızı da karanlıklardan kurtarıyor, aydınlığa kavuşturuyor. Buradan açılan pencereler vardır öteye. «İlâhî cemal», Allah'ın güzelliği buraya vurduğu zaman, güzellik dediğimiz kavram ortaya çıkıyor. Ve celâli-

nin şimşekleri dünyaya yöneldiğinde ise «acı» dediğimiz olaylar cereyan ediyor. Doğru, gerçek, iyi ve güzel dediğimiz ve hayatımıza yön veren kavram ve anlamlar, hep yine ilâhî kaynaktan geliyor.

Demek ki, bu dünya, ancak o dünya ile anlamlanıyor, ebedî hayatla anlamlanıyor. Bunun da temeli yine «diriliş» oluyor. Çünkü: eğer dirilmeyeceksek, eğer öbür dünyaya doğmayacaksak, o zaman bütün bunlar anlamını yitirir.

Ben, şahsen, ilkin kendi hayatımdan söyleyeyim; bir genç insan olarak ve hatta daha çocukluktan itibaren, beni, ilk önce, önemli bir kavram ve konu olarak, en çok meşgul eden, kafamı en çok kurcalayan, «diriliş» in bu metafizik cephesi olmuştur. Bu sebeple, bu noktadan giderek, zaman içinde ve milletimizin bugünkü hayatı sürecinde, diğer cephelere geçiş oldu ve onu da hep birlikte yaşadık. Ve bu düşünce, kendimi bildiğimden bu yana hiç bir zaman bana yabancı gelmedi.

Evet, biz ebedî hayata inanıyorsak ve onun bir dirilişle vukubulacağını inanç olarak kabul ediyorsak, o zaman nasıl olmamız gerekir? Bir kişi olarak nasıl olmamız gerekir? Bir toplum olarak nasıl olmamız gerekir? Tarih boyunca, peygamberler, bilginler ve medeniyeti her cephesiyle, her anlamda gerçekleştirenler, toplum düzenini sağlayan kişiler, kurallar koymuşlar, bir çok maddî, manevî, fikrî eserler meydana getirmişlerdir ki, onlardan bir hayat tarzı doğmuştur. Bu hayat tarzı, ina-

nan insanın hayat tarzıdır. Gelişerek, dallanıp budaklanarak, bir medeniyet halini almıştır bu zamanla. Biz, buna, İslâm Medeniyeti diyoruz. Daha önce olan medeniyetler de aslında bu medeniyetle aynı köktendir. Sadece isim değişmektedir. Ne zaman ki, hakiki medeniyet, hüviyetini kaybedip bozulmuşsa, ekseninden sapmışsa, yine bir kişi çıkmış, daha doğrusu bir peygamber çıkmış ve o toplumu yönetenleri sarsmış, onların âdeta yakasına yapışmış ve toplumun düzelmesi gereklidir, insanlık kötüye doğru gidiyor, yozlaşmaya doğru gidiyor, medeniyet anlamını yitiriyor anlamında mesaj vererek onları uyandırmak istemiştir. Hz. İbrahim'in ortaya çıkışı, insanları Allah'a değil de kendisine taptırmaya çalışan hükümdarın gücüne aldırmaksızın onun karşısına dikilişi, Hz. Musa'nın firavunlara karşı çıkışı, Hz. İsa'nın Roma'yla karşı karşıya gelişi, Peygamber Efendimiz'in, bütün cahiliye devri insanlarının ve toplumlarının, bir taraftan Bizans, öbür taraftan, İran imparatorluğunun karşısına çıkışı, hep aynı maksat ve aynı mesajlarladır. Yani, insanlar, hayatlarının anlamlarını kaybetmesinler, eğer kaybetmişlerse tekrar çıktıkları yola geri dönsünler ve ilk önce dirilişin metafizik anlamına ersinler ve ona göre hayatlarını tanzim etsinler diyedir.

Ve bu, ilk anda, başarılı olur veya olmaz, önemli değildir. Bu bir süreçtir ve önemli olan sonuçtur. Nitekim, Hz. İbrahim'in de Ur'dan çıkıp, Mısır'a gittiğini görüyoruz. Fakat, çalışması yemişini vermiştir,

yol açılmıştır. Ve vahdaniyet dini kendi devletini kurmuştur, kendi medeniyetini kurmuştur. Ve ondan sonra gelenler de, kendilerini, bu bakımdan, elbette haklı olarak, Hz. İbrahim'e bağlamaktadırlar.

Aynı şekilde, Hz. Musa, Mısır'a döndüğü zaman, firavuna anlatmıştır: "bu, senin kendine taptırman, insanları köle gibi kendine taptırman, kul gibi kendine taptırman doğru bir hareket değildir. İnsanlar, Tanrı'nın kuludur, senin kulun değildir. Bunu böyle kabul etmen lâzımdır". Fakat, firavun, kendisine böyle söylenmesine alışmamıştır. Etrafı da ona bu gerçekleri söylememiştir. Bir türlü, o, hakikatı kabule yanaşmamıştır. Hz. Musa, onu uyarmıştır: "bir gün gelecek, öleceğiz ve dirileceğiz ve hepimiz hesap vereceğiz". Diğer peygamberler gibi, o da, uyarı vazifesini yapmıştır. Etki mümkün olmayınca, "peki, öyleyse, ben, kavmimi alıp gideyim" demiştir. Ona da razı olmamışlardır firavun ve adamları. O sebeple, cezaya çarpılmışlardır. Bunlar bildiğimiz olaylardır hep.

Aynı şekilde, Hz. İsa, kendi kavmini uyarmıştır. Çünkü: kavim, tamamen yoldan çıkmıştır. Şeklen vahdaniyet dinindedirler; fakat tamamen bâtıl yollara saplanmışlar, nefislerinin esiri olmuşlardır. O yüzden, peygamber onları uyarmıştı: "bu gidişiniz bir felâkete doğrudur." Ancak, bu onlara tesirli olmamış, sadece bazı sınırlı sayıda insan tarafından kabul görmüştür. Fakat, Romalılar gelmiş, Kudüs'ü tahrip etmiş ve Kudüs'tekileri de bütün dün-

yaya dağıtmışlardır. İki bin yıl böyle büyük bir sürgüne mahkûm olmuşlardır yahudiler.

Serbest bir anlatımla belirttiğim bu gerçeklerin anlamı şudur: insanoğlu, sürekli uyanık olmak zorundadır. Yani, sürekli olarak, diri olmak, diriliş halinde olmak zorunda. Bu olmazsa, gerek kişinin kendi hayatında, gerekse doğrudan toplum hayatında, ölümün gölgeleri kendini göstermektedir. Ancak, inançla, öbür dünyaya inanarak, öbür dünyaya tutunarak her an diri olabiliriz. Nitekim, tasavvufta da görüyoruz. Muhyiddin-i Arabî Hz.'lerinin izahlarından anlıyoruz. Hayat dediğimiz oluş bile, aslında her an bir ölüş ve bir diriliş demektir. Yani biz saniyelerden de çok daha küçük anlarda ölüp sonra tekrar diriliyoruz; sürekli bir hayat yaşamıyoruz. Çünkü: sürekli varolmak, sürekli bir hayat yaşamak, sadece Allah'a mahsustur. Yani ebedî ve ezelî olarak, hiç ölmeksizin, kesiksiz diri olma hali, Allah'a mahsustur. Ve zaten Allah'ın bir ismidir Diri ismi. İnsanoğlunun veya diğer yaratıkların her biri ölümle her an içiçedirler. Bizim, hayat dediğimiz, söylediğim gibi, aslında kesiksiz bir yaşantı değil, her an ölüp dirilme anlarının arka arkaya sıralanmasıdır. Ama, bu o kadar seri olmaktadır ki, süreklilik intibaını veriyor. Hatta şöyle bir misal vermişlerdir: bir ateşi, bir kıvılcımı çevirirseniz bir çember çizer. Hayat da bir daire gibi görünür, ama aslında bir noktanın, bir kıvılcımın bir süreçte belirmesi ve anlamlanmasıdır.

Dirilişin metafizik cephesi üzerinde durmaya devam ediyorum. İnsan varoluşunun temeli olduğundan, üzerinde ne kadar dursak azdır.

Evet, insanoğlu, her şeyden önce bir canlı olarak, fizik varlığıyla bile, her an ölüp dirilen bir varlıktır. Elektrik lâmbası gibi. Elektrik lâmbası da sönüp yanmaktadır. Fakat o kadar hızlı sönüp yanmaktadır ki, biz her an kesiksiz yanıyor zannediyoruz. Anlaşılan, hikmet gereği, ona da, Allah, devamlı yanma hakkını vermemiştir. Yani bir âyet-i kerimede denildiği gibi, "her şey, O'nun vechinde helâktedir." Yani Allah'ın varoluşu önünde tüm varlık yok gibidir.

İşte, bundan, vahdet-i vücud olsun, vahdet-i şühud olsun, Tanrı'yı varoluşun merkezine koyan görüş, yorum doğmuştur. Yani tasavvuf dediğimiz, tarikat dediğimiz hâdise buradan çıkıyor. İnsanın, bütün kâinâtın, eşyanın, hakikatte Allah'ın varlığı önünde yok mesabesinde olması gerçeğinden. Eğer varlığın bir varlığı varsa, bu varlığını O'ndan almaktadır. Güneşten ışık alan pencereler gibi. Bu böyle olunca, demek ki, fizik hayatımızda dahi her an ölme ve dirilme vardır. Aynı şekilde ruh hayatımızda da bu hâdise cereyan etmektedir. Yani insanoğluna bağışlanan ruh da, ölme ve dirilme hâdisesini yaşamaktadır.

Peki, farkında olmadan yaşadığımız bu ölme bize nasıl görünür, bu dirilme nasıl görünür?

Eğer ebedî hayata uygun, ebedî hayata dönük bir davranışı varsa bir insanın, biz onun ruhunun uyanık olduğunu, o anda uyanık olduğunu anlarız. Ama, onu, geçici olana, fâni olana, bu dünyaya ait olana fazlaca, aşırı bir şekilde şartlanmış, kayıtlanmış, kapılanmış, boş ve anlamsız hareketlerin mahkûmu görürsek, deriz ki, bu insanın ruhu, ölü hâldedir şu anda. Yani gaflet hâlinde. Eskiler bu hâli gaflet kelimesiyle anlatıyorlardı. Gaflet, herkes için variddir tabii. Nasıl fiziğimiz, biz bilmeden, elimizde olmadan ölüp ölüp dirilmeler içindeyse, sadece hastalıkta değil, sıhhatli halinde de böyleyse, -hastalık hâlinde, bu ruh hâli zaten meydana çıkıyor, insan ölüme yaklaşıyor, sonra da ölümle de karşılaşabiliyor-, aynen bunun gibi, ruhumuz da ölüp diriliyor. Bir gaflet anı yaşamadan, soluktan soluğa Allah'ı anarak, Allah'ı unutmadan yaşıyorsa ruhumuz, diri demektir. Demek ki, 'diriliş', metafizik anlamlarının en derinlerinden olan, öldükten sonra dirilme, aslında, burada da, bu dünyada da cereyan etmektedir. Yani her an gaflete dalarak, kendimizi ve o çerçevede ebedî hayatı unutursak, öbür dünyada mahkûm olacağımız, diyelim, cehennem hayatının bir örneğini şimdiden yaşıyoruz demektir. Bu psikolojiyi Mevlâna da Mesnevi'de, uzun uzun anlatmaktadır. Bu dünyada, içinizde hissettiğiniz bir ferahlık, bize gelen güzel bir düşünce, verimli bir ilham, cennetten bir esintidir der Mevlâna; aynı şekilde, bir sıkıntı, bir

bunalım, ya da bir kötü hâl, bu da, cehennemin uzayıp gelişidir.

Demek ki, dünya ve öte dünya, bu iki hayat zaten içiçedir. Her an birbiriyle hemhâldirler ve her an öbür dünyanın cezası veya mükâfatı, bize, belki kendi asıl şiddetinde değil, fakat bu dünyada tahammül edebileceğimiz bir şiddette ulaşmakta ve bizi uyarmaktadır. Ruhumuz, şu veya bu şekilde, ölüm haline geldiği her an, bize bir uyarı gelmektedir. "Diril" deniyor bize. Sürekli olarak, her değişim, örneğin, bir bahar havası, bir temiz hava, bir çiçeğin açışı, fiziğimize, vücudumuza, bedenimize nasıl «diril» diyor ve fizikî dirilişimize yardım ediyorsa, aynı şekilde, gelen güzel düşünceler, doğru düşünceler, öğütler, büyüklerin sözleri ve hareketleri, örnek oluşları, bize her zaman bir uyarıdır ve bize, ruhumuza «diril» demektedir bu uyarılar. Onu gaflet anlarından, mânevi ölümlerden kurtarmaktadırlar. Çünkü, ruh da, aynen fizik gibi, ölüm anıyla her zaman karşı karşıyadır. En büyük ölümü de, ebedî olarak, inancı, Allah'a olan inancı kaybetmesidir.

Bu noktaya gelindiğinde, karşımıza dirilişin bir başka anlamı daha çıkmaktadır. Diriliş, insanoğlunun kendi gerçek benini bulması demektir. Ne demektir insanın kendi gerçek benini bulması? İnsanoğlu, içiçe bir çok benlerden oluşmaktadır. Bu benlerden, asıl kişiliğimiz olarak kabul edilecek temel (ben)in bilincine varma. Psikolojide Freud

v.b. gibi bilim adamları, kendilerine göre yorumlayarak, dış ben, iç ben v.b. gibi ayrımlar yaparak aydınlatmaya çalışmışlardır ben olgusunu. Fakat, onların 'ben' dediği, daha çok, fizyolojik bir hâdisedir. Buna karşılık mutasavvıflara bakıyoruz. Onlar da yine bir çok benden bahsetmektedirler. Bunlardan, Yunus Emre'nin şiirindekini ele alırsak, "bir ben vardır bende benden içeru" mısraındaki hakikatı düşünürsek, bilimin ötesindeki anlamlara doğru adım atmış oluruz. Bir ben dışarda, bir ben içerde demek istiyor mısra. İçiçe benler. Biz bunları üç ben diye özetleyebiliriz. Belki, insanoğlunun her derecesine göre, manevi her derecesine göre bir ben vardır. Fakat üç ana başlıkta toplayabiliriz. Birisi, fizik ben, vücut beni, tamamen gözle görülen ben. Bir de psikolojik ben. Bu da, insanın duygularıyla düşüncelerinin kaynaştığı duyarlık yapısının özelliğiyle alâkalı bir yüze sahiptir. Bir de ruh. Tamamen manevi olan esas ben. Metafizik cephesi insanoğlunun. Yani Allah'a dönük tarafı. Bu, ben'i bulmak kolay değil. Çünkü; bizi, dış ben, fizik ben ya da psikolojik ben dediğimiz oluşumlar o kadar meşgul eder ki, öbür ben'i, asıl ben'i âdeta kaybetmiş gibi oluruz. Ve işte gaflet denilen şey de budur zaten. Yani ölüş, ruhun ölümü budur.

Evet, ruhun ölümü ve dirilişi vardır. Ruhun dirilişi, ruhun, saf olarak kendini bulması, öteye ait ben'i, metafizik ben'i bulmamız demektir. O ben'i bulmak için de, insanın, hakiki ben olan mutlak

Var olana, Allah'a dönmesi ve O'nun önünde 'ben'in yok olması gerekir. İşte, tasavvuf yolu, buradan geçiyor. Üzerinde durduğumuz diriliş olgusunun bu tür bir metafizik cephesi vardır. Ve bu cephe, ruhumuzun dirilişiyle ilgili cephedir.

Ruhun dirilişi, buradan çıkarılabilir ki, hayatımızın âdeta esası, en temel hadisesidir. Öyle olmalıdır. Ancak, bu, kendi kendine olmaz. Biz, bu dünyada yaşadığımıza göre, manevi dirilişi tam bulabilmek için, hakiki benimizi bulabilmek için, mutlaka yaşantımızı bu amaca doğru ayarlamamız lâzımdır. Bilindiği gibi, islâmda ruhbanlık, yani rahiplik yoktur. Hıristiyanlarınsa, dağ başlarında, rahipleri vardır, keşişleri vardır. Onlar der ki: "İşte bakın, oluyor, yani biz dağ başında yaşayabiliyoruz, münzevi kalabiliyoruz". Halbuki, onların münzevi kalabilmesi için, bütün bir toplumun çalışması, onlara bir tahsisat ayırması, manastırlardakilere bakıp onları beslemesi gerekir. Manastırları yapmak için nice insan fedakârlıkta bulunuyor. Rahipler bütün hayatları boyunca, orada, inzivada kalabilsin diye.

Bir insanın sadece ruh olarak yaşaması mümkün değildir. Yani, ruhumuzun diri kalması için de, yine, bize düşen, bu dünyada bütün hayat gereklerini hakkıyle, kemaliyle yerine getirmemiz ödevi vardır. İnsanlar, diğer canlı varlıklar gibi, toplu yaşıyorlar, toplum halinde yaşıyorlar. O halde, inziva hayatı için bile, bir toplum hayatı ve bu

toplum hayatının düzenli ve varlıklı olması şarttır. Bu olmadan, tek kişiler de kendi manevi dirilişlerine eremezler. Manastırlarda yaşanamaz, zaviye ve tekkelerde çile doldurulamaz.

Evet, toplum diri olmadan, bir kişinin kendi başına dirilişini bulması son derece zordur. Olabileni de çok eksiktir. Kişi, toplumda çok daha mükemmel bir manevi hayata erecektir. Bu yüzdendir ki, tarikatlarda, bu ilke, "inziva der encümen (toplulukta yalnızlık)" olarak saptanmıştır. Bu bakımdandır ki, esas hedef, Allah'ın önünde kendi benliğini hiç edip ebedî varlığa kavuşmak olduğu halde, bütün kutlu kitaplar, yani vahiy olarak gelen kitaplar ve bunların sonuncusu olan ve hepsini de gerçeğiyle kendinde toplayan Kur'an-ı Kerim, bize, sadece kişiye emreden, kişiye buyuran kurallar getirmemiştir. İnsana bir toplum düzeni de önermektedir. Bir hayat düzeni önermektedir. Topluma da bir hayat düzeni önermektedir. Ve bir medeniyet önermektedir.

Nitekim, bakıyoruz, peygamberin gelişinin üzerinden yüz sene geçmeden, islâm medeniyeti bütün tantanasıyla parlamaya başlamıştır. İslâm toplumu, hukuk sahasında, askerlik sahasında, tıp sahasında, manevi alanda, edebiyat alanında, mimarlık alanında, sanatın her alanında, ve her alanda, en büyük eserleri vermeye ve medeniyetin bütün şubelerinde en yükseğe çıkmağa başlamıştır. Eğer hitap sadece tek kişiye olsaydı ve tek kişinin haya-

tı kendi başına mümkün olsaydı veya yeterli olsaydı, bu düzen de olmazdı. Ve nitekim, ondan sonra, bakıyoruz, ayrıca, islâm devletleri kurulmuştur. Sadece islâm toplumu ve islâm halkları doğmakla kalmamış, İslâm Milleti doğmuştur. Sadece halk değil, millet. Aynı şuuru, canlı bir ruhu taşımayı, babadan gelen bir miras gibi kabul etmekle yetinmeyip kendilerinin de ona bizzat katıldığı insanlar topluluğu, şuurlu insanlar topluluğu olan millet vücut bulmuştur. İslâm Milleti vücut bulmuştur. İslâm Medeniyeti, İslâm Milleti ve bunların kaçınılmaz sonucu olarak da İslâm Devleti doğmuştur.

Demek ki, bir kişinin metafizik dirilişinden, manevi dirilişinden veya ruhunun dirilişinden, ister istemez, kaçınılmaz bir şekilde varacağımız nokta, bir medeniyetin doğuşu, bir toplumun doğuşu, bir milletin doğuşu, nihayet bir devletin doğuşu olmuştur. Nitekim, İslâm Medeniyeti, yüzyılımıza kadar, devlet alanında da, devlet çapında da sürmüş ve gelmiştir ve halen de, bir çok yerde, kuşkusuz tam anlamıyla değil, dış şekliyle olsun, devlet şeklinde ya da en azından bazı toplumsal kurallarıyla yaşamaktadır.

İşte, böylece, şimdi, metafizik anlamdaki diriliş kavramından toplumun dirilişine geçmekteyiz. Tek kişiler gibi, toplumların da diri olduğu anlar ve ölü olduğu anlar vardır. İslâm Medeniyeti, bir diriliş destanıdır aslında. O büyük ilimlerin doğuşu, o büyük eserlerin doğuşu ve insanlığa adaletin

yayılması, her tarafta zulmün ayaklar altında çiğnenmesi, ancak İslâm Medeniyeti'nin doğması, büyümesi, yayılması ve devam etmesiyle mümkün olmuştur. Ne zaman ki, İslâm Medeniyeti, bir krize girmiştir, o zaman, Hz. İbrahim'in ortaya çıktığı zamandan önce, Hz. Musa'nın ortaya çıktığı zamandan önce, Hz. İsa'nın ortaya çıkmasından önce, Hz. Peygamber'in ortaya çıktığı zamandan önce olduğu gibi, zulüm başını alıp yürümüştür. Bugün baktığımız zaman dünyamıza, her tarafta sızım sızım sızlayan toplumlar vardır. Acılar içinde kıvranan halklar vardır. Ta en batıdan en doğuya kadar, nice halk topluluğu, başka toplumların, başka ırkların veya başka devletlerin mahkûmudur. Ekonomik bakımdan ezilmektedirler. Mânen ezilmektedirler. Medeniyet olarak istedikleri hayatı yaşayamamaktadırlar. Sürekli olarak bir telkin bombardımanı altındadırlar, yani propaganda bombardımanı altındadırlar. Basınları, kendilerinin basını değildir. Evet, nice halkların hali böyledir. Yalnız belli halkların değil. Bir çok yerde, Asya'da, Afrika'da da, Amerika'da da nice halklar vardır ki, kendi basınına sahip değildir. Kendi televizyonuna sahip değildir. Medya, milletlerarası bir şekilde tekeller halinde düzenlenmiştir. Ve insanların ruhlarının ölüme gitmesi için medyalar ayarlanmıştır. O halde, bütün insanlık için «diriliş», bu açıdan tarihî bir anlam kazanıyor.

İslâm Medeniyeti'nin bir diriliş destanı olduğu-

nu söyledik. Bu destanın yeniden yazılması gerekmektedir. Eğer bu destan yeniden yazılmazsa insanlığın zulüm altında inlemesi sürüp gidecektir. Neyse ki, bir gün, bir şekilde, Allah'ın merhameti, insanlığın imdadına yetişir ve zulüm devam edemez olur. Ne kadar ağır olursa olsun, ne kadar planlı olursa olsun, mutlaka bir gün çöker zulüm. Ancak, o zulüm gider, insanlar ruhen dirilmemişlerse, yeni bir zulüm gelir. Örnek olarak diyelim: komünizm çöktü deniyor ki, en azından bölgemizde gerçekten çökmüştür. Çünkü: zaten mânen çökmüştü. Zaten yoktu. Devlet kuvvetiyle ayakta duruyordu; sonunda artık onunla da ayakta duramadı, çöktü. Ama, yine tabii onun kalıntısı, uzantıları çok yerde tahribatına devam edecektir. Fakat, zulüm, sadece komünizmden ibaret değildir. Aynı şekilde, daha başka zulüm nevileri ve zulüm sistemleri vardır. Ve zaten insanoğlu bir bakıma zulmü kendi kendine etmektedir. Kendisi ortaya koymakta, icat etmektedir onu, sonra yine kendisi kendi zulmünün mahkûmu olmakta. Şairin dediği gibi: "Beşerin türlü türlü delâletleri var/Putunu kendi yapar, kendi tapar."

Evet, insanoğlu böyledir. Kendi nefsini putlaştırmak için dışarıda putlar icad eder. Sonra o putların mahkûmu olur, ezilir. Bu kez, vaveyla koparır. İşte o zaman, uyarıcılar gelir. Peygamberler gelmiş, sistemler getirmiştir. Fakat, her zaman bir peygamber beklemenin de anlamı yoktur. Çünkü: kâinatta her

şey, gelişme (tekâmül) üzeredir. Allah böyle yaratmış. Hilkatin kanunu gelişmedir. İnsanlık tarihi de bir tekamüller tarihidir. Kitaplar gelmiş, peygamberler gelmiş, bir peygamberler tarihi oluşmuş; bilginler gelmiş, şairler gelmiş, veliler gelmiş, büyük imamlar gelmiş, her türlü gerçeği söylemişler, yol göstermişlerdir. Kuşkusuz, kıyamete kadar peygamberler gelecek değildir. Bir yerde tekamül dairesi tamamlanıyor. Peygamberler tarihi bir yere gelince noktayı koymuş. Ondan sonra, insanlığa -bu bir nevi şereftir- denmiştir ki: "sizin, işte yolunuz açık, yürüyün". İnsanoğlu da, gerçekten, çok yetenekli bir yaratıktır. Bu yüzden ona, "eşref-i mahlûkat" (üstün yaratık) deniyor. Tabii hem iyide, hem kötüde çok yeteneklidir insanoğlu. Kötüde de maalesef yetenekliyizdir. O yüzden, düştüğü zaman insanoğlu kadar düşen, yükseldiği zaman da onun kadar yükselen başka bir yaratık yoktur.

İşte bu yüzden, insanın sürekli uyanık olması, ruhunu diri tutması şarttır. Her an, her dönem, gelen her yeni nesil, kendini gözden geçirmelidir. Bize ne intikal etti? Biz nereden geldik? Bize ne verildi? Biz ne durumdayız? Biz ne yapmalıyız? Ve bizden sonrakilere ne bırakmalıyız? gibi soruları sorup durmalıdır kendisine her yeni nesil.

Bir dönem vardır ki, talihlidirler insanlar. Onlara zengin bir geçmiş intikal etmiştir, miras kalmıştır. Parlak bir dönemindedir toplum. Onların kendilerine kalanı devam ettirmeleri bile yeterli olabilir.

Fakat bazı dönemler de vardır ki, çok dar imkânlarla, çok kısır vaadlerle çevrilidir, kuşatılmıştır âdeta. Çünkü: bu dünyada Allah'tan başka düşmez kalkmaz kimse yoktur. Toplumlar da düşebilir. İşte öyle büyük bir düşüş anında gelen nesillerin sırtına çok büyük görevler yüklemektedir kader.

Evet, en hayati soru şudur: Neden biz böyle bir talihsizliğe mâruz kaldık?

Talihsizlik, aynı zamanda bir talihtir. Çünkü, iyi günler vardır ki, o zamanlarda insanlar, mirasa konmuşlardır. Bir nev'i, mirasyedi durumundadırlar. Bir insan, düşünün, babadan, dededen miras kalmış, onu yiyor; evet kötüye kullanmıyor, iyi veya kötü hayatını tamamlıyor, gidiyor. Bir insan da vardır ki, hiç bir şey kalmamış babasından, dedesinden. Hatta borç kalmış kendisine. Ama bu kişi yılmıyor bundan. Çalışıyor, çabalıyor, o borçları da ödüyor. Kendi hayatını da devam ettiriyor, kendinden sonrakilere de miras bırakıyor. Bu iki insandan hangisi daha değerlidir? Ve hangisi daha onurludur? Bunu düşünüp "biz en kötü dönemde geldik; en kötü zaman, bizim zamanımız oldu; bizim neslimiz en talihsiz nesil" demenin de bir anlamı yoktur. Allah'ın, bir taraftan insanı imkânlardan yoksun bıraktığı gibi görünen bir durum, yine bir hikmete dayalıdır, bağlıdır. Bundan çıkaracaksınız ki, başka bir yönden bir güç vermiştir insana Allah. O güçle, bir olağanüstülük ortaya koyacaksınız. İnsanoğlunun bir harikası ortaya çıkacak. Bu yüz-

den, hiç bir zaman, hiç bir ümitsizliğe yer yoktur.

Denebilir ki, bu kadar büyük sistemler kurulmuş; zulüm bu kadar büyük sistem kurmuş; bütün vasıtalar onun elinde. O halde, biz nasıl olur da, onu, şu çaresizlikler, şu zavallılıklar içindeyken altedebiliriz? Onunla başa çıkabiliriz?

Şartlar, ne denli elverişsiz olursa olsun, zulümle mücadeleye girişilebilir ve o er geç yere serilebilir. Ama, bunun için, her şeyden önce, ruhumuz diri olmalı. Şuurlu olmalıyız. Sonra da azimli olarak mücadeleye devam etmeliyiz. Bir gün, zulüm yolundan bıkar, fakat o aciz görünen, zavallı görünen inanmış kişi, ideali olan kişi, diri kişi yılmaz ve neticede zalimi yener. Ve gerekli vasıtalara da zaman içinde kavuşur. Onun kullanışı, öbürünün kullanışından bin kat daha etkili olur o vasıtaları. Çünkü, insanların ruhunda, aslında, iyiye yönelik bir taraf vardır. Fakat, onu görmek kolay değil. Bir takım insanların ortaya atıldığını, iyilik için, doğruluk için, hak için, insanlığın selâmeti için çalıştıklarını görmeleri gerekir insanların. Bunun farkına varırlarsa, önce kalbleriyle taraftar olurlar; hemen cesaret edemez kitleler uygulamaya geçmeğe ilkin, ama içlerinden taraftar olurlar, tasvip ederler, takdir ederler. Sonra da, öncü kişilerin yılmadan çalıştığını görünce, yavaş yavaş onlara katılırlar. Ve kendisiyle savaşılan zâlimse, kendi başına kalakalır.

Hiç bir zaman devamlı değildir zulüm. Bir ömrü vardır onun da. Ömrünü tamamlayacaktır o da so-

nunda. Fakat, önemli olan, bir başka zulmün onun mirasçısı olmaması, onun Hak tarafından yeryüzünden kaldırılmasıdır.

Zulmün ömrünü uzatan sebeplerden biri de onun suret-i haktan görünmesidir. Örnek olarak diyelim, Rusya'da komünizm, bu kadar yıl da süremezdi, ama, "ben mazlûmun taraftarıyım, mazlûmu koruyorum" gibi bir söylemi olduğundan dolayı insanlar ona kanmıştır. Ve ondan yana olanlar da olmuştur. O yüzden, biraz ömrü uzamıştır. Hani şairimizin, Baki'nin dediği gibi: "Bâtıl hemişe, bâtıl-ı bihûdedir veli/Müşkül budur ki suret-i hak'tan zuhur ede". Bâtıl her zaman bâtıldır; hiçbir zaman bâtıl hak olamaz. Ne kadar güçlü olursa olsun, ne kadar taraftarı olursa olsun, bâtıl, mutlaka bâtıldır ve bir gün bihüde olup gidecektir, yıkılıp gidecektir. Fakat, güçlük, onun hak suretinde görünmesindedir. O hak suretinde görünürse, o zaman ona insanlar kanabilir. İşte bu yüzdendir ki, insanoğlunun uyanık olması lâzımdır. Sadece görünüşe bakmamalı. Kurcalananın içini de deşmeli. Acaba karşımızdakinin yüzünde bir hak maskesi vardır da, arkasında bâtıl mı saklıdır? diye düşünmemiz gereken durumlar olabilir. Kimi zaman da, yüzü fazla bir şey söylemeyebilir, ama, böyleleri için, biraz dikkati arttırırsak arkadan hak mı çıkar, imkânlarının zayıflığından dolayı kendini anlatamamakta mıdır, ifade edememekte midir, ortaya koyamamakta mıdır acaba denebilir.

Evet, insanoğluna çok görev düşmektedir. Kendi selâmetimiz için, toplumun selâmeti için. Milletin selâmeti, medeniyetin selâmeti... Hep birbirine bağlıdır bunlar. Birbiri için gereklidirler. Her birimizin teker teker ve toplu olarak bunların tümü için çalışmamız gerekir. Yoksa yaşayamaz toplum, yaşayamaz millet, yaşayamaz medeniyet. Ama bu çalışmaları yapacak olanların da diri olması lâzımdır. Diriliş dememiz, diriliş kavramı üzerinde durmamız buradan kaynaklanıyor.

Buradan giderek diyebiliriz ki, insanlığın gerçek medeniyeti, aslında bir diriliş medeniyetidir. İslâm Medeniyeti, bir hakikat medeniyeti, bir diriliş medeniyetidir. Uyanık olma, gaflete düşmeme medeniyetidir gerçek medeniyet. Ve her kaybedildikten sonra da onu hatırlamak, tekrar ona dönmek ve aynı noktadan hareket edip, yine bu dünyada Hakkın hakimiyetini tesis etmek, Hakkın medeniyetini kurmak: diriliş demek bu demektir. Diriliş hareketinin vücut hikmeti budur.

Bir insan ya da bir takım insanlar çıkıp bize derlerse ki: "biz yepyeni bir sistem getirdik. Hiç örneği yok. Geçmişi unut. Geçmiş kötüdür. Her şey kötüdür. Biz yepyeni bir şey getirdik" , ona inanmayınız. Nitekim, komünizm de böyle çıktı. Daha başka ideooljiler de. Ve yine ileride bunların benzerleri de çıkabilir. İnsanoğlunu aldatmaktan vazgeçmiyor bir takım insanlar. Bu, kıyamete kadar sürecektir. Ve hep böyle yenilik adına ya da bir yenilik getiri-

yoruz diye çıkacaklardır. Halbuki, yenilik bu değildir. Yenilik, eskinin hatırlanmasıyla birlikte, zamanı ve çağı yaşamaktır.

Yüzde yüz yenilik diye bir oluş söz konusu değildir. Çünkü; her zaman ve her durumda hayat devam ediyor. Biz ömür sürerken, nasıl geçmişle bağlantımız kopmuyor, sürüyorsa, toplumların, insanlığın da tarihle bu cinsten olan bir ilişkisi vardır ve o devam eder. Yenilik, ancak, eski gücün, geçmişte potansiyel olan gücün, hareketsiz duran gücün kullanımı ve ilâve kullanımları demektir. İşte bu bizi geçmişi hatırlamaya götürür. Diriliş, medeniyetin dirilişi, hakikatin dirilişi demektir her an hayatımızda. Bunu Peygamber efendimiz de, bir hadis-i şerifinde ifade etmiştir. "Her yüzyılda bir, dini diriltecek bir kişi gelecektir" . Bundan kasıt, dinin kendisini diriltmek değildir, toplumu diriltmek, toplumu taze kılmak, canlı kılmak demektir. Müceddid denilen öncüler, çığır açıcılar yapacaktır bunu. Hadisi doğru anlamak gerekir. Yüzyıl, çağ mânasınadır ve mutlaka yüzyılın birinci günü bir müceddid gelecek demek değildir. Yüzyıl, yeni bir gelişim için yeterli büyüklükte bir zaman dilimidir. Böyle bir zaman diliminde, insanlar gaflete düşebilir, alışkanlıklarının esiri olabilir, yanılgılara saplanabilir; yozlaşma başlayabilir. İşte o zaman, hakikatin hatırlanış özelliği ve çekim gücü içimizden bir takım insanları ortaya çıkartacaktır. Ve bunlar toplumu uyaracaktır, diriltecektir. Peygamberimiz, «siz

de onlarla birlikte olun» demek istemektedir.

İslâm tarihine bakıyoruz. Zaman zaman büyük bunalımlar olmuştur. Fakat hemen arkasından büyük hareketler görülmekte. Sadece kişilerin hareketi değil. Kişiler ve beraberindekilerin. Biz çoğu kez tek kişileri görürüz. Aslında o tek kişilerin kadroları vardır; bu kadro mensupları, hareketi başlatanla birlikte hareket ederler ve o toplumu diriltirler. Nitekim, bakıyoruz, Emevilerin çöküşü anında, daha doğrusu, onu da ortadan kaldıran bir diriliş olmuştur. Sonra bakıyoruz, Abbasi döneminin başında, yunan felsefesinin tesiriyle bir sarsıntı geçirmiş, bir kriz geçirmiş islâm toplumu. Bilginler, ona karşı büyük bir çaba harcayarak yeni bir diriliş gerçekleştirmişlerdir. İmam-ı Gazali'nin başını çektiği islâm aydınlanış hareketi doğdu. Selçuk medeniyet atılımı onun arkasından sökün etmiştir. Daha sonra Moğol akını oldu; insanlar ümitlerini kaybettiler, sefalete düştüler, çiğnendiler, büyük zulüm gördüler, ama ardından yine bir diriliş geldi. İslâm, medeniyet planında yeni ve büyük bir açılım yaptı. Fatih Rönesansı dedikleri açılım, İslâm medeniyetinin Osmanlı versiyonu, yüzyılları kapsayacak şekilde gerçekleşti.

Batı'ya geçti daha sonra medeniyet atılımı. Ancak, bu atılım, gerçek bir diriliş değildir. Çünkü: gerçek diriliş, demin dediğim gibi, öncelikle ruhun dirilişini hedefler. Ruhun dirilişi değildir Avrupa'nın Rönesans'la vardığı canlanış. Fiziğin diri-

lişi, vücudun dirilişi, psikolojinin dirilişidir o. Bu sebeple, estetikte de, edebiyatta da, sanatta da hamleler yapmışlardır. Fizik biliminde, kimya biliminde hamleler yapmışlardır. Ve buna dayanarak büyük güç sahibi olmuşlardır. Ancak, manevi bakımdan bir dirilişe eremedikleri ve ruhları fazilet dediğimiz en büyük diriliş stratosferine yükselemediği için, ne yazık ki, bu güçlerini de kötüye kullanmışlardır. Dünyayı zaptetmek, diğer insanları esaretleri altında inletmek, bütün yeryüzünü kendi hesaplarına işletmek, bütün dünya nimetlerini, servetlerini ve onların verimlerini toplamak istemişlerdir. Bunda da ilk anda başarılı olmuşlardır. Çin'de, Hindistan'da sömürge yönetimleri kurmuşlardır. Tüm Afrika'yı paylaşmışlardır. Daha sonra da, İslâm Âlemi'ne yönelmişlerdir. I. Dünya Savaşını çıkarmışlardır, insanlık büyük bir kan gölü içinde kalmış, sefalete düşmüş, yoksulluk ve yoksunluk içinde kıvranıp durmuştur. Devletimiz parçalanmış, İslâm Âlemi büyük ıstıraplara uğramıştır. Fakat, Batılıların bu talih gibi görünen atılımları da onlara sonuç itibariyle yâr olmamıştır. Birbirlerine haset etmelerine sebep olmuş, bundan da İkinci Dünya Savaşı felâketi doğmuştur.

Bugün, gerçekte, ilk planda görülmüyorsa da, Batı âlemi büyük bir bunalım içindedir. Tabii, bu bunalım, üç yılda, beş yılda etkisini gösterecek değildir. Rusya'da patlak veren bunalım, bu bunalımdır. Bu bunalımın bir safhasıdır. Ve ümid ederiz ki,

inşaallah, oradaki esir milletler bundan yararlanırlar da bir gün kurtulur ya da bizler diriliriz, onları da kurtarırız.(*) Avrupa şu anda sakin gibi görünüyor. Fakat onlar da o bunalımın eşiğine gelip dayanmışlardır. Amerika'nın da, belki burdan, uzaktan görünmüyor, fakat çok büyük bir bunalımın, manevi bunalımın başlangıcının içinde olduğu söylenebilir. Elli ya da yüz yıl, tarih içinde, uzun bir zaman parçası değildir. İleride, eğer kendini düzeltmezse, eğer hakikate yönelmezse, Amerika da netice itibariyle, bu bunalımın içine düşecektir.

Bu durumda, bizim tutumumuz ne olmalıdır?

Madem ki, zulüm ebedî olmuyor ve madem ki, bugünkü zulüm kaleleri bir gün birer birer yıkılacaktır, onların yerine ne gelecek diye durup düşünmeliyiz. Zulüm yıkılmalı. Zaten yıkılacak. Ama yerine yenileri gelebilir. Yeni zulümler gelebilir. Bunun için, bizim yeniden kendi krizimizin üzerine eğilip, nereden geldi, nereden çıktı ve nereye gidiyor, bunu derinlemesine incelememiz ve yeni bir yol bulup kendimizi derleyip toparlamamız, yeni zulüm dalgalarını da kırmamız gerekir.

Bizim krizimiz, aslında, Avrupa'nın maddî planda büyük bir hamle yapmasından kaynaklanmıştır. Bizde de ilerleme, teknik ilerleme, her zaman vardır. İslâm Âlemi'nde de vardır. Fakat bu ilerleme, tedbirli bir ilerleme olmuştur. Yani ruhun im-

(*) Türkî Cumhuriyetler daha sonra bağımsızlıklarını ilân ettiler.

kânlarını, acaba, madde heba eder mi etmez mi diye endişe vardır. Bu yüzden, meselâ, bakıyoruz, İslâm Medeniyeti'nde, tabiatın tahribi yoktur. Tabiat, tam tersine değerli tutulmuştur. Diyelim ki, bir eski İstanbul, bir eski Bursa, sadece bir tarih harikası, bir medeniyet harikası değil, bir şehircilik harikası, aynı zamanda bir tabiat harikasıdır. Tabiatı da almış, düzenlemiş İslâm Medeniyeti, en güzel şekilde değerlendirmiş. Fakat Avrupa bu noktada durmamış. O, belli alanda, bütün gücünü bir noktaya yükleyerek, maddî planda büyük bir güce ermiş ve o güçle, insanoğlu, bundan kayıp mı edecek, tabiat bundan dolayı yıkılacak mı, kâinat bundan zarar mı görecek, hiç düşünmeksizin, hatta bu zararların dönüp kendisini vuracağını da hesaba katmaksızın bir harekete girişmiş ve ilk anda İslâm Âlemi'ni hakikaten yere sermiştir. Ve âdeta esir etmiştir. II. Dünya Savaşı'nda Avrupalılar birbirine düşünce, İslâm Âlemi bundan bir parça yararlanmış, bazı ülkeler bağımsızlığına kavuşmuştur. Şimdi ise, tekrar buraları istilâ peşindedir Batı. İslâm Âlemi'ni mahkûm etmek, onu kendi hesabına çalıştırmak ve onun bütün zenginliklerinden yararlanmak istemektedirler. Afrika için de niyetleri aynıdır. Asya için de. Fakat bu işgal, istilâ ve gasp dönemi sürmeyecektir, mutlaka bir gün bunun rövanşı gelecektir. Çünkü: nihayet, insanlar uyanacaktır. Bu uyanışın işaretleri de her tarafta görülmektedir. Her tarafta, İslâm Âlemi'nin her ta-

rafında sesler yükselmiştir, yükselmektedir ve belki çok genel görünüşte de olsa, zorlukla da olsa, bir diriliş hareketi başlamıştır.

Bütün mesele, bu diriliş hareketini hakiki boyutlarına erdirmektedir, kendimize dönme hareketimizdedir, hatırlamamızdadır kendimizi. Unuttuğumuz bir dünyayı, kaybettiğimiz âlemi hatırlıyorsak, diriliş başlamış demektir. Diriliş bu demektir. Hatırlamanın ardından, özüyle çevresiyle, bir çınar gibi, dirilişin kendisinin gelip obamıza otağını kuracağına kuşku yoktur.

İşte bizim, otuz yıl kırk yıldır, sırf fikir âleminde çaba sarfettikten sonra, aksiyon planına, siyasî plana geçişimizin sebebi de bundan başkası değildir.

Evet, çok yavaş da olsa, bilelim ki, islâm toplumu, İslâm Milleti uyanmaktadır. Öyleyse, bu uyanışa biz nasıl bir katkıda bulunabiliriz? Çağımızın en büyük, en can alıcı sorusu budur. Sadece öğütle veya sadece geleneksel vasıtalarla yetinmek doğru mudur? Biz diyoruz ki: hayır.

Siyasî faaliyet, aksiyon, yönetimde görev almak, bütün bunlar, insanoğluna hizmet ve bu uyanışa, bu dirilişe önayak olmak demektir. Sadece nasihat, bir nevi, hıristiyanlıktaki vaazla, yani kilisedeki vaazla yetinmek gibidir. Dini, kişisel olarak kabul eder hıristiyanlar; onu, teoride, devletle, siyasetle ilişkili kabul etmezler. Sezar'ın hakkı Sezar'a, Allah'ın hakkı Allah'a derler. Halbuki, bu insanoğ-

lunun hayat realitesine uymaz bir düşüncedir. Çünkü: bize göre, Allah'ın karşısına çıkarılabilecek bir Sezar yoktur. Sezar dediğimiz de, Allah'ın bir kulu, aciz bir varlıktır. Nitekim, tarihteki Sezar da, bir hançer darbesiyle yere serilmiştir.

Her şeyden önce, insanoğullarının birbirinin kulları olmadığı, insanoğlunun ancak Allah'ın önünde eğileceği görüşünü yeniden getirmek gerekiyor ki, islâmın temel ilkesi ve yeniden dirilişin aydınlatacağı ilk şuur kıvılcımı budur.

Rusya'da görüldü bir kıvılcım. Stalin putlaştırılmıştı, devrildi. Lenin de devrilmek üzeredir.(*)

Arnavutluk'ta, bizden kopan Arnavutluk'ta, otuz kırk yıl camiler kapatıldı. Müslümanlar, namaz bile kılamadılar. Cuma namazını dahi kılamadı insanlar. Enver Hoca diye bir öğretmenin (öğretmen olduğu için Hoca deniyor, yoksa dinle ilgili olduğu için değil, yani bir cami hocası değil, bir din düşmanıydı), heykelleri dikilmiş, camiler kapatılmıştı. Bu, ruhun ölümüydü. Ama Arnavutluk halkı ölü değildi. Arnavutluk halkı, bunu oldu bitti gibi kabul etmedi. Yönetici, aydın zümre ölüydü. Aydın zümre, Enver Hoca'nın heykelini dikmiş, camiyi kapatmıştı. Fakat halk kendi içine kapanmıştı. Aynı durum, Kafkasya'da da vâritti. Azerbaycan'da da durum aynidir. Her yerde böyle olmuştur. Halklar, hiç bir zaman hemen teslim olmamışlardır. Fa-

(*) Lenin'de devrildi.

kat, halk aktif değildir, pasiftir. Halkın direnişi, pasif mukavemet şeklinde olur. Hiç bir zaman, halk, hemen organize olup bir yöne doğru yönelmez, yürümez. Zaten böyle bir davranış doğru da olmaz. Çünkü: bu sefer de halkın ne yapacağı belli olmaz. Bir sel gibi coşar, etrafını yakıp yıkar; bu yüzden, görev aydınlara düşüyor. Önemli olan, aydınların ne yapacağıdır. Ondan dolayı, bizim için de, önemli olan, diriliş öncülerinin, diriliş erlerinin ne yapacağıdır.

Biz, diriliş erenleri, diriliş pirleri dedik bazı kitaplarımızda, geçmişteki geleneğimize uygun olarak. Kelimelerdir bunlar yalnızca. Kimse kendini pir veya eren kabul etmez, etmemeli ve etmesin. Zaten, bu vasıfları taşıyan da, kendini öyle görmez. Diriliş yolunda çalışanlar, aydınlar, öne düşecekler, organize olacaklar, hiç bir zaman insanın insana kulluğunu kabul etmeyecekler, hiç bir zaman, geçmişten gelen büyük sistemin bir anda silinip süpürülmesine razı olmayacaklardır. Ve her zaman, geçmişi hatırlayacaklardır; ama öte yandan, geçmişin de mahkûmu olmayacaklardır. Çünkü: yaşadıkları bir an, bir çağ vardır; onu da değerlendireceklerdir. Bir de gelecek vardır. Geleceği, geçmişi ve hal-i hazırı birleştirerek zihin ve ruhlarında, onlardan bir sentez yaparak, diriliş havası içinde, devamlı kendi kendilerini de uyararak, çevreyi de uyararak yürüyeceklerdir. En legal planlarda organize olacaklardır. Biz

siyaseti, siyaset için siyaseti kabul etmiyoruz.

Particiliği kabul etmiyoruz.

«Parti»yi kabul ediyoruz. Parti demek, bir siyasî organizasyon demektir. Siyasî tavır alma, her insan için bir hak, bir görev olarak şarttır. Siyasî faaliyet, kişi ve toplum için şarttır. Fakat, siyaset için siyaset, siyaseti bir zanaat haline getirmek, bunu bir çıkar kaynağı yapmak, işte doğru olmayan budur. Yoksa, siyaseti, idealinin bir âleti, bir aracı ve ortamı olarak kullanma, aydının görevidir. Bu yolda legal planda teşkilât kurma, yine aydının vazifesidir. Halk ancak o zaman onun arkasından gider. Ama aydın, böyle bir örgütlenme yapmazsa, halk, haklı olarak, hiç bir zaman harekete geçmez, bekler. Böyle bir hareketi temenni eder, onun gerçekleşmesi için dua eder, fakat o kadarcıkla kalır. Ezilip durmaktan kurtulamaz.

Görüyoruz, dünyada her türlü fikrin organizasyonu var; siyasî organizasyonu var. Neden hakkın siyasî organizasyonu olmasın? Asıl hak onundur. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de, "dünya müminlere miras bırakılmıştır" , yani dünyaya tasarruf müminlerin hakkı olarak kabul edilmiştir.(*) "İnsanoğlu yeryüzünde Allah'ın halifesidir" denmektedir.

Bu hilâfeti nasıl yerine getirecek insanoğlu? Bu

(*) Onlar yaratıklara zulüm etmezler, hatta tabiatı ve eşyayı lâyık olmadıkları bir yönde kullanmazlar anlamınadır ilgili âyetler.

mirasın gereğini nasıl yerine getirecek? İnsanlar, organize olmazlarsa, toplumun yönetimini başkalarına, başka görüşlere, başka felsefelere bırakırlarsa, nasıl sağlanacak yeryüzünde adalet, sulh ve sükûn?

İşte, insanoğluna düşen bu üstün görev düşünüldüğü zaman, Diriliş Hareketinin içinde olarak bizler, sorunun sadece kişilerin ruh dirilişleri olmadığını, amacın bir de toplumsal cephesi olduğunu, tarihî cephesi olduğunu, nasıl metafizik cephesi üzerinde uzun uzun durduksa, aynı şekilde, onun tarihî cephesi ve toplumsal cephesi üzerinde de durmamız gerektiğini aydınlık bir şekilde görürüz.

İşte, bizim kurduğumuz parti de, aslında, bu toplumsal diriliş amacının bir tezahürüdür. Ve hiç bir zaman, demin de dediğim gibi, particilik, siyaset için siyaset ve bilinen, görünen cinsinden siyaset, yalana dayalı, aldatmaya dayalı bir siyaset, tabiidir ki bizim asla yolumuz olamaz. Hak için, doğruyu söylemek, doğruyu yerine getirmek, doğruyu sistem halinde geri getirmek için canla başla çalışmak: işte dirilişin toplumsal anlamı budur.

Bugün içinde bulunduğumuz duruma bir göz attığımız zaman, iki yüz yıldan beri olduğu gibi, toplumumuzun bir arayış içinde olduğunu görüyoruz. İki yüz yıldır, toplum, Batı karşısında yenilgilere, özellikle askerî yenilgilere uğramamızın basıncı altında ezim ezim eziliyor. Yenilgilere uğrayınca öncelikle askerî tedbirler almaya kalktık. Fakat yenilgileri durdurmaya o yetmedi; bu kez idarî tedbir

almaya giriştik. O da yetmeyince, bu sefer rejim, suçlu görülerek değiştirildi. Fakat, bu büyük değişimleri yaparken hiç dönüp geçmişe bakmadık. İçinde bulunduğumuz şartlara bakmadık. Kendi medeniyetimizin temel kavram ve idraklerini göz ardı ettik. Hep yenildiğimiz ülkelere baktık, yenildiğimiz Avrupa'ya gözümüzü diktik. Onun hemen taklidiyle, askerimizi, onların askeri gibi giydirirsek, onların silâhlarını kullanırsak, ondan kurtulacağımızı sandık. Halbuki, onlar silâhlarını kendileri yapıyor. Bizse yapmıyor, satın alıyorduk. Oysa, bizim de, silâhlarımızı kendimiz yapmalıydık. Bugün, bilgi çağına giriyoruz diyorlar. Yirmi birinci yüzyıl, bilgi çağıdır, bilgisayar çağıdır deniyor. Evet, bilgisayar ithal edelim, bilgisayar kullanalım, biz de bilgisayar çağına girmiş olalım deniyor. Tanzimatçıların yaptığı, meşrutiyetçilerin yaptığı, Cumhuriyetin tek parti döneminin yaptığı hata. Aynı zihniyet devam ediyor.

Oysa, Avrupa ve bütünüyle Batı, bilgisayar çağına girdi, ama bilgisayarı kendisi yaptı. Aynı şekilde, eğer onu biz kendimiz yaparsak, bizim de kullanma hakkımız olur. Yoksa, çalışıp, ziraatçılık yapıp, ziraî mahsullerimizi gönderip, tonlarca, kamyonlarca ziraî mahsulümüzü gönderip bir bilgisayar ithal edersek, bu alım satımla bilgisayar çağına geçmiş olmayız. Bu şu demektir: sen yine tarımcısın. O ağır sanayici veya bilgisayarcıdır. Sen sadece onun hinterlandında olan bir ülkesin. Çün-

kü: sen aldığın bilgisayarı kullanmaya alışıncaya kadar o yeni bir çağa girecek. Bilemediğimiz, bilmem ne çağı diyecekler o çağa. İşte, bunun için, bu oluş ve buluşların temellerine inip, gerek kendi medeniyetimizden, gerek şu andaki dünya medeniyetinin ki, zamanında kendi medeniyetimizin katkılarından olabileceğince yararlanmıştır, iyi yanlarından, yeni bir ruhla, yani diriliş ruhuyla, yeni bir hamur yoğurup yeni bir çıkış yapmamız ve böylece Tanzimat, Meşrutiyet, tek parti dönemi, çok partili dönem gibi sadece şekle ve taklide dayanan kısır döngü illetinden kurtulmanın yolunu açmamız gereklidir.

Biz bunu yapmazsak, biz buna girişmezsek, bu böyle devam edip gidecek, sonunda yine esarete düşeceğiz. İslâm Âlemi yine esarete düşecektir. Bir takım küçük diktatörler mahkûm etmiştir parça parça bölünmüş halkları esarete. Bunun için aydınlar, gerçek uyanışa ermiş aydınlar bir araya gelmeli, organize olmalı, -tabii, kanun çerçevesinde, açık ve seçik olarak-, ortaya çıkıp organize olmalı ve devlet yönetimine talip olmalı, olan biten olayların doğru yorumuyla genç nesiller yetiştirmeli ve bu nesiller ileride görevi eski nesillerden devraldığı zaman bilinçli olmalı, tecrübeli olmalı, yanlış yapmamalıdırlar. Çünkü, her anın değeri vardır. Ve İslâm Âlemi'ni yeniden kendi birliğine, bütünlüğüne, canlılığına kavuşturmalı. Milletimiz eğer bilgisayar çağına girecekse, kendi bilgisayar çağına girmeli. Baş-

kalarının çağı, senin çağın değildir. Onların peşinden sürüklenmek, o çağa girmek anlamına gelmez.

Bizim dirilmemiz, yalnız İslâm Âlemi için değil, yalnız kendimiz için değil, bütün insanlık için de yararlıdır. Çünkü: demin söylemiştim, aşırı gidildiği için, bugün, bütün insanlığın alarm zilleri çalıyor. Tabiat hızla ölüyor. Arzımız, âdeta çürütücü bir hastalığa yakalanmış gibi içten içe kıvranıyor. Bunun neticesinde büyük felâketler belirecektir. Kaçınılmazdır bu. Bundandır ki, biz kendimizi kurtarmakla, İslâm Âlemi'ni kurtarmakla, aynı zamanda insanlığı da kurtarmış olacağız. Bu, zaten görevimizdir. Bunu, dediğim gibi, önce aydınlar bir araya gelerek, halkın da, tabii, onlara katılmasıyla, bir sistem dahilinde, açık, organize siyasî faaliyet, fikrî faaliyet, ahlâkî faaliyet, -sadece tek faaliyet değil-, mânevi faaliyet, bütünleşmiş, birbiriyle kaynaşmış bir seri faaliyete girişmeli, ki, biz buna Diriliş Hareketi diyoruz, kurtuluşu gerçekleştirebilsin.

Bunu gerçekleştirebiliriz. Azmedersek, Allah da bize güç bahşeder, lütfeder. Çünkü: her zaman her türlü nimeti bahşetmiştir. Tek tek kişiler olarak hayatımızda da deniyoruz. Lâyık olduğumuzdan çok fazlasını lütfediyor Allah. İnsanlığın hayatında da bu böyledir. Tarihte de böyledir. Öbür dünyada da böyle olacaktır. Umduğumuzdan çok fazlasını vermiştir, vermektedir ve verecektir Allah.

Bu sebeple, Diriliş'i sadece siyasî bir faaliyet,

hatta partimizi de sadece siyasî bir parti olarak düşünmemek gerekir. Genel olarak toplumun değişmesi, uyanması, kendine gelmesi anlamına almalıyız dirilişi. Bu faaliyetler, her alanda kendini gösterecektir. Üniversiteleri etkileyecektir. Yani mevcut üniversiteleri, kendi mânevi havasına kavuşturacaktır. Bugün, basın yayın, tamamen Batı basınının yayınının çok kötü bir taklidi durumundadır. Kendi yayın ve basınımızı ortaya koyacağız. Kendi televizyon yayınımızı kuracağız. Kendi okulumuzu, kendi sokağımızı, kendi çarşımızı vb. Hepsinin şu andaki içler acısı durumu bize ıstırap vermektedir. Bugünkü kahvehanelerimiz, dünyanın hiçbir yerinde misali olmayan ve insanın içinde oturduğu zaman bunaldığı yerler haline gelmiştir. Halbuki, kahve dediğin, iki kişinin bir araya gelip, oturup, sohbet yaptığı bir yerdir. Aynı şekilde, sokaklarımız, şehirlerimiz, evlerimiz, hayattan, yeşilden, anlamdan ve mutluluktan mahrum hale gelmiştir. Suyumuz kirlenmiştir. Dünyada da bu böyle, İslâm Âlemi'nde de. Ama bizde daha fazlasıyla, en fazlasıyla.

Bangladeş'te olan âfeti gördük. Ve İslâm Âleminden bir yardım gidinceye kadar -gitti mi, gitmedi mi, ne kadar gitti bilmiyoruz- yüz elli bin insan öldü. Milyonlarca insan da evsiz ve sokakta. Eğer müslümanlar uyanmış olsaydı, bunu en az zararla atlatmış olacaktık. Aynı şekilde Körfez Savaşı'nda da yüz binlerin öldüğü anlaşılıyor. Bu söylenmiyor: tabii söylemezler. Batı basını bunu yaz-

maz. Haber kaynakları Batı olduğu için, bizdeki basın da yazmıyor. Bu felâketlerde şunun hatası var bunun hatası var denebilir ama, o ayrı konu. Önemli olan, bunların olmaması. İslâm Âlemi diri olsaydı, diriliş ruhu ona hâkim olsaydı, aydınları diriliş sistemlerini kurmuş olsalardı, bu olmazdı. Kimsenin burnu kanamazdı. Ya da en az zararla atlatırdık bunları. Gerçek haberle haberli olmadığımızdan belki de, biz, şu anda, bu facialarn çapını bile idrak edemiyoruz. Diriliş kavramı üzerinde duruşumuz da bundan ve bunlardan dolayıdır.

Sözümün sonuna, konuşmamın sonuna doğru geliyorum. Diriliş kavramı üzerinde durduk. Onun çağrışımıyla da olsa konuşulacak bir de «devrim» kelimesi vardır. Batı kökenli. Fransızcası révolution (revolüsyon). Bize önceleri inkılâb diye çevrildi. Oysa, Batıda, ihtilâl anlamına da geliyor. Fransız Devrimi'yle, (Fransız İhtilâli'yle) ortaya çıkmış ve üzerinde çok yazılmış, düşünülmüş bir kavram. Sonra da, komünizm ihtilâli denilen Çarlığın yıkılışı ve yerine özel mülkiyetin kaldırıldığı bir düzenin ve onun devletinin getirilişi, Rus Devrimi olarak adlandırıldı. Bizim diriliş dediğimiz akım gerçekleştiği zaman, bir anlamda o da bir devrim olacak. Değişme, köklü bir değişme, devrimi bu anlamda alırsanız, diriliş de bir devrimdir. Fakat devrimi kendi anlamında alırsak, yani tarih içindeki anlamında (Batı'daki anlamında) alırsak, o devrimleri, bir diriliş saymamız

mümkün değildir. Maddî dirilişler olabilir. Fakat, bizim anladığımız anlamda, ön planda tuttuğumuz manevi diriliş olduğuna göre, ruhun dirilişi olduğuna göre, Batıdaki devrimleri dirilişler olarak niteleyemeyiz. Fransız ihtilâliyle, insanlar, ruhen dirilmiş olmadılar. Rus komünizm devrimiyle de ruhen dirilmiş değildiler.

Eğer devrimi sadece değişme anlamına alırsanız bu olabilir; ama genellikle, dediğim gibi tarihte görülen devrimler daha çok bir tepkidirler. Diriliş bir tepki değildir. Diriliş olması gereken düzenin tâ kendisidir. Yani, hakikat sistemi, insanlıkça şu veya bu sebeple, şu veya bu şekilde, şu veya bu derecede kaybedilmişse, onun geri gelişi anlamındadır. Hani, peygamberimizin "hakikat müminin yitik malıdır, onu nerede bulursa alır" dediği gibi, kaybettiğimiz sistemi yeniden hatırlamamız ve yeniden tesis etmemizdir diriliş. Yoksa, sadece, mevcut düzene bir tepki değildir. Hareket, sırf tepki olunca, öç ve kin doğuyor. Fransız İhtilâli'nde kıralın kafasını kesmekle bir yere varacaklarını sandılar. Varamadılar. Çünkü, kıral da, nihayet, belli hâdiselerin, şartların mahkûmu bir insandı. Mübalağa edip, kıralın, hatta karısının da kafası uçuruldu. Böylece toplumu mutluluğa kavuşturacaklarını sandılar. Baktılar, olmuyor, bu sefer birbirlerinin kafasını kestiler ihtilâlciler. Robespiyerler, Mâralar, Dantonlar birbirlerinin kafalarını kestiler ve bununla devrimi bütünleyeceklerini, sağlamlaştı-

racaklarını sandılar. Oluk gibi kan aktı. Onun için «La révolution mange ses enfants» denmiştir (İhtilâl kendi çocuklarını yiyor). Bütün bunlardan sonra Napolyon, bütün dünyayı, Avrupa'yı, Rusya'lara kadar zapte kalktı. Yüz binlerce kişi öldü. Devrim denilen çılgınlık bu sonucu doğurdu. Yani kan, öç, kin dalgalarını.

Halbuki, diriliş, hakikatin dirilişi olduğuna göre, değişim, kin, öç ve kanla değil, eğer mümkünse, insanların burnu bile kanamadan gerçekleşsin arzusundadır. Ama mümkün değilse, en az zararla olsun. En az. Çünkü bir suçlu yüzünden, yüzlerce mâsum da zarar görmektedir.

Bu yüzden, devrimle dirilişi birbirinden iyice ayırmak gerekir. Evet, diriliş, tepki değildir, kendisi bizatihi sistemdir, sistemin yerine gelmesidir. Ona tepki söz konusu olabilir. Tarihî anlamında da, devrim değildir, bir büyük değişmedir, köklü değişmedir diriliş. Geçici, mevzii bir değişme değildir. Yani şu düzelirse düzelir cinsinden bir öneri paketi değildir. Biz köklü değişme yanlısıyız. Daima, geçmişimizin ışığında, kökten değişmeyi, yenilenmeyi, dirilmeyi amaçlıyoruz. Batılıların radikal dediği köklü bir dirilme söz konusudur dirilişte.(*) Diriliş, yeniden doğuş demektir. Tekrar

(*) Sonraları, fondomantalizm kelimesini ileri sürdüler. Bunu kelime anlamında değil, olumsuz anlamda, üstelik kökten dincilik gibi uydurma bir çeviriyle kullanıyorlar.

kendi özünü hatırlamak, kendini bulmak ve geçmişle irtibat kurarak geleceğe yeni ve taze çıkmak demektir.(*)

Bir de «gelişme» kavramı vardır. Evrim de deniyor; eski deyişiyle «tekâmül». Evet, diriliş de bir gelişmedir, bir nevi tekâmüldür. Fakat hızlı bir tekâmül. Devrim yanlıları ise, devrimi, hızlı tekâmül olarak, hızlı bir evrim olarak görürler. Halbuki, devrim, mutlaka ileri götürmez, geriye de götürebilir. Geriye götüren devrimler çok olmuştur. En azından bazı bakımlardan. Hızlı bir evrim olan diriliş ve bu evrimin içinde de tabii köklü olan bir diriliş söz konusudur bir an için. Yani, icabında, saplanılıp kalınan bir dönem, bir yana bırakılabilir. Bir ameliyat hâdisesi gibi. Kanla, illegal yollarla, gizli olarak değil, tam mânasıyla açık, samimi, ikna esasına dayanarak, insanların bir araya gelmesiyle, birbirlerini anlamasıyla, birbirlerine karşı sabırlı olmalarıyla, birbirlerine kendi görüşlerini anlatmakla ve birbirlerini aydınlatmakla, diriltmekle olabilecek olan büyük bir değişim, köklü bir değişim demektir diriliş. Bizim hedef aldığımız Diriliş budur. İster parti olarak olsun, ister fikrî hareket olarak olsun, ister kendi, ferdî yaşantılarımızla olsun, özlemini çektiğimiz diriliş

(*) Diriliş kelimesinin fransızcada karşılığı résurrection (rezüreksiyon) ve daha genel anlamda ressuscité (resüsite) kelimeleriyle ifade edilmektedir. Bir de renaisance (rönesans-yeniden doğuş) kelimesi vardır.

vakıası bundan başkası değildir.

Bu konuları, yazılarımda da otuz kırk yıldan beri işlemekteyim. Kitaplarımda bunlar geniş çapta ele alınmıştır. Bu sebeple, tabiidir ki, sizler de bu düşünce yapısına yabancı değilsinizdir. Ama hepsini bir arada toplayıp bu şekilde sergileyince, âdeta kabartmalaşarak, somutlaşarak göze çarpıyor.

Evet, diriliş bir zarurettir. Yaşayacaksak, toplum olarak varolacaksak, tarihin karanlığında kaybolmayacaksak, dirilişimiz, toplum olarak dirilmemiz, bir siyasî hüviyet olarak dirilmemiz ve kişi kişi dirilmemiz bir zarurettir. En doğal bir doğa olayı kadar zarurettir diriliş.

Kaderimizde dirilmek varsa, bu bizim için ne güzel, ne şerefli bir ödevdir. Kaderimizi de daima hüsn-ü zanda bulunarak düşünmeliyiz. Geleceği bilmiyoruz, kaderimizin gelecek safhalarını bilmiyoruz. Allah, insanoğluna hep lütuflar bahşetmiştir. Her zaman da bahşedebilir. O yüzden, kendi küçük aklımızla, kaderimiz şu olacaktır, bu olacaktır diye düşünmemeliyiz Kaderin bağrında gizli, saklı mânevi kuvvetler vardır. İnsanoğlunda çok kuvvetler vardır. Toplumların ruhunda büyük bir potansiyel gelişim yeteneği vardır. Eğer, şuurla aranırsa, zaman içinde bunlar ortaya çıkacaktır. Ve göreceğiz ki, umduğumuzdan çok daha zengin bir medeniyetin yeniden dirilişi gün ışığına çıkacaktır.

O gün gelmiştir; benim sezgilerimize göre, o

gün gelmiştir. İnsanlık, yeni bir dönemin önündedir, eşiğindedir. Yirmi birinci yüzyıla girdiğimizden ötürü söylemiyorum bunu. Yeni bir çağ açılacaktır. İnsanlık, ruh dünyasında bir çağ atlayacaktır. Bu çağı, her zaman olduğu gibi, gönlümüz istiyor ki, müslümanlar açsın ve müslümanlar atılımın öncüsü olsun. Bizim milletimiz bunun öncüsü olsun. Bizim aydınımız bu hareketi başlatsın.

Diriliş Çağı'nın ilk işaretleri her yerde görülmektedir. "Gözü olan için, gün ışımıştır." Buna karşı olan hınç da çok şiddetlice belirmiştir. Bundan da anlaşılmaktadır gelmekte olan. Yani dirilmemesi için toplumların, karanlığın gücü de çok artmıştır. Karşı güçlerin oyunları, hileleri, sistemli baskıları da çok artmıştır. Bu da göstermektedir ki, onlar da seziyorlar ki, bir Diriliş Çağı geliyor. Madem ki bir Diriliş Çağı geliyor ve biz bunu görüyoruz, diriliş çağından uzaklaşmaktan, ölüm çağını yaşamaktan en çok ıstırap çekmiş olan milletimiz, en önce uyansın ve en öne düşsün, geçmişte olduğu gibi Hakikat'in bayrağını en önde o taşısın istiyoruz. Zaten o vakit kuşkusuz diğer halklar da ardından gelecektir. Yeni çağa damgasını yine milletimiz vuracaktır inancındayım.

Nefsimiz ister ki, bir köşede kalıp duralım, tembelce oturalım, çalışmayalım, herkes bizi aziz yerine koysun. Bu arzu, aldatıcı bir arzudur. Rahmanî değildir. Nefsimizin değil, ruhumuzun istediğine bakalım. Eğer çiğnensek, herkes bizi hor da görse,

hareketimizi yanlış da değerlendirse, karşı da koysa bize, bu yolda, bu gelmekte olan Diriliş Çağı'na, milletimizin en büyük katkıyı yapması, ona öncülük etmesi yolunda ilerlemeyi, her türlü eziyetlere katlanmayı göze almayı, nefsin bir köşedeki azizleşme, yalancı azizleşme dileğine ben şahsen bin kez tercih etmişimdir. Kolaya kaçmayı, kendini aldatmayı asla kabul etmemişimdir. Ve her düşünen insanın da, her idealistin de, her kendi nefsini çiğnemesini bilen kişinin de bu şekilde hareket edeceğine inanıyorum. Çünkü: insanlığın geçmişinde, tarihte de böyle oldu. Peygamber Efendimiz ve sahabe-i kiram, tüm Arabistan'ı aldılar ki, bu bile o gün için ve o günün şartlarında aklın alacağı bir şey değildir. Üstelik, orada, o noktada da durmadılar. Hatta efsaneleşmiş, masallaşmış bilgiler var, Kaf dağının, Çin Seddi'nin ardında, şu var bu var diye biliyor insanlar o devirde; karşılarına ne çıkacak, hangi felâketle karşılaşacaklar, belki bin kişi gidecekler, karşılarına bir milyon kişi çıkacak, belki düşmanlar, kendilerinin hiç görmediği silâhlarla donanmışlardır, işte bütün bunları hesaba katmadan, bütün dünyaya yayılmışlar ve bize hakikat medeniyetini, islâm medeniyetini miras olarak bırakmışlardır.

Şimdi, biz, bugünün bilim ve teknolojisi, imkânı içinde, karşımızdaki kuvvetlerin ne olduğunun bilgisiyle donanmış olarak, daha emin bir mücadele durumunda olduğumuza göre, hiç yılmadan yo-

lumuza devam etmemiz gerekmez mi? Akla yatkın değil midir bu?

Mevlâna'nın, bazı yazılarımda da değindiğim, Fihimafih adlı eserinde olan bir kıssayla sözlerimi bitirmek istiyorum. Mevlâna'ya soruyorlar: "moğollar buraya geldikleri zaman, öküz sırtında geldiler, ellerinde de bir sopa vardı (Moğolistan'dan koptukları zaman moğolların sadece öküzleri var, bir de sopaları vardı. Yani daha demir çağına girmemişlerdi. İlkel bir yaşantı içinde idiler. Ta Maveraünnehir'den türkleri de önlerine katarak Anadolu'ya geldiler). Ama bizim Şam'da çeliğine su verilmiş kılıçlarımız, altımızda da arap atları vardı. Biz buna rağmen onlara yenildik. Bizi yendikten sonra, arap atlarını elimizden aldılar, çelik kılıçlarımızı da bellerine kuşandılar. Artık herhalde kıyamete kadar moğollardan kurtulamayız."

Büyük bir ümitsizlik ve yeis anında soruluyor bu soru. Mevlâna diyor ki: "evet, onlar geldiği zaman bir öküzün sırtında geldiler ve ellerinde bir sopa vardı. O gelişle, bellerimizde çelikten kılıçlar ve arap atlarının üzerinde olan bizi yendiler. Fakat bunun sebebi şudur: onlar dağda yaşayan, yarı aç, yarı tok zavallı bir halktı. Onlardan bir avuç insan Harzem ülkesine indi. Bizim müslüman ülkeye. Zengin, Allah'ın her türlü nimeti verdiği ülkeye. Dağdan getirdikleri bazı şeyleri satmaya gelmişlerdi bizim ülkemize. Tüccarları diyelim, geldiler, bir takım mallar getirdiler, deri v.b. şeyler. Fakat bizim

tüccarlarımız, zengin, imkân içinde oldukları halde onların parasına tamah ettiler, aldıklarının bedellerini ödemediler. Onlar da gidip zamanın hükümdarına, vezirlerine şikâyette bulundular.

Bu durumda, ne gerekir? Tahkikat yapıp adamların hakkı varsa haklarını iade etmek. Fakat onlar zavallı insanlar ya, vezirler onları cezalandırdılar. Siz yalan söylüyorsunuz deyip onları cezalandırdılar. Bunun üzerine, bunlardan kaçıp kurtulan bir kaç kişi, memleketlerine dönüp hükümdarlarına olup bitenleri anlatmışlar. Hükümdarları çekilmiş bir mağaraya. Orada on gün kalmış. Onların da kendilerine göre, tek bir Tanrı inançları var. Orda Allah'a yalvarmış. Demiş ki: benim kavmim böyle bir zulme uğradı. Bu zalimlere karşı bana öyle bir kuvvet ver ki, ben onları ezip geçeyim ve kimse karşımda duramasın. On gün aç susuz kalıp orada kendi inancına göre Allah'a yalvarıp, kavminin intikamının alınmasını istemiş. Bunun üzerine Allah da onlara bu kuvveti vermiş". Böyle diyor Mevlâna. Yürümüşler, gerçekten akılla izahı zor bir güçle her yeri zaptedmişler. Evet, Semerkant'ların, Buhara'ların o zenginliği karşısında, Cengiz'in orduları, öküz sırtlarında geliyorlar, ellerinde birer sopa. Bunlara karşı islâm ülkeleri birlik olsalar, bu geliş hiç önemli değil. Fakat önlerine gelenleri de kendilerine katıp şehirlerin üzerine yürümüşler moğollar. Her şehir âdeta kaderini bekler gibi durup kalmış. Onlar da her girdikleri şehirde insanları bo-

ğazlamışlar ve Anadolu'ya kadar gelmişler. Anadolu'da da çelik kılıçlı ve arap atlı insanlarımızı da yenmişler. Fakat, evet, sonra da çelik kılıcı kendileri kuşanmış ve arap atlarına binmişler.

Mevlâna: "bundan sonra iş tersine döndü. Şimdi onlar arap atlarına bindiler, çelik kılıçları kuşandılar. Demek ki, artık buna güveniyorlar. Allah'ı ve o geçmişteki sıkıntılarını unuttular. Arap atımız var, çelik kılıcımız var, artık karşımızda kimse duramaz inancındalar. Gurura kapıldılar. Bizse, suçumuzu anladık. Cezamızı çektik. Büyük ıstırap çektik. Şimdi yoksuluz, zayıfız, ama Allah'ı hatırladık, bulduk. Suçumuzu da itirâf ettik. Tövbe ettik. Düşünüyoruz ki, bunlardan nasıl kurtulacağız? Hiç merak etmeyin, Allah yakında, onlar arap atı üzerinde olsalar da, bellerinde bizim çelik kılıçlarımızı taşısalar da, bizi onlardan kurtaracaktır" diyerek insanlara teselli vermiştir. Ve bu görüşü de bir hayal olmamıştır. Gerçekleşmiştir.

1273 tarihinde vefat etti Hz. Mevlâna. 1300 tarihinde ise, Osmanlı beyliği doğdu ve kimse düşünemezdi ki, İstanbul fethedilecek, İslâm Âlemi birleştirilecek ve altı yüz senelik dünyanın en büyük, en uzun ömürlü, koskoca devletlerinden biri olacak o küçücük beylik.

Onun için, ümitsizliğe yer yok. Istırab çektik. Çilemizi doldurduk. Eğer uyandıksa, eğer dirildikse, manevi hayatımızı yeniden canlandırıp maddî âleme de hakim olup (çünkü; bunlar birbirlerine bağ-

lıdır), yeniden dirilişi gerçekleştirdiğimiz zaman, ülkelerimize göz dikenler, uzay teknolojisine sahip olsalar da, onlardan daha üstün bir teknoloji geliştirip onları yenmemiz mümkün olur.

Hepinizi tekrar selâmlıyarak Allah'a ısmarlıyorum. İyiliklerle kalın. İyi olun.

II

DÜNYA GÖRÜŞÜMÜZ
DİRİLİŞ

DÜNYA GÖRÜŞÜMÜZ: DİRİLİŞ

DÜNYA GÖRÜŞÜMÜZ: DİRİLİŞ

KONF ANSA DAVET
SEZ İ KARAKOÇ
DİRİLİŞ PARTİSİ GENEL BAŞKANI
DÜNYA GÖRÜŞÜ Z: Dİ LİŞ
TARİH: 3 EKİM 1993 PAZAR
SAAT : 16.00
YER : TİCARET SARAYI TİYATRO SALONU

Selâmlar diyorum sözlerime başlamadan önce. Sözlerime başlamadan önce, bize bu şehri bırakan atalarımıza rahmet diliyorum. Aslında, hatta zamanı zorlayarak, her gittiğimiz şehrin önce mezarlığına uğrayıp, bir fatiha okuyup ondan sonra merkezine girmeliyiz. Çünkü: orada yatanlara borçluyuz, çok borçluyuz. Diyebilirim ki, bu konuşmayı bile ben onlara borçluyum. Siz bu şehri ve şu yaşantıyı onlara borçlusunuz. Fetihten başlayarak, bu güne kadar, bize, babalarımız, dedelerimiz, bu hayatı, bir nevi, armağan etti. Allah'ın lütfu ve onların da bize mirası olarak bu hayata kavuştuk ve geleceğe bir parça umutla bakıyorsak, onların sayesinde bakıyoruz. Onun için, benim arzum, bir daha söylüyorum, her gittiğim şehre, önce mezarlığına uğrayıp

orada fatiha okuyup gelmektir. Fakat umumiyetle son dakikalara yetişiyoruz; şartlarımız gereği, ne yazık ki, bu her zaman mümkün olmuyor. Ama işte buradan fatiha göndererek onlara, sözlerime onları selâmlayarak başlamak istiyorum ve tabii sizin şahsınızda onları görüyorum, onların şahsında sizi görüyorum.

Eskişehir, bizim için ayrı bir anlamı olan şehirdir. Diriliş görüşü, öncelikle dergimizde, Diriliş Dergisi'nde ortaya kondu. Makalelerde ve seri yazılarda, dergide yayınlanan ve daha sonra Diriliş Yayınları'ndan çıkan eserlerimizde görüşümüz gün gün vücut buldu. Ve Diriliş'e ilk toplu ilgi de, 1966 yılında, Eskişehir'den oldu. Gerçi biz dergimizi daha önce, 1960'da çıkarmıştık. Fakat, o dönem, dergi ancak iki sayı çıkabilmişti. Araya 27 Mayıs Hareketinin ve başka durumların girmesiyle dergi o kadarcıkla kaldı. İkinci doğuşumuz, dergimizin, görüşümüzün, hareketimizin ikinci doğuşu, 1966 yılında oldu. 1966 yılında dergimizi tekrar çıkardığımız zaman, dağıtım, her zaman olduğu gibi iyi sayılmazdı (Hiç bir zaman da iyi olmadı). Bir dergi çıkardığımız zaman, Türkiye'nin her yanına ulaştıramıyorduk. Ama ancak bize ulaşanlar oluyordu. İşte, ilk ulaşan şehir, gençleriyle, okuyan insanlarıyla ve ruhuyla ilk ulaşan şehirlerden biri Eskişehir'dir. Ve o günden bugüne gelinceye kadar, Eskişehir'den yetişen gençler bize gelmişler ve bizi bırakmamışlardır. İyi günümüzde de, kötü

günümüzde de her zaman yanımızda olmuşlardır. Bu alâkalarını daima korumuşlardır ve Diriliş Partisi kurulduğu zaman da, yine sizin yetiştirdiğiniz gençler, bu arkadaşlar, çekirdek noktasını teşkil etmişlerdir, yani hemen hemen Partinin ilk çekirdeğini teşkil etmişlerdir. Bu bakımdan, benim nazarımda, Eskişehir'in ayrı bir yeri vardır. Bu bir seçkinlikse, bu seçkinlik tabii size aittir. İmkânlarımız olmadığı için ulaşamadıklarımızdan olan sizlerin bize ulaşması ve bu sıcak ilgiyi göstermenin farklılığı size aittir. Eskişehir'e aittir. Bunun için size bu vesileyle teşekkür ediyorum.

Evet, Eskişehir gençlerinin bize bu ilgiyi göstermesinin sebebi neydi acaba? Eskişehir'den de, daha başka şehirlerden de, otuz yıldır bize doğru gelen ve bizim de kendilerine doğru gittiğimiz gençlik, neyin peşindeydi? Veya bizde neyi görmüştü? Ve biz onlarda neyi arıyorduk? Ben, bu konuşmamda onu anlatmaya çalışacağım. Yani ne gibi bir hareket, hayatımızı, günlerimizi dolduruyordu? Çünkü: bu dünyaya geldiğimize göre, bu dünyada hayatımızı mânalandıran bir hareketin peşinde olmamız ve o hareketin âdeta bütün hayatımızı doldurması gerekir. Acaba bizim hayatımızı, benim hayatımı, bu gençliğin hayatını dolduran anlam neydi? Nedir? Ve ileride bunun meyvesi ne olacaktır? İşte bugün konuşmamın özü bu, sorusu bu.

Bizim peşinde olduğumuz dâva, adıyla sanıyla Diriliş Dâvası'dır. Bizim derginin de adıydı bu. De-

diğim gibi 1960'da ilk sayısı yayınlandı. 1992'ye kadar aralıklarla çıkmaya devam etti. Çoğu zaman aylık olarak çıktı dergimiz. Bir ara, haftada iki kere yayınlandı. Günlük olduğu zaman da oldu. En son, dört yıl, haftalıktı; geçen yıl durduk, ama inşaallah yine bir gün çıkacaktır diye ümit ediyoruz. Dergimizde biz bir görüşü savunduk. Dergiyi onun için çıkardık. Dergide edebî verimler de vardı. Fikrî yazılar vardı, çeviriler vardı. Fakat, bütün bunlar, diriliş fikrini, diriliş görüşünü yaymak, geliştirmek, açmak ve milletimize mal etmek içindi. Asıl gayemiz buydu.

Bu görüş nedir? Bu görüşün neticesi ne olacaktır? Kurduğumuz parti de, zaten, bu görüşün siyasî ve toplumsal açılımı olduğuna göre, netice ne getirecektir bize? İşte, önümüzde olan sorular bunlardır ve bunu anlatmak istiyorum.

Bildiğiniz gibi, Osmanlı Devleti'nin bunalıma girip daha sonra yıkılışından bu yana -ki bunu kimi yazarlar iki yüz yıl olarak tesbit etmişler, kimileri daha fazla, kimileri daha az demişlerdir-, iki yüz yılı geçen bir bunalımı yaşadık toplumca. Bu bunalımdan henüz çıkmış değiliz. Hatta, belki en hâd safhasını, en yüksek derecesini yaşıyoruz bu bunalımın. Çünkü: bir de dünyada büyük bir bunalım var. Bu iki bunalım, katmerli bir şekilde ruhlarımızı sarsıyor ve her hareketi, müsbet ve menfi bütün hareketleri şekillendiriyor. Niçin bunalıma girdik? Bu, tabii, tarihin, tarih felsefesinin sorusu-

dur, sorunudur. Bu konuyla ilgili açıklamaları çok yerlerde görmüşsünüzdür. Biz de çok yazdık bu konuda. Otuz yıldır, kırk yıldır yazıyoruz. Osmanlı Devleti neden bunalıma girdi ve bunun safhaları ne oldu? Bunu burada uzunca anlatmayacağım. Bu, aşağı yukarı bildiğiniz bir konudur. Fakat, özet olarak şunu söyleyebilirim ki; her medeniyetin yükselme ve bunalım yılları, hatta kimi zaman da de batma yılları olur. Biz, hâdiselere medeniyet açısından bakıyoruz. Yani, bizim görüşümüzün temeli, anlatıp açacağım görüşümüzün, diriliş görüşünün temeli, hâdiselere toplu olarak bakmaktır. Bu, bir. İki: hadiselere tarih boyutu içinde bakmak; sadece, soyut (mücerret) olarak bakmak değil, aynı zamanda tarih boyutu içinde bakmak. Üç: somut bir hâdise olarak görmek onu. Yani yaşadığımız bir olay olarak görmek ve onu medeniyet oluşumuyla ilişkili bir yere oturtmak. Biz buna tarihî-sosyolojik açıdan bakmak diyoruz, tarihî-sosyolojik perspektiften bakmak.

İslâm, sadece bir inanç değildir. Sadece inanca bağlı, bir takım itikatlara bağlı bir takım fiillerden ibaret değildir. Ve sadece bir ahlâk değildir. Aynı zamanda bir medeniyettir. Ve medeniyetler medeniyetidir islâm. Diğer bir deyişle, bizim otuz yıllık çalışmamızda anlattığımız bir deyişle, o, hakikat medeniyetidir. Hakikat medeniyeti, zaman içinde, tarih içinde bazı bölünmelere uğramıştır. Başka taraflarda, başka medeniyetler adı altında ortaya çık-

mış bu sonrakiler. Fakat, daima, orta yolda, ana caddede, yani islâmın deyimiyle, sırat-ı müstakimde devam eden bir çizgisi olmuştur hakikat medeniyetinin. Evet, bir de sağ ve sol kanadında başka çizgiler olmuş. Onlara tarih içinde başka medeniyet isimleri verilmiştir. Bunlar, hakikat medeniyetinden çıkmışlar, ama, yozlaşmışlar, değişmişler; onlarda hakikat medeniyetinden alıntılar var; fakat, onun dışında da, ona karıştırılan ve onu bozan unsurlar mevcut.

Evet; tarih ve medeniyet açısından bakarsak, bu medeniyetleri âdeta bir yelpaze şeklinde görürüz. Bir yandan, doğu medeniyetleri oluşmuş. Uzak Doğu medeniyetleri diyor avrupalılar. Yani Çin, Japon, hatta Hindistan'ı da oraya sokarsak, buradaki medeniyetlere bir grup medeniyet diyebiliriz. Öte yanda, Batı Medeniyeti var. Bunun da temeli, Grek Medeniyeti'dir. Grek Medeniyeti, daha sonra Roma Medeniyeti'ne dönüşmüş, en son, bugünkü Batı Medeniyeti haline gelmiştir. Bir de, iki grup medeniyetin ortasında, Doğu ve Batı'nın ortasında, kaynağı Mezopotamya olan, yani iki nehir arası, Fırat ve Dicle arası olan, diğer bir adlandırmayla Bereketli Hilâl denilen ve insanlığın doğuş yeri olarak kabul edilen medeniyetler ki, bunun temeli, işte o hakikat medeniyetidir. Bu medeniyetin diğer ismi vahdaniyet medeniyetidir. Bu temel taşları koyacağız ki, üzerine sağlamca oturtalım görüşümüzü. Medeniyetler tarihinin bilinen

esaslarıdır bunlar kuşkusuz. Fakat temel taşlarını koymadan onun üzerine binamızı oturtamayız. Vahdaniyet medeniyeti, hakikat medeniyeti dediğimiz medeniyet, uzayarak, en mükemmel doruğunu İslâm Medeniyeti adı altında yaşamıştır ve bugüne kadar gelmiştir. Bu, Avrupalıların deyimiyle, Ortadoğu'daki medeniyettir. Kimi Avrupa bilginleri, bunu, yani bizim medeniyetimizi, bağımsız bir medeniyet kabul etmiyor ve batı medeniyetinin bir değişik şekli gibi kendi medeniyetlerinin, judeokretien medeniyetin (hıristiyanlık ve yahudilik medeniyetinin) bir uzantısı gibi görüyor. Halbuki, olay tersinedir. Çünkü: hristiyanlıktan ve yahudilikten önce, bütün bunların da atası olan din ve medeniyet, Vahdaniyet Medeniyetidir, Hakikat Medeniyetidir. Yani Hz. Âdem'den Hz. İbrahim'e kadar gelen medeniyet. Hz. İbrahim, bütün ulusların atası kabul edilmiştir. Arapların da, yahudilerin de. O yüzden, batılıların bu görüşleri yanlıştır, kabul edilemezdir.

Biz, islâmı, ana çizginin devamı olarak görüyoruz. Batı medeniyeti, daha başka unsurların karıştığı, apayrı bir hıristiyanlığı almış, yahudiliği almış, yani vahdaniyet medeniyetinden unsurlar almışsa da, başka unsurlar da katmış ona, özünü ve saflığını kaybettirmiş, pagan medeniyetleri denilen eski medeniyetlerden, Grek Medeniyeti'nden ve Roma Medeniyeti'nden, yani putperestlik ve çok tanrıcılık çağından katkılar yapmış ve Rönesans'tan son-

ra ise bambaşka bir katkı yaparak onu bir nevi melezleşmiş, hatta soysuzlaşmış bir duruma sokmuştur. Âdeta aslıyla ilgisi kalmamıştır onun.

İşte; bütün soru burada düğümleniyor. Şimdi, biz kendimiz, Ortadoğu'da olduğumuza ve Mezopotamya medeniyetlerinin devamı olarak, yani, eski vahdaniyet medeniyetinin devamı olarak bir medeniyet kurmuş bulunduğumuza göre, medenyetler medeniyeti olan ve ana çizgisini asla kaybetmemiş bulunan bu medeniyeti, İslâm Medeniyeti'ni, kendi medeniyetimizi devam mı ettireceğiz, yoksa bazılarının iddia ettiği ve yönlendirmeğe uğraştığı gibi, onu terkedip Batı medeniyetine adapte mi olacağız? Bütün sorun burada. Ve iki yüz yılımızı almıştır bu sorun. Önceleri yarım ağızla söylenmiş, tam söylenmemiş ve güya kendi medeniyetimiz içinde kalacağız, fakat Batı'dan yararlanacağız gibi konuşulmuş, fısıltıyla konuşulmuş, kulaktan kulağa söylenmiş, açık söylenmemiş bir sorun, bir niyet, bir girişim. Daha sonra, ikili bir hayata sokmuşlar bizi: Tanzimat. Güya hem İslâm Medeniyetini, hem Batı Medeniyetini yaşıyoruz o zaman. Tabii, bu mümkün olmamıştır. Çünkü: bir medeniyetin her alanda bir müessesesi olur. Yani bir medeniyetin, bir mektebi olur, bir medeniyetin bir adliyesi olur, bir medeniyetin bir tapınağı olur, bir dini olur, bir medeniyetin bir yazısı olur. O yüzden ikili yaşam mümkün değildir. Ama biz bunu yaşamak istedik. Ve bu deneme, Tanzimat, başarı-

sızlıkla sonuçlandı. Daha sonra, Meşrutiyet'e gelindi. Meşrutiyet'te, bu ikili yaşamdan güya kurtulmak için, batılılaşma aşamasını hızlandırmak istediler. Fakat, bu sefer, I. Dünya Savaşı çıktı. Çok kısa sürdü II. Meşrutiyet dönemi. Ondan sonra, Cumhuriyet dönemine geldik. Cumhuriyet döneminde, bazı aydın geçinen, düşünür bilinen kişiler, bizim medeniyetimizin olmadığını ileri sürdüler. Biz batılıyız, batılı olacağız, avrupalı olacağız, Batı medeniyetini, medeniyet olarak benimseyeceğiz ve geçmişimizi silip atacağız iddiasında oldular. Hatta ilkokullarda çocuklara: "geçmişi unut, yeni yolu tut" diye bir takım marşlar söyletiliyordu, türküler söyletiliyordu o dönemde.

Bu aşırı tutumun kaynağı, tabiidir ki, o dönemde, Osmanlı Devrinde girdiğimiz, Tanzimat'a, Meşrutiyet'e ve Cumhuriyet'e sebep olan bunalımdı. O bunalımın uzantısıydı bu tavır. Zannediliyordu ki, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra, bu bunalım dönemi kapandı, bitti, ruhlarımızın içindeki kavga bitti ve biz artık batılı olacağız ve böylece bu bunalımdan, ruh bunalımından kurtulacağız. Halbuki, bu zan, en yüksek bunalım işaretiydi. Çünkü: hiçbir insan geçmişini inkâr edemez ve başımızdan geçenler, nasıl Levh-i Mahfuza yazılmışsa, alnımıza yazılmış denir halk dilinde hani, onun gibi, aynı şekilde, tarihe de yazılmıştır. O yüzden, geçmişini inkâr edemezsin; ancak, geçmişinden sana gelen olumsuz bir şeyler varsa, onlardan kurtulmak için çaba sar-

federsin. Fakat, böyle yapılmadı. Tamamen, geçmiş inkâr edildi. Ve bu şekilde yetmiş yıl geçti. Tabii, çok partili döneme geçtikten sonra, biraz daha serbestlik olduğu için tartışmalar oldu. Çok ufak revizyonlar yapıldı. Ama bunlar, tabii, temel meselenin, yani temel sorunun sorulup cevaplandırılması ihtiyacını karşılamadı.

Temel soru neydi? Temel soru: Kendi medeniyetimizde kalacak mıyız, kalmayacak mıyız sorusuydu. Aslında, bizim görüşümüze göre, kimse kendi medeniyetinden çıkamaz ve başka bir medeniyete geçemez. Hiç bir millet, hiç bir halk, hiç bir toplum, tarih içinde kendi medeniyetini bırakıp da başka bir medeniyete geçmemiştir. Meselâ, tarihte görüyoruz, Kartaca Medeniyeti ve Roma Medeniyeti ayrı birer medeniyet. Bu iki medeniyet arasında savaş oluyor. Kartaca medeniyeti ile Roma medeniyeti arasında savaş oluyor ve kavga sonucunda romalılar kartacalıları yeniyorlar. Aslında, Kartaca Medeniyeti daha yüksek bir medeniyet. Ancak bir zaafı var. O da maddî güç, askerî güç konusunda. Savaştan sonra ise, Kartaca romalılaşmıyor, ortadan kalkıyor. Aynı şekilde, romalılar, Filistin'i aldığı zaman, oradaki yahudilerin içinde, yine, bugün bizim burada olduğu gibi, ikili bir yaşam oldu. Ve bu iki yaşantı çatıştı. Bir takım yahudiler, yahudilikten, kendi dinlerinden ve âdetlerinden, kanunlarından ayrılmamayı, ona sımsıkı sarılmayı, bir kısmı da, bir miktar ayrılma da olsa,

elenleşmeyi, romalılaşmayı seçtiler. Hz. İsa bu sırada topluma çağrıda bulundu. Fakat toplumun ileri gelenleri, onu dinlemedi. Romalılaşma ve romalılara uyarak onlarla uzlaşma ve yunanlaşma hareketi, greko-romen medeniyetine âdapte olma arzu ve çabası, tam bir iflâsla bitti. Ve romalılar, orayı, önce genel valilikle yönetmeye kalktılar, daha sonra da Kudüs'ü yıktılar, büyük katliam yaptılar ve bütün yahudileri dünyanın dört bir tarafına dağıttılar. Onların çocukları olduğunu ileri sürenler, ancak iki bin yıl sonra toplanıp gelebildiler. İşte tarihte bunun gibi bir çok misaller vardır. Bu yüzden, hiç bir zaman, bir medeniyet, öbür medeniyete adapte olmamış veya bir toplum, bir medeniyeti bırakıp, öbür medeniyete geçememiştir. Ya kendi kimliğini, medeniyetini korumuş ya da yok olmuştur, kaybolmuştur, erimiştir. Yenilenler esir olmuşlardır, köle olmuşlardır.

Biz türklerin müslüman olmasını misal gösterirler. Türkler müslüman oldular, medeniyet değiştirdiler derler. Kimileri bunu işliyorlar şimdi. Biz türk milleti öyleyizdir, diyorlar; "o kadar hoşgörülü ve medeniyete açık bir milletiz ki, vaktiyle Göktürk medeniyetine sahiptik; ondan önce de budist oldu uygurların bir kısmı, daha sonra, müslüman oldular; ve medeniyet değiştirdik; bugün de, biz yine yüksek bir medeniyet olan Batı medeniyetine adapte olabiliriz, geçebiliriz; nasıl ki geçmişte, İslâm Medeniyetine geçmişiz" diyorlar, ya da demeye ge-

tiriyorlar. Bu, yanlış bir muhakemedir. Aslında, biz türkler, bir medeniyeti bırakıp başka bir medeniyete geçmedik. Arabistan'da zuhur ettiğinde, daha medeniyet seviyesine gelmeden, islâm, o kadar hızlı yayıldı ki, türklerin bulunduğu bölgeye kadar, yani şarka, Maveraünnehir'e kadar uzandı, yüzyıl sonra veya bir iki yüzyıl içinde oraya ulaştı. Türklerin, acemlerin ve arapların müslüman olması safhası, çok uzun aralarla olmamıştır. İslâm Medeniyeti bütünüyle oluşmuş da, ondan sonra acemler müslüman olmuş, ondan sonra da türkler müslüman olmuş değildir. İslâm Medeniyeti oluşmasının daha hemen başlangıcı safhasında, acemler (İranlılar), arkasından da türkler islâm dinine girmişlerdir. Böylece, o medeniyeti birlikte kurmuşlardır. Türklerin girdiği islâm dinidir. Atalarımız islâm dinini kabul etmişlerdir, yani medeniyetin inanç kısmını almışlardır, fakat hemen arkasından o medeniyeti öbür ırklarla birlikte oluşturmuşlardır. Türklerin daha önceki medeniyeti neydi derseniz o ayrı bir konudur. Asya'nın göçebe medeniyeti, çadır medeniyeti, çöl medeniyetidir gibi iddialar yanında, kentler, devletler kurmuş olduğumuz gerçeği meydandadır. O her ne safhada ise, o safhadan çok daha yüksek bir safhaya çıkmıştır islâmla medeniyetimiz. Yani atalarımız kendi medeniyetini islâm medeniyetine dönüştürmüşlerdir. Yani Asya kavimlerinden, türk kavmi, acem kavmi, arap kavmi, müslümanlığı benimsemiş ve hemen arkasından islâm medeniyetini birlikte inşa etmiş-

lerdir. Bu medeniyetin fikir ve ilk dinî tefekkür kısmını daha çok araplar başlatmışlar, onun hemen arkasından sanat ve edebiyat gücüyle iranlılar bu atılıma katılmış ve onu genişletmişler, onun da arkasından, askerî ve idarî örgütleniş üstünlükleriyle türkler, tarihin en büyük yapısına, zihin, yürek, bilek, kol güçlerini katmışlar ve eski vahdaniyetçi Mezopotamya medeniyetinin yeniden dirilişi olan İslâm Medeniyetini öbürleriyle birlikte yoğurmuşlardır. İbn-i Sina, Farabi, Gazali, vb, birisi türkse, biri araptır, biri iranlıdır bakarsanız. Tıpta olan büyükleri alsanız, biri araptır, biri acemdir, biri türktür. Edebiyatta da öyledir. Kısacası, ırkımız, bir medeniyete geçmiş olmuyor müslüman olmakla, yeni bir medeniyetin, islâm medeniyetinin, daha başladığı safhada, tıpkı araplar gibi (araplar da hem göçebeydiler, hem de yerleşiklikleri, şehirleri vardı) ve iranlılar gibi islâmiyetle karşılaşır karşılaşmaz onu benimsemiş ve hemen arkasından da onun medeniyetini birlikle inşa etmişlerdir.

O yüzden, bu anoloji (benzetme), yani atalarımızın müslüman oluşunu, bizim bugün Batı Medeniyetine adapte olma istememize bezetme yanlıştır. Bizim, iki bin yıllık geçmişi olan Batı medeniyetine, yani temelinde Grek uygarlığı olan Batı medeniyetine, bin dört yüzyıllık medeniyetimiz olan İslâm Medeniyetinden geçmeye kalkışımız, asla atalarımızın müslüman olması hâdisesine benzemez.

Budist olma dönemi ise, çok kısa ve bölge olarak çok sınırlıdır. Az bir türk bölümü budist olmuş, fakat hemen ardından müslüman olmuş ve islâm medeniyetini inşanın büyük şerefini kazanmıştır. Tabii, bu, aynı şekilde diğer kavimler için de söz konusudur. Kürtler, çerkezler, tatarlar v.b. hepsi, aslında yeni bir medeniyete katılma ve hep birlikte o medeniyeti inşa etme şerefine nail olmuşlardır. Daha çok, işin özü, cevheri olan din olayında arka arkaya sıralanma vardır. Fakat medeniyeti inşada yan yana geliş söz konusudur. Bu bakımdan, bir dine geçişle, medeniyete geçiş birbiriyle alâkalı olabilir, fakat birbiriyle özdeş olgulardır demek değildir.

Ve biz ibret almazsak, misalleri geçmişte, tarihte görülen trajik sonuçların geçerli olacağı kanaatindeyiz. Yani, eğer biz kendimizi batı medeniyetine geçme yönünde zorladığımız zaman, muhakkak ki, sonunda yok olacağız. Tıpkı Kartaca medeniyeti gibi. Hatta Yunan medeniyeti bile bu şekilde yıkıldı. Romalılar geldi, orayı istilâ ettiler. Ondan sonra o medeniyet, orada ortadan kalktı. Batı medeniyetinin bir unsuru oldu. Grekler, bir daha onmadılar. Şimdi, tabiidir ki, bugünkü dünya şartları çok değişmiştir. Belki bir yerde, uzun vâdede bir dünya medeniyetine gidiliyor. Bu dünya medeniyetinin yeniden inşasında muhakkak ki, Batı kendince bazı katkılarda bulunurken, doğu medeniyetleri de bir takım katkılarda bulunacaklardır.

Bu arada, tabiidir ki, biz de, kendi medeniyetimizin, yani İslâm Medeniyeti'nin katkılarından sorumlu olacağız. Demek ki, meseleyi sadece bir medeniyet milliyetçiliği gibi ele almıyoruz. Aslında, ilerde bir dünya medeniyeti oluşursa, o dünya medeniyetinde, yine, bizim inancımıza göre, İslâm medeniyeti, medeniyetin temel taşını, ana eksenini teşkil edecektir.

Neden, islâm, tüm insanlık medeniyetinin temel taşını, eksenini teşkil edecektir? Medeniyetimizin öbür medeniyetlere göre taşıdığı özellik ve farklılıklardan dolayı elbette. Çin medeniyetinin de bazı meziyetleri vardır. Bir doğu medeniyeti olan Çin medeniyetinin meziyetleri nedir? Bir takım incelikler. Musiki veya şiir incelikleri. Bugün görüyoruz, ufak sanayide bir nevi harikalar meydana getiriyorlar Japonlar, Çinliler ve diğer doğulular. Avrupalılar, batılılar bunu yapamıyorlar. Neden? Çünkü: doğuda böyle farklı bir incelik ve zerafet var. Bu incelik ve zerafet, onların dünya medeniyetine ilerdeki katkılarının temelini oluşturacaktır. Ama bunun yanında, hâlâ Çin'de, Hindistan'da ve Japonya'da, eski, çok eski zamanların putperestlik kalıntıları devam ediyor. Tahammül edilmez, yaşanılmaz gelenekler, ölüme bağlı veya atalara tapınma şeklinde olan gelenekler ve din şekilleri görülüyor. Bunlarla katılamayacaklar o evrensel medeniyete. Bu batıl inanç ve geleneklerin yıkılması, çökmesi beklenir.

Öte yandan, Batı medeniyetinin bazı seçkin yönleri vardır. Teknoloji gibi; dünyaya tasarruf etmek, dünyayı gözlemlemek, çaresiz kalınan yerde mutlaka bir çare aramak gibi. Bilhassa, maddî planda. göklere bile çıkmaya, kutuplardaki yosunlardan gıda aramaya kadar giden bir çabaları var. Her yeri gözlemlerler batılılar. Bir çalışma kabiliyetleri, âdeta tükenmez bir enerjileri vardır. İyimserlikleri vardır. Bilimde ileridirler. Bunlarla mutlaka dünya medeniyetine katkıda bulunacaklardır. Fakat, buna karşılık, temel unsur olan, çıkar fikri, tahakküm fikri, hegemonya fikri, Roma'dan gelen hegemonya fikri, her zaman insanlığa zarar vermiştir, zarar verecektir. Ve bugün bütün insanlığın çektiği acıların temelinde batının hırsı yatmaktadır. Bosna-Hersek'te yaşanan facialara Batı bunun için uzun süre göz yumdu. Batı hegemonyası, bilhassa Avrupa kıtasında yüzde yüz olsun, katkısız olsun diye, insanların katledilmesine, çocukların öldürülmesine, kadınlara tecavüz edilmesine göz yumdular. Görüldüğü gibi, doğu ve batı medeniyetlerinin bazı meziyetlerine karşılık, çok açıkları olan, eksikleri olan tarafları vardır.

İşte gerek Batı'da ve gerek Doğu'da bulunmayan ve ilerdeki insanlık medeniyetinin temelini teşkil edecek olan ana unsur, medeniyetlerin ana unsuru olan unsur, temel, çekirdek unsur, islâmda vardır. O, nedir? O, bizim medeniyetimizin temel taşı olan, erdemdir (fazilettir), hakikattır. Ya-

ni biz hegemonya dâvasında değiliz. İnsanlığı tutsak yapalım ve hepsine tahakküm edelim, hepsine biz hakim olalım, bizim çıkarlarımız hepsinin çıkarlarının üstünde olsun gibi bir niyet sahibi değiliz. Peki islâm medeniyetinde fetihler yok mu? Vardır, ama bu fetihler istilâ amaçlı değildir. Her yere adaleti götürmek, fazileti götürmek, Allah'ın varlığının bilincini götürmek ve Allah'tan başkasına tapmama, Allah'tan başkasının önünde eğilmeme şuurunu, inancını ve idealini götürmektir asıl amaç. Bu sebeple, islâm devletleri de fetihler yapmıştır. Fetih kelimesi farkı anlatmaya yeterlidir. Zapt değil fetih. Fetih demek, açmak demektir. Neyi açıyorsun? Aydınlığa açıyorsun ülkeleri. Karanlıklardan kurtarıyorsun oraları.

Tabii, bazı suistimaller olmuştur. Onları da savunmayız. Her devirde, her insanın davranışı hesaba çekilir. Her hükümdarın davranışı, her akıncının davranışı hesaba çekilebilir. Her kişi, kendi davranışından yine kendisi sorumludur. Ama genel çizgi, genel amaç, oralara hakikatı götürmek ve insanların, insan önünde değil, Allah önünde eğilmesi düşüncesini ve inancını götürmek, ahlâkını götürmek ve insanları mümkün olduğu kadar, dünya nimetlerinden ve ahiret nimetlerinden eşitçe faydalandırmaktır. Müslümanlar genellikle bu fikirle hareket etmişlerdir. Ve bunun da büyük örneklerini vermişlerdir. Biz böyle bir medeniyetin sahibiyiz. Yani temel taşı fazilet (erdem) olan,

diğer bir ifadeyle hayır olan, iyilik olan bir medeniyetin sahibiyiz. Şimdi bu medeniyeti bırakalım, temel taşı böyle olmayan, çıkar olan veya bir takım incelikler olan medeniyetlere adapte olalım diyenlerimiz var. Atalarımız Çin medeniyetiyle karşı karşıya kalmışlar, ona adapte olma zorunluluğuyla karşılaşmışlar, fakat adapte olmamışlardır. Çinliler, çok defa yok etmişler onları, hatta esaret altında tutmuşlardır. Geçmişte, tarihimizde bunlar da vardır. Orada komünist düzen, şimdi aynı niyeti taşıyor. Esir tutuyor kardeşlerimizi. Biz kendi medeniyetimizi bıraktığımız takdirde yok olmakla karşı karşıya kalacağız. İki yüz yıldır olup biten olay budur. Yani kısaca ve basitçe ifade edilirse, biz kendi ayağımızla gidip, yok olalım isteniyor. Farkında olmayarak elbet. Batıya adapte olalım diyenlerin amaçları ne olursa olsun, sonuç değişmiyor.

İşte, bunun için, nesillerin bunalımının en yüksek seviyesine çıktığı şu anda, düşündük, ne yapacağız? Ne yapmamız gerekir? Bu gidişe seyirci mi olalım? Yani bırakalım, memleketimiz, milletimiz, kendi medeniyetinden, kendi köklerinden sıyrılsın ve gidip de Batı medeniyetine adapte olmaya çalışsın ve yok mu olsun? Tabiidir ki, islâmın bize telkin ettiği ahlâk ve sorumluluk bu değildir. Şartlar ne olursa olsun, içinde bulunduğumuz şartlar ne olursa olsun, elimizdeki imkânlar ne olursa olsun, gerekirse, kanımızın son damlasına kadar, ül-

kemizi, toprağımızı, kimliğimizi ve medeniyetimizi savunmak zorundayız. Biz bunu böyle düşündük, böyle öğrendik ve bunu böyle yaşadık.

Çok partili düzene geçtikten sonra, islâm eğitimi konusunda bir takım serbestlikler geldi. Bunu gördük, ama bu yeterli değildir. Eğitim konusunda veya ibadet konusunda olan serbestlikler, medeniyetin bütününü teşkil etmez. Medeniyet, üç temel ilkeye dayanır. Güzellik ilkesi, ideası; doğruluk ideası ve iyilik ideası. Yani medeniyetin üç temeli vardır. Medeniyet demek, bir toplumun, kendi güzellik inancını, anlayışını, doğruluk anlayışını ve iyilik anlayışını gerçekleştirmesi demektir. Doğruluk alanı, inançlar, felsefe, düşünce ve bilimdir. Güzellik ideasını, sanatlar, genel olarak estetik karşılar. İyiliği de, ahlâk sağlar. Batı medeniyetine geçtiğimiz takdirde, diyelim, doğruluk ideası alanında, onun, müsbet bilgiler, yani daha çok maddeyle ilgili bilgilerdeki olumlu tarafını almış olacağız, ama buna karşılık, manevi bilimlerdeki, ledünni âleme hitap eden içimizin doğruluk ideasını Batı'nın aynı alandaki inanç yapısıyla allak bullak etmiş olacağız. Ruhumuzu bir kaos kaplayacak. Bugün, zaten Batı medeniyeti, kendisi inanç sarsıntısının derinden bunalımını yaşıyor. Bu belki henüz çok açık hissedilmiyor. Telâfi mekanizmaları bu bunalımı gözlerden ırak tutuyor. Aslında, bu bunalımın yansıması bile, bizi rahatsız ediyor. Bir de kalkıp ayağımızla gider, göğsümüzü Batı rüzgârla-

rına tam açarsak, o zaman görünüz siz, ruhumuzdaki yıkıntıyı.

Zaten dünyaya hakim olduğu halde, dünyaya ıstırap çektiren Batı'nın bu bunalımının temel sebebi, doğruluk ideasındaki eksikliğidir. Yani manevi, uhrevî yanının olmayışı veya çok zayıf oluşudur. İşte, bu sebeple, ona adapte olmak istediğimizde, doğruluk konusunda tam bir boşluğa düşmüş olacağız. Güzelliğe gelince: güzellik, duyguların canlandırılması demektir. Yüz yıllarca, hatta binlerce yıl Ortadoğu'da olsun, Asya'da olsun yaşamış olan atalarımız, coğrafî ve tarihî şartları gereği, Batınınkinden bambaşka bir duyarlığa sahiptir. Meselâ, biz, az çok mistik bir ruh taşıyoruz. Yani eşyanın gerisinde bir takım gerçekler görüyoruz, var farzediyoruz. Hatta daha doğuda olanlar, bizden de çok mistiktirler. Bu ruh karakterimiz de, elbette, batılılaşma sebebiyle dejenere olacaktır. Şahıs kültü abartılmış bir şekilde toplumun üstüne âdeta çullanacaktır. Sanatımız bambaşka bir şekil alacak, âdeta çığırından çıkacaktır. Kısacası batıcılık, Batıya yönelme tam bir çıkmaz sokaktır.

Ahlâk konusunda da, biz Batıdan çok ayrı bir yol izlemişizdir. Bizde tevazu, temel taştır. Halbuki, Avrupalı bunu zillet kabul eder. Bizim tevazumuzu zillet kabul eder. Biz de onun, onur saydığı duyguyu gurur olarak görürüz. Dikkat ederseniz, yeni bir âdet türedi. Bir konuşma yapılırken, bir yer açılırken, "biz bundan gurur duyuyoruz" diyor-

lar. Halbuki gurur, en kötü ahlâk özelliklerinden kabul edilir bizde. Ahlâk-ı zemîme denirdi eskiden. Yani kötülenecek ahlâk. Gurur, bir nevi, Tanrı'yla yarışmaktır. Tanrıdan başkasına büyüklenme yakışmaz. Kimsenin haddi değildir. Bizim inancımız budur. Ama Batı böyle düşünmez. Roma'nın temeli gururdur.

Hangi bakımdan ele alırsak alalım, daha medeniyetin en temel, en son, en dip unsurlarında ve taşlarında, yani idealarında, güzellik, doğruluk ve iyilik idealarında, biz apayrı bir mizacın, apayrı bir karakterin, apayrı bir yolun sahibiyiz. Ve onun için biz kendi medeniyetimizden kopamayız. O halde, bu noktada, kesin bir karar vermek gerekir. Biz, islâm medeniyetinin mensubuyuz. İslâm medeniyetinin topluluğuyuz. İslâm medeniyetinin toplumunun bir ismi vardır: İslâm Milleti. Evet, biz bir Milletiz. Yani islâm inancını taşıyan ve islâm medeniyetine dahil olan bütün insanlar, ırkları ne olursa olsun, arap, türk, kürt, iranlı, arnavut, boşnak v.b. olsun hepsi bir millet teşkil ederler. Halbuki, Batı'da, böyle değil. Batı'da, kavimcilik (nasyonalizm) esastır. Nasyonalizm (nationalisme), türkçeye çevrilirken, milliyetçilik kelimesiyle karşılamışlar; ancak, bu, aslında yanlış bir çeviridir. Fransa'da franklık, İngiltere'de ingilizlik, almanlarda almanlık, cermenlik, toplum için temel birlik sebebi kabul edilmiştir. Halbuki: bizim medeniyetimizde, araplık, türklük ve iranlılık esastır dememişlerdir,

bunu esas kabul etmemişlerdir. Esas olan, inanç ve medeniyet beraberliğidir. Sadece inanç değil, aynı zamanda medeniyet beraberliği. Çünkü, ahlâk, güzel sanatlar, güzellik idealine ilişkin her oluş, doğruluk anlayışımız, bilimlerimizle, hayat tarzımızla, yani hepimizin yaşantısının her vechesiyle aynı medeniyete mensubuz.

Bize diyecekler ki: "efendim, islâm medeniyeti, ölmüş bir medeniyettir; evet, geçmişte böyle parlak bir medeniyet yaşamışızdır; fakat, bugün için, bu yaşamıyor. Biz, kendi medeniyetimiz ölmüş olduğuna göre, mecburi olarak, Batı medeniyetine geçiyoruz, geçeceğiz". Bunu diyecekler ama, bizim de onlara diyeceğimiz vardır. İslâm medeniyeti ölmedi, yaşıyor. Şu anda yaşadığımız, yine islâm medeniyetidir. Batıdan katkılarla birlikte çok garip bir halitayı, yani karışımı yaşıyoruz. Ama temeli yine islâm medeniyetidir. Yani, babanıza, annenize gösterdiğiniz saygı veya birbirimize olan kardeşlik duygularımız, yardım duygularımız, bütün bunlar islâmdan geliyor.

Çok basit bir misal vereyim. Bizde kimse, babasının, annesinin yanında sigara içmez. Avrupa'da içer. Küçücük çocuk bile, annesinin, babasının yanında sigara içer. Çünkü: orda saygı anlayışı bambaşka. Ve yine, bizde "dolmuş" diye bir hâdise vardır. Bunu yalnız biz icat etmişizdir. Batı'da "dolmuş" diye bir toplu taşıma aracı yoktur. Neden? Çünkü: Batı'da kişiler tanıştırılmadan bir arada

bulunamazlar. Herhangi bir sebeple, yani, diyelim, bir işte, bir memuriyette veya bir vazifeyle bir araya gelmemişlerse, bir yerden bir yere gitmek için az sayıda insan bir araya gelemez. Yani bir arabaya birbirini tanımayan beş kişi binemez. Çünkü, onların her birine göre, öbürleri yabancıdır. Ve bir yolculuk boyunca, bir trende, bir kompartımanda bulunanlar, zaruretler dışında, birbirleriyle bir tek kelime konuşmadan giderler. Halbuki bizde yolcular hemen tanışıp kaynaşırlar, konuşmaya başlarlar. Ve dolmuşu onun için bulmuşuz. Bir kolaylık, bir ucuzluk diye. Çünkü: hepimiz temelde kardeşiz. Bunun şuurunda mıyız? Belki değiliz. Ama şuuraltımızda var bu. Şuuraltından da olsa biz birbirimizi kardeş biliriz. O yüzden, hiçbir sıkıntı çekmeden bir araya geliriz. Otobüs, vb. ayrı bir olaydır. Sayı çokluğunun verdiği imkân içinde, yalnız başına seyahat etmek gibidir. Dolmuş misali, küçük bir misal, ayrıntı bir misal olarak işin ruhunu anlatıyor.

Yine, bizde bakarsınız ki, birbirini tanımayan kişiler kavga ederler. Neden kavga oluyor? Avrupalı böyle bir durumda kavga etmez. Hemen polise ya da mahkemeye müracaat eder. Bizde ise, genellikle ufak veya büyük çapta kavga ederler. Tıpkı kardeşlerin kavga etmesi gibi. Çünkü: o hakkı görür kendisinde ve "sen benim kardeşimsin. Sen nasıl olur da bana bu muameleyi yaparsın" der gibi düşünür şuuraltından. Bu mizaç iyi mi kötü mü,

konu bu değil. Mizacımızın kaynağından söz ediyorum. Olayın ruhu, psikolojisi esasta iyi bir düşünceye dayanıyor. Fakat, uygulaması yanlış. Kültür seviyesiyle ilgili. Eğitim gerekiyor. Bu şekilde duyguların hemen yansıtılması doğru değil. Kavga ayırma olayında da bu psikoloji etkendir. Âdeta hayatımızı tehlikeye atarak kavgayı ayırırız. Batıda bunu göremezsiniz. Şu anda da toplumumuzda olan kavgaların kökünde biraz da bu vardır. Aşırı derecede bir birimizle ilgiliyiz. Aşırı derecede birbirimize yakınız. O sebeple, isteriz ki bizim düşündüğümüz gibi olsun öbür kardeşimiz; tıpkı bizim gibi düşünsün. Tabiidir ki, eksik düşünme. Ama, mizaç bu. Bütün bunlar, şuuraltımızdaki medeniyetimizin yozlaşmış bir yorumla vücut bulan motivasyonlardır. Ne yazık ki, şuurumuzda olan islâm gittikçe kayboluyor, fakat şuuraltımızda olan İslâm tabiidir ki duruyor yerinde. İyi ki duruyor. Bizim temel taşımız, dayanağımız odur. Ama, tabiidir ki, tek başına şuuraltı motifleriyle ayakta duramayız. O zaman, işte böyle yanlış yorumlar oluyor. Her zaman, iyi niyetler iyi sonuç doğurmaya yetmiyor.

Diriliş görüşünün temeli işte buradadır. Yani biz hâdiseye tarih boyutuyla bakınca medeniyet vakıasıyla karşılaşıyoruz. Medeniyetimize sahip çıkmak, onu geliştirmek gerçeğiyle yüz yüze geliyoruz. O, şu anda en alt seviyede yaşıyor bizde. Diyelim ki, yüzde on kapasiteyle islâm medeniyeti işle-

vini sürdürüyor. Bunu yüzde yüze çıkarmaya çalışmışlar atalarımız. Ve oldukça başarılı olmuşlar. Bizim de, şimdi, ne yapıp yapıp, bu kapasiteyi yükseltmemiz, her alanda İslâm Medeniyeti'nin geçmişteki canlılığını çağımıza taşımamız, onu yeni bir çıkış yapmamız ve onun ilerde inşa edilecek büyük insanlık medeniyetinin de temel taşı olmasını sağlamamız birinci ödevimizdir. İşte dâva budur. Diriliş dâvası budur. İslâmın dirilişidir yani dâvanın kökü; İslâm Medeniyeti'nin dirilişidir. Sadece inancın değil. İnanç temeldir. İnanç, ağacın çekirdeğidir, tohumudur; fakat biz bir tohumdan bahsetmiyoruz. Biz, ağaçtan, bir çınardan, muhteşem bir çınardan söz ediyoruz. İşte o çınarın adı İslâm Medeniyeti'dir.

İslâm medeniyetini yaşıyoruz şu anda. İslâm medeniyeti ölmüş değil. Bizim inancımız, şu anda da onu yaşadığımızdır. Yalnız, dediğim gibi, en alt seviyede yaşıyoruz. En güçsüz halde, en zayıflatılmış şekliyle, bazan da yozlaştırarak yaşıyoruz. Şimdi, kesin karar verip demeliyiz ki, biz avrupalı değiliz, avrupalı olamayız ve avrupalı olmamalıyız da zaten. Olmamıza gerek yok ki! Bizim medeniyetimiz vardır. Bu medeniyet islâm medeniyetidir. Ve biz, bir milletiz. Bu milletin adı, İslâm Milletidir. Bu millet ve bu medeniyet, geçmişte devletlerini kurmuş ve bizi bugüne kadar getirmiştir. Bugün, bir karmaşa dönemini yaşıyoruz. Bir kaos dönemini yaşıyoruz. Bir bunalım dönemini, (bir kriz döne-

mini) yaşıyoruz. Ama bundan kurtulacağız. Çünkü: geçmişte de bu krizleri yaşadı toplumumuz. İslâm medeniyeti, geçmişte de, bir çok kriz yaşadı. Bunların hepsini atlattı. Daha güçlü olarak çıktı bunalımdan. Biz inanıyoruz ki, nasıl Grek medeniyetiyle karşılaşan İslâm medeniyeti onu altedip bir Abbasi dönemini açmışsa, nasıl Batıyla, Haçlılarla karşılaşan Selçuklular ve Osmanlılar, daha sonra büyük bir medeniyet doğurmuşlarsa, nasıl bir Fatih dönemi dirilişi olmuşsa, nasıl Hindistan'da hint-islâm medeniyeti dirilişi olmuşsa, yine bu çağda, yani milâdi yirmi birinci yüzyılda da islâmın dirilişi ve islâm medeniyetinin bir parlayışı olacaktır. İşte bizim inancımız budur. Diriliş, bu demektir. Yani diriliş, yerli medeniyetin dirilişi demektir. Bizim dâvamız, diriliş dâvası, yerli medeniyetin, yani islâm medeniyetinin, Batıdan gelen yabancı ve yalancı medeniyeti yenmesi anlamına gelir. Şu anda, arada, görünür görünmez planda bir savaş vardır ve bu savaş hem maddî ve hem de manevi bir savaştır. Bu savaşı kazanacaktır sonunda medeniyetimiz. İşte bize düşen görev, hiç tereddüt etmeden, kendi medeniyet savaşımızda kendi durduğumuz yerde durmamızdır. Yani öncelikle kendimize dönmemiz, sonra da onu korumamızdır. Demek ki, diriliş dâvası, bir anlamda da, kendimize dönüş dâvasıdır.

Diriliş, evet, hep tarihî boyut açısından bakmaktır. Yani, diriliş, geçmişte ne idik, bugün ne-

yiz, gelecekte ne olacağız sorusunun muhakemesi sonucunda, çok çetin kararla, kendi medeniyetimizi diriltip yeniden o medeniyetin toplumunu, neticede de süper devletini Ortadoğu'da kurmak diye de özetlenebilir. İşte bu sebepledir ki, sadece inanç safhasında kalınamaz. Nasıl ki, Peygamber Efendimiz, o safhada kalmamış, Mekke'den sonra Medine'ye geçmiş, oraya göçer göçmez de hemen orada devletini kurmuştur; sonra, çevreyle siyasî ilişkilerde bulunmuş, hatta gerektiği zaman savaş yapmaktan da kaçınmamıştır. Ortadoğu'da da bugün, biz de, bir bunalım geçiren, çoğu tasfiye olan müesseselerimizi yeniden diriltip, medeniyetimizin müesseselerini yeniden kurup, geleceğe o şekilde çıkmalıyız. Bu bakımdan, diriliş dâvası, bir yanıyla bir inanç dâvasıdır ama, öte yandan bir fikir dâvasıdır, bir yanıyla da bir eylem (bir aksiyon) dâvasıdır.

İnanç dâvası, herkesçe bilinmektedir. Bu dâva da, islâm inancının, en saf şekilde yeniden kalplerimize ve ruhumuza yerleşmesi ve bizi en yüksek mânevi atmosfere çıkarması dâvasıdır. Kuşkusuz bu dâvadan vazgeçemeyiz. Yani, islâm medeniyeti deyince, onu, sadece, maddî açıdan değil, asıl onun da temeli olan manevî açıdan ele almak, elbette öncelik ifade eder. Diriliş dâvası, öncelikle maneviyatımızın diriltilmesini düşünür. Biz buna «inançta diriliş» diyoruz. Bu, temeldir; ancak, yeterli değildir. Çünkü; inancın çağ içinde yeşerme-

si, daha sonra da gelişip büyümesi için, mutlaka, düşünce hayatının zenginliğine, büyüklüğüne, derinliğine ihtiyaç vardır. Ve bakıyoruz, geçmişte, daha ilk vahiy geldiğinden itibaren, önce Peygamber Efendimiz, daha sonra da sahabe-i kiram, daha sonra da âlimlerimiz, imamlarımız, müçtehidlerimiz ve daha sonra da bütün edebiyatçı, şair, hakim (bilge) v.b. herkes, kendi çapında bir katkı yapmıştır. Sadece ilk söyleneni tekrar etmekle yetinmemişlerdir. Onu açmışlar, onu yorumlamışlardır. Vahyi, yanlış yorumlardan korumuşlar ve doğup gelişen dünyamızı, medeniyet dünyamızı giderek en yüksek seviyesine çıkarmışlardır.

Bu düşünce gelişimi durmamalıdır. "İçtihad kapısı kapandı, düşünce gelişimi durdu" gibi yaygın bir kanaat vardır. İçtihat, bilim konusudur; bilim, ihtiyaç oldukça gerekir; yani konu kurcalanır, incelenir, eğer ihtiyaçlarımızı karşılayacak yapı kurulmuşsa, yeni ihtiyaçlar doğuncaya kadar, yeni bir hüküm gerekmez, eski hükmün geçerliliği korunur. Fakat düşünce dünyası, hiç bir zaman durmaz. Yani yorum dünyası ve hayatımızı zenginleştirme, islâm medeniyetini geliştirme dâvası, hiç bir zaman durmamıştır ve durmaz. Onda olan durmadır ki, bizi bir krize sürüklemiş ve Batı'nın bir an bizi geçmesine ve hatta çok zaman kendisine bağımlı hâle getirmesine sebep olmuştur. İşte biz, onun için, inançta dirilişin yanında, mutlaka «düşüncede diriliş», düşünce dünyamızın süreklice

geliştirilmesi prensibini de getirdik. Yani diriliş dâvasının ikinci prensibi de bu.

Üçüncüsüne gelince... Bildiğiniz gibi, duran su kokar. Sadece fikir jimnastiği yapmak, fikirleri sıralamak veya sadece edebiyat yapmak, sadece bir yere kapanıp ibadet etmek, İslâm Medeniyeti'nin amacına erişilmesi için yeterli değildir. İslâmda, mutlaka suyun akışı gibi, bu inanç, dışa taşacak ve dışta mutlaka biz onu gözle görülür halde göreceğiz. İşte kubbeler, camiler, sebiller, çeşmeler, hayır dediğimiz iyilik duygusunun, güzellik duygusunun, doğruluk duygusunun somutlaşmış âbideleri, şehirlerimiz, eşsiz şehirler, hani Bağdat, masalların, Bin Bir Gece Masallarının şehri (bugün Avrupa bile masallar diyarı deyince Bağdat'ı hatırlar), Şam, İstanbul, Bursa, hatta en ufak kasabamız bile, bugün görülüyor ki, geçmişten kalan her yanıyla ve anlamının tümüyle, âdeta bir antika eşya haline gelmiştir, müzelik hâle gelmiştir. Bir halı parçası, en ufak, eski bir halı parçasını bile bugün avrupalılar alıp götürüyorlar. Her açıdan en yüksek kalite tutturulmuştur. Bu da islâmın eylem ve eser dünyasını, yani aksiyon dünyasını teşkil eder.

Dünyanın en yüksek, en faziletli, en adaletli idareleri, devletleri kurulmuştur medeniyetimizin parlak olduğu o dönemlerde. Bunların yeniden doğması ve dünyanın sulhu için, İslâm Sulhu (Pax İslâmica) nun dünyaya yeniden kudretini ve mucizesini göstermesi gerekir. Batılıların unutamadık-

ları Roma Sulhu (Pax Romana) dedikleri ise şudur: Roma, gelir, bir yeri alır, o ülkenin ordusunu ezer, güçle oraya hakim olur. Ortalıkta bir sükünet, sulh görünür ama, bu, aslında baskının, kuvvetin sağladığı sessizliktir. Ama Pax İslâmica (islâm sulhu, islâm barışı ki, islâm kelimesinde de barış anlamı vardır), özgür iradelerin yarışıdır, barış temellidir, ebedî barış amaçlıdır. İnsanlara kardeşlik getirmiştir islâm. İnsanlar ancak Allah'ın önünde eğilirler. İnsanlar tanrılaştırılmaz. Roma'da, daha önce Greklerde ve Mısır'da tanrılaştırılmıştır insanlar. Evet, o devre putperestlik dönemi diyoruz. Sonra, hıristiyanlık döneminde de insanlar tanrılaştırılmıştır ve hâlen de insanlar, şu veya bu şekilde tanrılaştırılıyor. Her tür ilâh icad ediliyor insanlardan. İşte, buna karşı islâm, Allah'ın hükmünü getirmiştir. Ve Allah'ın önünde kim kendini var olarak iddia ediyorsa helâktedir denmiştir. Bizim bu prensibi baştacı etmemiz, en ön plana bunu almamız gerekir. İslâmın temeli budur.

Bundandır ki, hakkın, adaletin gerçekleşmesi için, devlet gücü şarttır. Çağımızda dünyada, batıda ve doğuda bir takım süper güçler oluşmuştur. Bunlar, insanlığın geleceğini karartmaktadırlar. O yüzden, mutlaka, tekrar geçmişte olduğu gibi, Abbasi ve Osmanlı döneminde olduğu gibi, müslümanlar da kendi süper güçlerini oluşturmalı ve büyük devletlerini kurmalıdırlar. Bizim bir topra-

ğımız, bir vatanımız var; o vatan islâm ülkesidir; dar-ül islâm denir islâm literatüründe. İsterseniz biz ona bir isim verelim, ülke adı olarak, İslâmiye diyelim. Bir milletimiz var. O milletin adı İslâm Milletidir. Ve bu İslâm milletinin bir medeniyeti vardır, o medeniyetin adı İslâm Medeniyetidir. Ve tabiidir ki, bu ülkenin, İslâm ülkesi olarak kalması için, bu İslâm Milletinin en temiz, en saf ve en yüksek derecede İslâm Milleti olarak kalması için ve İslâm Medeniyeti'nin en yüksek dereceye çıkıp diğer medeniyetlerle yarışması ve onları geçmesi ve onlara insanlık medeniyetinin en büyük katkısını yapması için, mutlaka Ortadoğu'da, islâm ülkesinde, bir süper islâm devletinin olması gerekir. Siyasî faaliyetin temelini bu teşkil ediyor. Siyaset için siyaset değil, particilik değil, bu amaç için, yani bu amaca varmak için, müslümanları bu şuura getirmek için siyaset yapmak boynumuzun borcudur. İnancımızın bir uzantısıdır. Ahlâkımızın bir gereğidir. Nitekim bu süper devletin olmayışının olumsuz etkilerini, çağımızda misalleriyle gördük. Eğer böyle süper bir islâm devleti bulunsaydı, Bosna Hersek'deki katliam işlenebilir miydi? O facia cereyan edebilir miydi? Kim cesaret edebilirdi buna? Azerbaycan'ı istilâya ermeniler cesaret edebilir miydi? Gelip o kadar insanı öldürdüler. Bir çoğunu basınımız yazmadı. Batının etkisiyle, ermenilerin yaptıkları zulümler, o şehirleri, köyleri, kasabaları alırken yaptıkları katliamlar, Bosna-Her-

sek'tekilerden geri kalmayan katliamlar, pek yazılmadı, çizilmedi, söylenmedi.

Ve yine eğer böyle bir süper devlet olsaydı, afganistanlılar, on sene kadar büyük zorluklar içinde ruslarla savaşmak zorunda kalırlar mıydı? Ve halâ savaş içindedirler. Kısacası, dünyanın her tarafında müslüman ülkelerin ciğer yaraları, büyük acılar içinde, sızım sızım sızlıyor. Şarıl şarıl kanları akıyor ülke insanlarının. Filistin, 40-45 yıldır bir esareti, bir savaşı yaşıyor. En sonunda da, bir nevi, teslim olmak zorunda kaldılar. Aynı şekide, Irak'ta, Saddam bahanesiyle Irak halkına çok büyük hava hücumları yapıldı. Ve yüz binlerce kişi öldü denildi. Halen de açlıktan kıvranıyorlar. İşte bütün bunlar, o büyük gücün, yani islâmın kolunun, kılıcının bulunmayışı, yani daha somut bir şekilde sembolize edersek, hani Peygamber Efendimiz "Allah'ın kınından sıyrılmış kılıcı (seyfullah-ı meslül)" demişti Halit İbn Velid'e, o kılıç olmadığı için, yani Hazreti Ali'nin kılıcı, Hz. Halid'in kılıcı olmadığı için, işte bu kardeşlerimize, bu zulümler yapılıyor. Ve biz bugün medeniyetimizin en zayıf dönemini yaşıyoruz ve kendi içimizde âdeta birbirimizi çiğniyoruz, birbirimizle uğraşıyoruz. Ve bir gün de, kurbanlık koyun gibi, son elimizde kalan yüzde onluk özgürlüğü, bağımsızlığı ve memleketlerimizden yararlanma imkânlarımızı da almalarını bekliyoruz.

Oysa, bu bize yakışmaz. Biz, en kısa zamanda,

düşünüp karar vermeliyiz. İslâm Medeniyeti'nden dönemeyiz, çıkamayız, İslâm Medeniyeti'ne sarılacağız. "İnancınıza saygı gösteriyoruz, camileriniz açık" denmesi gibi ufak tefek tâvizlerle yetinmemiz bir aldanış olur. Biz islâm ülkelerine mutlaka bir araya gelip, organize olup, hakkımızı, herkesin hakkı olan haklarımızı, insanlık haklarımızı elde edip, o hakları bütün cepheleriyle kullanarak yeni baştan İslâm Medeniyeti'nin dirilişini başlatmamız gerekir. Bizimle başlar hareket; sonra onun arkası gelir. Ve istediğimiz, özlediğimiz o süper güç doğar ve islâma sahip çıkar. Uzun zamandır kaybettiğimiz mutluluklar, mutlu günler geri gelmiş olur.

Bu bizim görevimizdir. Ümitsizliğe gerek yoktur. Çünkü: haklı bir dâvanın sahibiyiz. Çünkü: bu, hayat memat meselesidir. Yani, bugün, âdeta kıyamet kopmuş, güneş batıdan doğuyor. Sanki güneş Newyork'tan doğuyor. Paris'ten doğuyor, Londra'dan doğuyor; İstanbul'da, Bağdat'ta ve Şam'da batıyor. Bu, aklımızın kabul edeceği bir şey midir? Hani söylerler ya, kıyamet böyle bir hâdise olacak, güneş batıdan doğacakmış. İşte bu hâdise olmuş. Bizim bunu tersine çevirmemiz, yani daha doğrusu, doğrusuna çevirmemiz gerekir. Çünkü: bu, eşyanın tabiatına aykırı bir hâdisedir. Nasıl fizik âleminde güneş doğudan doğup batıdan batıyorsa, aynı şekilde, manevi güneş de, bilim güneşi, imân güneşi ve ahlâk güneşi, medeniyetin temelini teşkil eden üç güneş ve güzellik güneşi, mutlaka İs-

tanbul'dan, Bağdat'tan, Şam'dan doğmalı ve batacaksa Newyork'ta, Paris'te, Londra'da batmalı. Ah, biz, bugün, islâmın eşsiz, masallara yakışır siteleri olan Bağdat'ı, Şam'ı, İstanbul'u nelere çevirdik, nelere benzettik ve bu yüzden güneşin battığı yer olduk. Halbuki, güneşin doğduğu yer olmalı buralar. Yani, demek ki, Diriliş dâvası, bir mânada da, güneşi yeniden doğudan doğurtmak dâvasıdır. Evet, bu kadar zordur, fakat bu kadar da şerefli ve doğru bir iştir. O yüzden, hiç tereddüt etmeyin, kuşku duymayın ki, en temelli ve en köklü şekilde, yeniden islâmın dirilişi başlayacaktır. Hatta, işte başlamıştır bile. Düşünce doğmuştur. Müslüman aydınlar bunu izleyecektir. Halklar hazırdır; halklar aydınının arkasında olacaktır. Ve engeller aşılacaktır.

Engeller aşılırken, bir takım handikaplar vardır. Bu handikaplar, yolu kapamamalı, hızı kırmamalı. Hani, Şeyh Galib'in Hüsn-ü Aşk'ında vardır: bir kaleye gidecektir, orada sevgilisine kavuşacaktır Aşk. Aşk, Hüsn'e kavuşacaktır. Fakat yolda cadılar vardır, kuyular vardır, çöller vardır. Buraları aşacak, en sonda, o kaleye, o iç kaleye varacaktır ve o sevgiliye kavuşacaktır o. Bu, bir semboldür. Tüm dâvalar da bu şekildedir. Önümüzde büyük engeller vardır. Meselâ, diyelim, en basitinden, aksiyon dedik, eylem dedik. Eylem deyince, hemen, sokağa fırlayıp, bilmem bir tabanca patlatmak veya bilmem bir polise saldırmak veya cam çerçeve

indirmek değildir. Gösteri değildir. Eylem dediğim, yüzyıllara, yüzyılların içine kök salıp ordan uç gösteren eylemdir, yani kurumlar kurmaktır. Çünkü: bir fikir, ancak müesseselerle yaşar, hayatta kalır. Önce okulun yeniden kurulması gerekir. Geçmişte medrese vardı. İnsanlık medeniyetinin en büyük ilim ocağıydı. Sonradan gücünü yitirdi. Şimdi onun yenisinin kurulması gerekiyor. Adına, medrese demeniz gerekmez. Okul deyin, mektep deyin, medrese deyin. Kelime önemli değil. Ruhunu yeniden diriltip çağın en yüksek ilim ocağı yapmak, medreseyi diriltmek, budur. Geçmişteki mimarîmizi, geçmişteki edebiyatımızı, geçmişteki tarih bilimciliğimizi, geçmişteki tıp biliminin bugünkü doğu, batı tıbbıyla birlikte olan aşamasını en yüksek seviyeye getirmek, kısacası maddî ve manevi ilimlerde, fizik biliminde, sosyal bilimlerde tüm ilerlemeleri yapmak: okulu diriltmek budur. Yani Batı tarihçisinin karşısına, onun kadar ünlü bir tarihçi çıkartmak, batı politikacısının, devlet adamının karşısına onun kadar güçlü bir devlet adamı çıkartmak ve batı ordusunun karşısına onun kadar güçlü bir ordu, nükleer silâh, yıldızlar savaşını yapabileceğimiz bir çapa ulaşmış, onun da ötesine geçmiş bir teknolojiyle donanmış ve manevi bakımdan da en yüksek, en faziletli bir seviyeye gelmiş ordu ve bir millet çıkarmak. İşte diriliş dâvası budur.

Bunu ne kadar anlatsam, uzar gider. Çünkü: za-

ten bizim ömrümüz bunu anlatmakla, bunu açmakla ve bu yönde fikir geliştirmekle geçti. Bundan sonra da yolumuz budur; benim de, diriliş gençliğinin, diriliş neslinin de dâvası budur. Dâva geniş, konuları çok. Meselâ: bir sanat meselesi, dünya sineması var. Sinema sanatı var. Sinema, insanların ruhlarına işleyen, kütleleri tutan bir sanat. Bu sanattan, diyelim ki, bugün biz ve İslâm Âlemi âdeta mahrumuz. Bunun gibi daha nice eksikliklerimiz vardır. Televizyonlarda, bütün diziler hep batıdan geliyor. Çocuklar için olanlar bilhassa. Çocuklarımız, gençlerimiz, insanımız etki altında. İslâm Âlemi'nin televizyonlarında bizim sinema ürünlerimizin olması gerekir. Bizim filmlerimizin, dizilerimizin batıya gitmesi, onları etkilemesi ve uyandırması gerekir. Edebiyatımız, en yüksek edebiyat ürünleri vermesi gereken bir edebiyat olmalı ve dünyaya edebiyat yoluyla islâmı ulaştırmalı. Diriliş dâvasını sayfa sayfa açarsak, bunlarla karşılaşırız.

Bu dâvayı gerçekleştirebilmek için, tabiidir ki, toplumun bu ideali benimsemesi ve devletin de bu yönde yönlenmesi ve yönlendirmesi lâzımdır. Devletle rejim arasında bir fark vardır. İkisi özdeş değildir. Bunlar özdeş kabul edildiği için bir çıkmaza saplandık ve bu çıkmazdan bir türlü çıkamıyoruz. Devlet, bir nevi, şu bardaktır, rejimse bunun içindeki sudur. Bu su temiz olursa, bu bardak da fonksiyonunu icra etmiş olur. Eğer bu su kirliyse,

bardak kirlenmiş olur. Yani, devlet işlemiyorsa, onu işlemez hale koyan rejimdir. Devlet, kurumlardır, müesseselerdir. Geçmişten gelir. Fakat, bir rejimle işler, çalışır. Yani bir nevi makinanın yakıtı rejimdir, makina devlettir. Otomobil devlettir, yakıtı rejimdir. Eğer o yakıt bozulmuşsa, tabii, araba yürümez. Bunun gibi, biz, geçmişte, islâm yakıtıyla, islâm ruhuyla, islâm duygusu ve islâm medeniyetiyle dolu olarak işleyen bir devlet kurmuş bulunuyorduk. Onun için, yüzyıllar boyu o devlet ayakta durdu. Aslında, Osmanlılar, Selçukluların, Selçuklular Abbasilerin, Abbasiler (arada Emevi dönemi de var) de, Peygamber Efendimizin kurduğu devletin devamıydı. Onun için, 1900'lerin başlarına kadar bu devlet geldi. Fakat ondan sonra, I. Cihan Harbinden sonra, devlet yıkıldı, parça parça oldu. Her parçaya yeni rejimler getirdiler sanki. İslâm bu parçalara hayat veremezmiş gibi, yeni rejimler geldi Batı'dan. Yeni yakıtlar koydular arabalara. Bu yakıtlar kirlendi ve bugün işlemez hale geldi arabalar. Evet, artık, bugün Mısır'da ve bugün Suriye'de, Irak'ta, Suudi Arabistan'da bu çarklar dönmez, işlemez hale geldi. Ülkemizde de sorun aynı. Kimse bu gerçeği kabul etmek istemiyor. Sudan'da işlemedi rejim; en sonunda, islâmî bir çıkış yolu aradılar. İran'da işlemedi, bir çıkış yolu aradılar. Kendilerine göre, modeller üretip yeniden yapılanma yolunu aradılar.

Şimdi bizde de hal bu. Zannetmiyorum ki, orta-

lığı saran yolsuzluk var sesleri sadece yolsuzluktan yakınmadan ibarettir. İşin aslı, rejimle ilgilidir. Rejimin sorgulanması istemidir, belki şuuraltından. Siyasî parti kuruluyor. Onun masraflarının kaynağı ne, nereden karşılanacak? Kimse bunu düşünmüyor, sormuyor. Yani muhakkak ki, kurulan partilerin hesabı açık seçik olmayacak. O yüzden, meşruluğu şüpheli olacak. Halk bu partilerin sarf ettiği paralara haram para gözüyle bakacak. Haram parayla kurulduğuna ve yaşadığına inanılan bir parti nasıl olur da memlekete adalet getirebilir, memlekette nasıl olur da böyle partiler huzur sağlar? Yani açıkçası, şöyle veya böyle çalınmış parayla ya da en azından çalındığına inanılan bir parayla kurulan ve işleyen bir müessese, nasıl olur da adaleti, doğruluğu ve hakkı getirir?

Aslında sorun gidip en sonunda medeniyet noktasına varıyor. Rejim, Tanzimat'tan bu yana, kendini, kendi medeniyetimizle değil de, hep, Batı medeniyetine dayanarak yaşatmaya çalışıyor. Rejimin köklü bir değişime uğraması ihtiyacı hissediliyor. Elbet, rejimi revizyona tâbi tutarken, devletin zarar görmemesi, sarsılmamasına dikkat edilmelidir. Çünkü: bir tek devletimiz var. Başka devletimiz yok. Devletle rejim özdeşleştirilip devlet düşmanı olmak, bindiği dalı kesmek gibidir. Bu devlet, Cumhuriyet'le doğmadı. Devletin kuruluşu iyi düşünülürse, ta bin dört yüz yıl öncesine gider. Müesseseler de oraya doğru gidiyor. Geçmişten

geliyorlar. Onlar, temelde dedelerimizin kurduğu müesseselerdir. Ancak, müesseseleri, Tanzimat'tan bu yana, başka rejimlerle işletmeye çalıştık. Bugüne kadar nasıl işlediğini tarih gösteriyor. Şimdiyse artık sanki makina durdu, çalışmıyor.(*)

Çare ne? Çare şu: bardağın içindeki suyu değiştirmek. Bunun için, önce bardağı yıkayacaksın; ondan sonra, içine temiz su koyacaksın. Yani devleti öncelikle, iyice âdeta mikroorganizmalar gibi olan çürütücü etkenlerden arındırmak gerekir. Sonra, rejimi, yeniden, yeni baştan, temelde, kendi medeniyetimizden türetip kurumlara özsuyu gibi içirmeliyiz. Bir çok parti, "biz de islâma saygılıyız, müslümanız" gibi sözlerle size yaklaşırlar, fakat aldanmayın, kanmayın. Siyaset, bugün bu hale gelmiştir. Bilinç arayınız. Bütünlük, tümlük arayınız. Vâadlerin samimiyeti kadar köküne de dikkat ediniz, medeniyet faktörünü asla aklınızdan çıkarmayınız. Ve öyle sokak gösterilerine veya devlete zarar verecek hareketlere asla iltifat etmeyiniz.

Biz bir araya geleceğiz ve bir nevi her tarafta, ilim ocağı, inanç ocağı, ahlâk ocağı olarak işletece-

(*) O günler, bu tür bir psikoloji doğmuştu. Batıcılar İkinci Cumhuriyet çığlığını koparmışlardı. Daha sonraki yıllar, rejim, bilhassa Avrupa Birliği'ne girme amacını ileri sürerek ve bu yöndeki çalışmalarını çok arttırarak kendini güvenceye almaya çalıştı. Bu yüzden, bugün, o psikoloji pek hissedilmiyor, ama, bu da, sağlıklı bir duygu değil, narkos etkisi gibi bir hissizlik duygusudur.

ğiz partiyi. Ondan sonra devleti arındırıp, temizleyip, kendi medeniyetimize dayandırılacak bir rejim revizyonuyla onu yeniden çalışır, işler hale getireceğiz. İşte, bizim idealimiz budur. Yani diriliş ideali budur. Ve Diriliş Partisi'nin kuruluş amacı budur. Bunun için kurulduk. Proğramımızda, tabii mevzuat çerçevesinde, öz olarak, mâna olarak bu söylenmiştir.

Bu nasıl olacaktır? Diriliş nasıl gerçekleşecektir? Müesseseler nasıl arıtılacak, yenileri nasıl kurulacaktır? İlim ocağı, sanat ocağı, ahlâk ocağı, fikir ocağı, imân ocağı nasıl tekrar çalışır hale gelecektir? Yani sanki beş motoru var makinanın. Beş motor da birbiriyle ilişkili. Bir motorun değil, bütün bu motorların tekrar çalışır hale gelmesi lâzım. İşte bizim diriliş dâvası öz olarak budur. Bu dâvayı, biz önce fikir olarak savunduk. Dedik ki, halkımıza, aydınlarımıza bunu anlatalım, yani bir nevi tebliğde bulunmuş olalım. Toplumca uyanalım ve gereken düzenlemeyi yapalım. Bu sebeple, tabiidir ki, partilere de hitap etmiş olduk. Partiler, halk, aydınlar, üniversiteler, bürokrasi, devlet çarkları vb. hepsine hitap ettik: işte gerçek budur: "tarihî-sosyolojik açıdan baktığımızda, bizim medeniyetimiz bir bunalım geçiriyor. Bu bunalımı şu şekilde atlatırız. Avrupalı olmamıza, Ortak Pazar'a falan girmemize, şuna buna gerek yoktur. Yeter ki kendi medeniyetimizin çarklarını, işletelim" diye otuz yıldır, hatta daha fazla, dergiyle, günlük gaze-

telerde yazdığım yazılarla, eserlerimle, şiirlerimle, fikrî ve edebî mahsüllerimle savundum. Yalnız ben değilim bu dâvada elbet; benim yanımda bir gençlik de oluştu. Onlar da, yani yazarlarımız, şairlerimiz ve düşünce adamlarımız da oldu. Üniversitelerimizde de birçok bilim adamı vardır ki, batıcılık seline kapılıp gitmemiş, orada boğulup kalmamıştır.

Bir bakıma, henüz başlangıç aşamasındayız. Diriliş nesli yavaş yavaş beliriyor. Bu süreci biraz hızlandırmamız gerekir. Bir dergi çıkarıyorsunuz, bir kaç bin basılıyor ve çok az yere ulaşıyor. Burada kalmamalı. Daima yeni mesafeler aşmalıyız. Parti bu imkânı bağışlıyor bize. Yani bizim partimiz alıştığınız diğer partiler gibi değildir. Sadece siyasî faaliyet yapmaz. Fikirlerin partisidir, dâva partisidir. Ahlâk partisidir, bir mekteptir, yani bir ocaktır. Biz iki yıldan beri, İstanbul İl Merkezimizde her cumartesi sohbet yapıyoruz. Bu sohbetimiz duyguları kamçılama değil. Yani biz duygulara hitap etmemeye çalışıyoruz. Mümkün olduğu kadar, biz, kafalara hitap etmek istiyoruz. Nedir sorunlarımız diye soruyoruz? İki yıldır süreklice yenileniyor izleyici kitlesi; herkes geliyor, sorular soruyorlar ve ben de cevap veriyorum. Güncel olayların yorumlanması, geçmiş hadiselerin yorumlanması, toplumumuzun şu problemi bu problemi, bütün bunları iki yıldan beri konuşuyoruz. Fikirlerimizi sergiliyoruz. Bir okul gibi çalışıyoruz. Biz istiyoruz

ki, Türkiye'nin her tarafında bu ocaklar açılsın, her yerde bizim siyasî parti olarak şubelerimiz açılsın, fakat oralarda bu fikirler, güncel olayların yorumlanmasından geçmişe doğru seyahat gerçekleşsin ve gençlerimiz yetişsin, yani bir nevi siyaset dersi, fikir dersi, tarih dersi alsınlar. Okullarda verilmeyen, ailelerde verilmeyen, sokakta verilmeyen, basında da aksi verilen, televizyonda zıt yönde verilen bilgi ve şuur, burada verilsin. Böyle bir gençlik yetişsin. Yarın sayı yüzbinlere ulaştığında zaten ülke yeniden doğacak demektir. O zaman, demin dediğim gibi, devlet makinasını arıtsınlar, yıkasınlar, çarkları yeniden temizleyip yağlasınlar; devlet, yeniden, pırıl pırıl bir şekilde bir saat gibi işlemeğe başlasın ve Ortadoğu'da dediğimiz o süper güç doğsun.

Devlet fikri üzerinde de biraz duralım. Bilmiyorum, zamanımız aşağı yukarı bitmek üzere, onu da belirtmiş olayım. Daha sonra konuşmamızı keseriz. Tabii esasta bitmez konuşmamız; ama zannedersem biraz özü verilebildi. İnsanlar alışkanlıklarının mahkûmudur. Bir kavramı beller, sonra o kavramın içi değişir, fakat insan farkında olmaz. İçlemi değişiyor, kapsamı değişiyor kavramların ama biz hâlâ aynı şekilde idrak ediyoruz. Eskiden «devlet» neydi? Diyelim, ufak bir beylik, devlet olarak kabul edilirdi. Neden? Kaleler, şatolar yapmışlar, hendekle etrafını çevirmişler; güçlü bir şato, arazisi var, ufak bir halkı var, hiçbir kuvvet gidip

onu, o şatoyu yıkamadığı için, o, devlet olarak devam etmiş zaman zaman derebeylikler döneminde. Bizim tarihimizde de, bu açıdan durum fazla farklı değil. Anadolu bir çok devlete bölünmüş. Endülüs de o şekilde. Bir süre bu devletler devam etmişler. Belki çok uzun süre değil. İslâmın bir özelliği, Batı'dan bir farkı var. Öteden beri, büyük devlet taraflısıdır, böyle küçük küçük devletler olabildiği halde, büyük devlet yanlısıdır islâm. Bir tek devlet kabul etmiş islâm. Büyüdükçe büyümüş o, ta Çin'den, Endülüs'e kadar bir tek devlet olmuş hep. Bölük pörçüklük uzun sürmemiş, gün gelmiş, yine büyük devlet kurulmuş; halbuki; o günün teknolojisiyle, düşünelim ki, telefon yok, otomobil yok, tank yok, nasıl olmuş böyle büyük devlet doğmuş. İşte, bu, islâm mucizesidir, islâmın mucizesidir. Müslümanlar devletlere bölünüp yaşamayı kabul etmemişlerdir.

Ama, zaman zaman, İslâm Âlemi'nde de, Batıdaki gibi bölünmeler olmuştur. Tavaif-i mülûk denen küçük küçük bir çok devletin varolduğu durumlar görülmüş. Endülüs'te, Maveraünnehir'de, ve Anadolu'da v.b. Hatta Mukaddime'de İbn Haldun tartışmış bunu. Yani islâmda tek devlet mi olmalı, bir kaç devlet olabilir mi? Çünkü: bir çok âlimimiz, müçtehidimiz, imamımız tek devlet olması yanlısı olmuştur. Fakat yine Mukaddime'ye göre bazı alimlerimiz, bir kaç devlet de olabilir demişler. İbn-i Haldun da, bazı şartlarda bunun olabile-

ceğini düşünüyor. Hatırladığım kadarıyla, o şartlar şunlardır: 1- Devletler islâmla yönetilecek; onlarda islâm hukuku, islâm düşüncesi, islâm inancı hâkim olacak. 2- Aralarında savaş olmayacak, barış olacak. 3- Saldırıya uğrayana, diğerleri yardım edecekler. Yani bilginler, birbirine zarar vermemek, islâmı uygulamak ve bir de tehlike anında birleşmek şartıyla birden fazla islâm devletinin kurulmasına cevaz vermişlerdir. Bunun dışında, genel olarak, bütün müslümanlar için bir tek devletin olmasını daha doğru bulmuş oldukları anlaşılıyor. Geçmişimizde, işte böyle güzel bir gelenek vardır. Bugünse bu bir zarurettir. Büyük devlet olmak, zorunluluktur. Çünkü: küçük devletler artık sadece isim olarak devlettir. Yani geçmişten gelen alışkanlıkla biz hâla onlara «devlet» diyoruz. Halbuki: top icat edildi, şatolar yıkıldı, derebeylik dönemi kapandı; yeni anlamda bir devlet doğdu, krallıklar doğdu. Bugünkü teknolojinin gelişmesiyle de artık dünyada ancak devlet denebilecek beş altı devlet kaldı. Yani büyük devletler. Diğerlerine devlet demek zor. Gerçekte, artık Suriye bir devlet değildir, Irak bir devlet değildir. Müslüman ülkelerin devletleri hep böyle. Bugün süper devletlerin en ufak bir rotası dışına çıkamıyoruz. Neden? Çünkü: devlet olmak kolay değil. Gerçek anlamda devlet değilseniz veya devlet olmaktan çıkmışsanız, büyük devletlerin rotasına girmek zorunda kalırsınız.

Öyleyse, bu çağda gerçek anlamda nasıl devlet olunur? Bugünkü şartlara göre, bugünkü teknolojik şartlara göre, benim düşüncem şudur: en az 250 milyon nüfus olmalı bir devlette ve çok güçlü bir ekonomisi olmalı devletin. Muhtaç olmamalı başka ülkelere ve aynı zamanda da çok güçlü bir teknolojisi, silâh donanımı olmalı. Bugün dört bin km ötesine füze atılıyor. Bu ne demektir? Eğer bir ülkenin boyu üç bin km ise füze onu aşıyor. Artık böyle bir devlete ben nasıl devlet derim? Yani boydan boya uzunluğu dört bin km den az olan bir ülkeye devlet demek zor. Özetle, 5-10 milyon km^2 yüzölçümü, 250 milyon nüfusu, nükleer silâhı ve güçlü ekonomisi olmayan bir devlete, devlet demek artık zor. Kendimizi aldatmayalım. Geçmişten gelen bir alışkanlıkla, Suriye devleti, Irak devleti diyoruz. Ama artık bunlar gerçekte devlet değil. Ürdün bir gecede gitti. Kimse farkında değil. Nasıl oldu? İsrail, Filistinlilerle anlaşınca, hemen arkasından, Ürdün'le de bir anlaşma yaptı. Artık, o ,kağıt üstünde bir devlettir. Çünkü: devlet denecek bir gücü yok. Anlaşma için sıkıştırılınca, kıral ve veliaht koşarak bize geldiler dikkat ederseniz. Evet, Ürdün Kralı, Türkiye'ye, geldi, bizden medet umdu, kurtulmak için. Fakat bir ışık göremeyince, gitti. Biraz mani olmaya çalıştı önce o anlaşmaya, fakat başarılı olamayınca teslim oldu. Sıra Lübnan v.b. de. İsrail, çevresindekileri birer birer ortadan kaldırıyor. Tabii, sadece kendi gücü ile değil. İsrail, sadece İs-

rail değildir. İsrail, Amerika'dır. Yoksa İsrail esasında küçük bir devlettir.

Devlet, bugün süper güç dediklerimizdir. Amerika devlettir. Rusya, halâ bir devlettir. Yalnız büyük bir bunalım içindedir şu anda. Bunalımını çözümlerse yine büyük devlettir. Çin, büyük bir devlettir. Yalnız teknolojik eksikliği vardır. Japonya ve Almanya da ekonomik açıdan büyük devletlik şartına ermişlerdir. Fakat diğer şartları eksiktir. Bunun gibi, Hindistan da büyük bir devlettir, fakat içinde problemler vardır. Yani bu devletlerin dışındakilerine devlet denmesi zor artık. Biz, bir an önce kurtuluşa ermek, geleceğimizi güvenceye kavuşturmak, çocuklarımızı, torunlarımızı korumak ve onların hayatını garanti altına almak, onların müslüman inancında kalmalarını sağlamak (çünkü: maalesef bir hıristiyanlık akımı geliyor) için, ülkemizin zaptedilmemesi ve ezanlarımızın susturulmaması için, yani insanca, müslümanca yaşayabilmemiz için mutlaka büyük devlet olmalıyız.

Fakat sadece, lâfla büyük devlet olunmaz, medeniyetin dirilişiyle olunur. Medeniyetle olunur. İslâm Medeniyeti, parlak döneminde hep büyük devlete sahip olmuştu. Şimdi zayıfladık. Ondandır ki, küçük küçük devletler halindeyiz. Devleti güçlendirmek, medeniyetimizi güçlendirmek, sadece inancı güçlendirmekle de olmaz. İnanç işin temeli. Önce inanç, ahlâk, fazilet yönünden güçlenmeli. Ama hemen bunun arkasından, islâmı yaşamak,

toplumca müslüman olmak ve ardından da islâm milletini ve medeniyetini yeniden diriltmek gerekir. Büyük devlet, ancak bu şekilde kurulur. O kurulmadan da müslümanlar için gerçek anlamda hiç bir güvence yoktur. Aslında islam milleti ve medeniyeti yok olmuş değildir. Sanki üstü külle örtülü. Kül serpilmiş üstüne. Kül altında o. Toz toprak altında. İslâm milleti mevcut, ama bölünmüş, parçalanmış, âdeta üstüne ölü toprağı serpilmiş. O milleti ortaya çıkarmak imkânsız değil. Suriye, Irak vb. coğrafî terimlerdir. Suriye milleti, Irak milleti v.b. yok, bir islâm milleti vardır. Bölünmeler sun'idir. Ve bir islâm toprağı vardır. Bundan büyük bir islâm devletinin doğması doğaldır. İslâm medeniyetini yeniden alevlendirmek, diriltmek, üst seviyeye yükseltmek ve arkasından da o büyük islâm devletini doğurtmak. İşte çağımızın dâvası budur. Biz bunun için yola çıktık.

Ben, Cumhuriyetin ilk yıllarına yetişmedimse de, tek parti denilen dönemde, islâm isminin bile yasak olduğunu, okullarda islâm sözünün ağıza bile alınamadığı günleri gördüm. Kur'an-ı Kerim, evlerde okunabilirdi ama, mahallede diyelim bir hanım, üç kızı toplayıp da onlara Kur'an-ı Kerim'i okutsa orayı basarlardı. Bunu da gördüm ben. Belki benden yaşlılar daha çok gördüler bu tür uygulamaları. Evet, bunları gördük ve yaşadık. Şimdi de, zaman zaman bürokrasinin baskıları ve daha fazla basının, televizyonun oldu bitti tarzında gürültülü

patırtılı suçlamaları, kitleleri suçlaması sürüyor.

Öte yandan, bir özeleştiri olarak söylemek gerekirse, bir takım kişiler ve gruplarca âdeta kendimize mahsus gettolar yaptık. Kendi aramızda hiç olmazsa islâmca bir yaşantımız var zannına kapılıp buna kanmayın. Bu, büyük bir gayretle, çabayla ve direnişle elde edilmiş olsa bile. Bundan ötesi vardır. Ve o olmazsa bu da gider. Çünkü: yakında Avrupa'dan çok büyük bir hıristiyanlık propogandası dalgası geliyor. Aslında, alttan alta geldi. Propaganda yapılıyor; fakat giderek çok daha açık şekilde yapmaya doğru gidilecektir. O yüzden, biz bir araya gelelim, partiyi büyütelim; partiyi bir fikir ocağı, imân ocağı ve islâm ocağı ve aynı zamanda bir devlet ocağı gibi düşünelim ve büyütelim, okul gibi yeni nesli yetiştirelim dememiz, böyle düşünmemiz ve bu çağrıda olmamız boşuna değil. İnsanımız, eskiden olduğu gibi, bir çeşmeden alınan su misali aynı özellikleri, fikirleri taşısın. Robotluk değil, ama ortak bir fikir beraberliğimiz olmalı; onun ötesinde, her birimizin kişisel düşünceleri ve ilkeleri de olabilir. Yani, ayrıntı olarak, her birimizin kendi özellikleri de olabilir. Çünkü: biz şahsiyete de inanıyoruz. Bizim bir prensibimiz de, şahsiyetçiliktir. Kimse kimseye kul değildir. Onun için, topluluğumuzu sürü kabul etmiyoruz.

Bize, parti için, gidip falan kişiyle görüşün, size şu kadar insan getirsin dediklerinde biz bu teklifleri reddetmişizdir. Biz, bir insanın etrafındakileri

sürü kabul etmiyoruz; onlar, mutlaka bir özellik bulmuşlardır o zâtta, onun için onunladırlar diye düşünüyoruz. Yoksa körü körüne bağlantıları kabul etmiyoruz. Ve bir söz üzerine değil, mantıkî bulmak şartıyla şu veya bu partiye tavsiyeyle oy verilebilir. Gerekçesini de söylemesi, anlatması gerekir tavsiye edenin. Akla yatkınsa sözü tutulur. Biz müslümanlar böyle şahsiyetleriz. Hz. Ömer konuşurken "Allah'tan kork ya Ömer, Allah'tan kork ya Ömer" diyor birisi. Durmadan tekrarlıyor bunu. Sahabe-i kiram, rahatsız oluyor. Diyorlar ki: "Ömer Allah'tan korkan bir insandır, niçin böyle söylüyorsun?". O zaman, Hz. Ömer müdahele ediyor: "bırakın söylesin; böyle söyleyenler oldukça bu devlet batmaz, sönmez, ayakta durur." Evet, böyle söyleyenler oldukça, millet ayakta durur; devlet ayakta durur; bu söyleyenler sayesinde ayakta durur. Çünkü onu söyleyen, Allah rızası için söylüyor, insanı uyarıyor.

Aynı şekilde, Hz. Ömer sormuştur: "Ben yoldan saparsam, ne yaparsınız?". Dalkavukluk yapmamışlar, dememişler; "sen yoldan sapmazsın, sen şöyle büyüksün, sen şusun, sen busun." Çünkü: kimseye garanti verilmemiş. Allah korusun, insan son anında bile sapabilir. Demişler: "Kılıcımızla doğrulturuz seni; sen yoldan saparsan, eğri hareket edersen, seni; kılıcımızla doğrulturuz". İşte, onun için, o büyük devleti kurabilmişler. Ta Çin'e kadar gitmişler, İspanya'ya kadar gitmişler o şart-

larda. Yetinmemişler Arabistan'la. Zengin de olmuşlar, hesapsız mal mülkleri de olmuş, fakat onunla yetinmemişler. Zâten, malları mülkleri geride bırakmışlar, kendileri gitmişler. Ve şehit olmuşlar. Her tarafta sahabe-i kiram'ın mezarları, yatır olarak türbeleri var.

Evet, işte Diriliş dâvasını anlattım size. Diriliş Partisi'nin görüşüdür bu. Diriliş Dâvası, sadece bir kişinin görüşü değil, hepimizin görüşüdür. Ve sadece bizim de değil. Bizden evvelki neslin bize bıraktığının üzerine bina edilmiştir. İslâm Âlemi'nin her tarafındaki düşünürlerin payı vardır dirilişte. Biz, dirilişçiler olarak, islâma hizmet etmiş bütün bu bilginleri, bu mücahitleri kabul ediyoruz ve bunların hepsinden yeni neslin faydalanmasını istiyoruz. Hepsini, hepsini, dirilişin önderleri sayıyoruz. Diriliş erenleri ve pirleri sayıyoruz. Bizler de kendimizi ve sizler de kendinizi diriliş erleri olarak kabul edelim, kabul ediniz. Er, nefer olarak kabul edelim. Birer nefer olarak çalışalım. Erenler, pirler geçmişte ve her devirde ve İslâm Âlemi'nin her yerinde hizmetlerini yapmışlardır. Geçmişteki büyüklerimizi biz de öyle sayıyoruz. Bizler de birer er olarak, nefer olarak çalışalım. Diriliş gerçekleşsin. Parti de onun içindir, dergi de çıkarsak onun içindir. Kitaplar da ona götürecektir. Bütün konuşmalarımız da onun içindir. İşte bu yüzden hepinizi Parti'ye davet ediyorum. Burada zaten kuruldu. Şimdi onu çalışır hale getirmek için

ten kuruldu. Şimdi onu çalışır hale getirmek için her biriniz âdeta yarışarak ilçelerinizde kurunuz. Civar ilçelerde kuralım ve bunu daha ilerde çalışır hale getirelim. Dediğim gibi ocak haline getirelim. İnşaallah idealimiz bir gün mutlaka gerçekleşecektir. Hani Âkif'in dediği gibi:

"Doğacaktır sana vâdettiği günler Hakkın
Kimbilir belki yarın belki yarından da yakın."

Ümitsiz olmayın, hak yolda olduğumuz için, yanlışlıkta inat edenlerin ısrarlarının boşa gideceğini bildiğimiz için, karamsarlığa, kötümserliğe, ümitsizliğe kapılmaya gerek yok. Boşa dönen değirmen taşı değil idealimiz. Buğday öğüten değirmen olduğu için, inşaallah, bir verim verecek ve o özlediğimiz süper devlet ve süper medeniyet doğacaktır. Hepinizi tekrar selâmlıyorum, teşekkür ederim, zahmet edip geldiniz.

Allahaısmarladık.

III

MEDENİYETİMİZİN DİRİLİŞİ

Sözlerime başlamadan önce, selâm diyorum. Bu memleketi bize armağan olarak, miras olarak bırakan büyüklerimizin ruhuna da selâm gönderiyorum. Fatihalarla ruhları şâd olsun diliyorum. Her zaman, onları anmamız lâzımdır. Adapazarı gibi, Osmanlı Devletinin, yani son büyük devletimizin kuruluşu için ilk temel harcını atan insanların ülkesinde bilhassa bu saygı görevini yerini getirmemiz, onları rahmetle anmamız en büyük vazifedir bize. Onlardan kalan bir manevi ortamda, yani onların manevi desteğinde düşüncelerimizi geliştirmek ne büyük sorumluluk ve ne büyük mutluluk! Hani, zaten usulden değil midir; bir söze veya işe başlarken, bir düşünceyi izler ya da geliştirirken, maneviyatla donanmamızı sağlamakta temel taşlarını koyan Peygamber Efendimiz'den başlayarak

bugüne kadar gelen bütün büyüklerimizin ruhlarının, manevi desteğini dileriz. Hangi işe başlarsak başlayalım, öncelikle, Bismillahirrahmanirrahim der ve daha sonra bütün büyüklerimizi rahmetle anarız. Biz de, şimdi, işte bu büyük geçmişimizi hatırlıyoruz. Bize Bismillahirrahmanirrahim'i getirenleri anıyoruz. Bu şehirde, Ertuğrul Gazi'nin, Osman Gazi'nin, Şeyh Edebali'nin ve diğer büyüklerimizin solukları âdeta elle tutulur vaziyettedir. Zâten, bizim konumuz da, o. Yani o maneviyatları hissediyorsak, onları gözle görülür vaziyette hissediyorsak, o zamanı yaşama sevincini duyabiliriz. O zaman, yaşama umudunu taşıyabiliriz. Yoksa, çepçevre maneviyatla halkalı olduğumuz halde, onu hissetmiyorsak, ondan bir soluk almıyorsak, bir rahmanî nefesin estiğini duymuyorsak, o zaman, zâten bize hiç bir ilâç tesir etmez. Hiç bir merhem derdimize çare olmaz.

Bu anış ve çağrışımla hatırlayıştan sonra, mevzuumuzu neden seçtiğimi söyleyeyim. Yani bir takım kişilerin aklına şu gelebilir: memleketimizin problemleri var. İşte Güneydoğu meselesi ve işte enflasyon, dış tehlikeler, Kıbrıs meselesi, bunlar dururken, bir parti başkanı veya bir partinin kuruluşuna katılmış olan bir kişi olarak, benim, Medeniyetimizin Dirilişi gibi bir konuyu seçmem acaba nereden kaynaklanıyor? Yani güncel konular varken, sorunlar bir nevi ensemize binmiş, Demokles'in kılıcı gibi tepemize inmeye hazırken,

neden biz o konuları görüşmüyoruz da, ilk bakışta teorik gibi görünecek olan Medeniyetimizin Dirilişi hâdisesiyle meşgul oluyoruz, olacağız, neden bunu seçtik? Bizim, o güncel dediğimiz sorunlar gidip oraya varıyor ve o mesele hallolmadan yani medeniyetimizin dirilişini yeniden sağlamadan, medeniyetimizin dirilişi için yeni bir atılım yapmadan, biz, bugünkü güncel sorunlarımızı çözemeyeceğiz de ondan.

Bu sorunlar, bugünün sorunları değil esasında. Bu sorunlar, geçmişten birike birike gelmiş, kabara kabara gelmiş, katmerlene katmerlene gelmiştir. Siz zannedersiniz ki, bugünün sorunudur. Bugünün sorunu değil. Diyelim ki, 1840'ta da bir Mısır sorunu vardı. Bugün bir Kıbrıs sorunu vardır. Aradan yüz elli yıl geçmiş. Aslında, bu Kıbrıs sorunu, o Mısır sorunudur. Aynı sorundur. Yüz elli yıl, durmuş. Hatta gerileyerek durmuş. Yani zaman durmuş, zaman donmuş. Biz bu donmuş zamanın, saatın içinde, akrepleri, yelkovanları çalıştırmak istiyoruz. Önce, buzlarını çözeceksin ki, kadranın buzlarını çözeceksin ki, o akrep ve yelkovanı çalıştırma imkânı doğsun. Zaman donmuşsa, sorunlar donmuşsa, peki ilkin ne zaman donmuş? Bu donuş da eskiye dayanıyor. O Mısır sorunu, ondan daha evvel de bir çok sorunlar vardır. Aynen bugünkü sorunlar gibi. Sorunların ilk çıktığı yerden bir bakışla ancak onları çözebiliriz. O da, medeniyetimizin durgunlaşması, medeniyetimizin

duralaması ve daha sonra da medeniyetimizi terk etmek için yaptığımız sözde atılımlar ve bugün vardığımız sonuçlardır.

Sorunlar aynı gibi görünüyor; fakat, bugünkü sorunlar, geçmişten çok daha büyük, daha tehlikelidir. Neden? Çünkü: vücutta da öyledir. Kalbe yaklaştıkça yara, kalbe yaklaştıkça, kafaya yaklaştıkça daha çok tehlikeli olur. Mısır'dan Kıbrıs'a gelmiş sorun. Öbür taraftan, Bosna Hersek'ten gelip Bulgar hududuna dayanmış. Böyle böyle, her taraftan, giderek kalbe doğru geliyor sorunlar. Kalbi sıkıştırıyor ve biraz daha yaklaşırsa kalp duracak. Kalp durduktan sonra da yapacak bir şey yok. Onun için, bütün bu sorunların temelini araştırmamız, nereden kaynaklanıyor diye incelememiz; bir an için zamanı durdurmamız, ekranlara veya günlük gazetelere bir an için durun dememiz, ondan sonra, hâdiseye, asırlar içinden bakmamız lâzımdır.

Eğer bunu yapmazsak, her gün güncel sorunlarla uğraşırsak, bunlar giderek daha da birikecek, daha kabaracak ve neticede, demin dediğim gibi, kalbi ve beyni durduracak ve biz de tarihin karanlığına karışacağız. Zâten geçmişte de böyle olmuştur hep. Bir çok büyük devlet ve bir çok medeniyet, tarihte, bu tür sorunlarla karşılaşmış ve yine hep güncel zannedilip, güncel olarak onunla meşgul olunmuş ve sonunda da başa çıkılamamış ve en sonunda da tasfiyeye uğranılmıştır.

Tarihin kanunları acımasızdır. Tabiat kanunlarından da daha acımasız. Hayat kanunlarından daha şiddetli. Ve o yüzden, eğer çare, hakiki çare bulunmazsa, bu tasfiye muhakkaktır.

Neden bugünkü sorunlarımızı çözmek için mutlaka geriye dönüp bakmalıyız ve medeniyetin dirilişi hâdisesini, Medeniyetimizin Dirilişi hâdisesini incelemeliyiz diyoruz? Bir misalle anlatayım: Güneydoğu Anadolu meselesi. Kürt meselesi. Bugün için, bu meseleyi biz bildiğimizi sanıyoruz. Herkes kendine göre, bildiğini sanıyor meseleyi. Devlet adamlarımız bildiğini sanıyor. Politikacılar, parti mensupları bildiğini sanıyor. Bilim adamlarımız bildiğini sanıyor. Aslında bilmiyoruz hâdiseyi. Güneydoğu'yu bilmiyoruz, tanımıyoruz ve bilmek de istemiyoruz. Çünkü: bildiğimizi sandığımızdan, bilme, inceleme, araştırma ihtiyacını hissetmiyoruz. Her şeyden önce, insan, karşısında bulunduğu meseleyi incelemeli. Güneydoğu nedir? Nerden nereye gelmiştir? Nasıl gelmiştir? Bu meseleyi çözümlemeden, Güneydoğu'daki soruna çare bulamazsınız.

Güneydoğu'da, Diyarbakır'ı alalım; en tarihî şehri Diyarbakır'ı. Ve Diyarbakır'da, Ulu Camii. Sokakta bir kişiye sorsanız, bunu kim yaptı, bu nasıl yapıldı? Bunu çoğunlukla bilmez. Eğer yaklaşık bir şey söylerse, bunu da bilin ki, ne okuldan öğrenmiştir, ne devletin bir kurumundan öğrenmiştir, ne TRT'den öğrenmiştir. Ne de günlük gazete-

lerden öğrenmiştir. İki sebep vardır, onun bir parçacık bir bilgisi varsa. Ya şahsî gayretiyle bir şey öğrenmiştir ya da halkın içindeki, hani bugünkü dille "söylence" dedikleri anlatımlardan, yani halkın şifahî ifadelerinden öğrenmiştir. İçinde yaşadığımız şehirde ve içinde yaşadığımız ortamda, İstanbul'da da bu böyledir. Burada da, Adapazarı'nda da bu böyledir. Eğer bir şey öğrenmişseniz, bunu, ancak halkın söylediği, rivayet ettiği şeylerden, ve yahut da kendi gayretinizle bir kitaptan, bir yerden araştırıp öğrenmişsinizdir.

Halbuki, değil yalnız içinde bulunduğunuz şehri, Anadolu'nun her tarafında, doğusunda batısında her yerinde olan bütün eserleri, ecdadımızın bıraktığı eserleri, gelip geçmiş vakaları, gelip geçmiş insanları, şehirleri bilmemiz, o şehirlerin mezarlıklarında kimler yatıyor, onları tanımamız, yaşayabilmemiz için birinci şarttır. Çünkü: hayat, sadece yaşamak için yaşamaktan ibaret değildir. Hayat bir anlamdır. Hayatımıza bir anlam veremiyorsak, hayatımıza bir yorum getiremiyorsak, o hayat, hayat değildir. Kaldı ki, millet hayatı, bir kişinin hayatından çok daha fazla, böyle bir yorum, anlam ve tarih yüklenecektir. Eğer bu yük yoksa, bakışımızda tarihin getirdiği bu imkânlar, bu kolaylıklar; yaşamamız için bize verilen mesajlar yoksa, biz nasıl karşımıza çıkan sorunları çözeceğiz?

Diyelim ki, Güneydoğu deyince aklınıza sadece kürt kardeşlerimizin bir yığını geliyorsa, siz bu

meseleyi çözemezsiniz. Orada bir Akkoyunlu hâdisesini bilmiyorsanız, Artukoğulları'nın geçmiş zamanda neler yaptığını bilmiyorsanız, eğer siz orada Anadolu Selçuklular'ının ve Büyük Selçuklular'ın nasıl yerleştiğini bilmiyorsanız, siz bu meseleyi çözümleyemezsiniz. Kürt ve türklerin nasıl beraber oraları yurt ve devlet yaptıklarından, nasıl beraber çalıştıklarından ve nasıl kaynaştıklarından haberiniz yoksa, şu son otuz yıldaki göç sebebiyle daha çok türk kökenlilerin batıya göçmesi yüzünden oraya siz de hemen burası kürt diye bir damga basarsanız, zâten siz bu meseleyi çözemezsiniz. Ve mesele, sırlar yumağı halinde, kördüğümler yumağı halinde önünüzde durur.

İşte, bütün bu düğümlerin çözülebilmesi, bu şifrelerin çözümlenebilmesi, bizim, olup biteni sağlıklı bir şekilde anlamamızı sağlayacaktır. Hayat, tümüyle bir şifredir. Karşımızda olan hâdiselerin hepsi, birer hiyeroğlif yazısıdır. Ama siz gerekli bilgiye sahipseniz, şifrelere sahipseniz, onları rahatlıkla çözebilirsiniz. Yoksa, bir bilgisayar proğramındaki gibi, karşınıza bir takım rakamlar, bir takım işaretler, bir takım olaylar çıktığını görürsünüz ve siz onları çözemeden olduğu gibi bırakırsınız. İşte, bunun için, bütün bu güncel problemlerin dışına bir an için çıkıp tarihin içinden bakmak ve bu şifreyi, bu sırrı yakalamak lâzım. Bir sır var tarihimizde gizli. Bu sırrı yakalamamız lâzım. Bu sırrı yakalamadıkça yeni bir çıkış yolu bulamayacağız.

O sır, medeniyet sırrıdır. Biz, büyük bir medeniyetin kurucusu büyük bir milletiz. Bu büyük millet, bugün o medeniyet kuruculuğu vasfını yitirmiş, o vasıf da onun uzağında kalmış gibi görünüyor. Ve bu durumdan da habersiz gözüküyor. O yüzden, problemlerine bir çözüm bulamıyor. Çözüm, bundan yeniden haberdar olmak. Yani kendisinin bir zamanlar büyük bir medeniyet sahibi olduğu şuurunu tazelemek ve bunu yeniden kazanmak için bir atılım yapmak ve bu atılımdan sonra da artık karşısına çıkacak her meseleyi bu ruh ve donanımla çözümlemek.

Bu sır nedir? Bu sır, Selçuklu sırrıdır, Osmanlı sırrıdır. Hatta meselâ demin ismini geçirdiğim Akkoyunlular ve benzerleridir. Tarih derslerinde görmüşsünüzdür. Akkoyunlular der geçeriz. Halbuki, Akkoyunlular da, ta Horasan'a ve ta İran'ın güneyine kadar uzayan âdeta bir imparatorluk sahibidirler. Ve sayısız eser bırakmışlardır. Dede Korkut, bizim milletimizin, türkçenin ilk hakimi, yani bilgesi. Avrupalılar olsaydı, ona filozof derlerdi. Bu bilge, bu hakim, biz ata demişiz ona, Dede Korkut demişiz veya Korkut Ata demişiz. Ve onun hikâyeleri, onun meselleri, onun nasihatleri ışığında bu devletler kurulmuş. Akkoyunlular onu bir büyükleri kabul etmişler. Hikâyeleri yörede halk hikâyeleri haline gelmiş. Şair Fuzuli, Osmanlılar'ın olduğu kadar Akkoyunlular'ın da bir şairidir ve o Leylâ ile Mecnûn'u Akkoyunlu Sultanı Mu-

rad'a sunmuştur, ona ithaf emiştir. Seyyit Nesimi, İbrahim Gülşenî Güneydoğu'dan çıkmışlardır. Hepsi, Dicle'nin kokusunu taşırlar ve bunların hepsi bizim büyüklerimizdir. İbrahim Gülşenî, Manevinâme adlı meşhur mesnevisini (kırk bin beyit, hatta yetmiş beş bin beyittir deniliyor) yazmıştır. İşte, bütün bunlar bilinmeden, bir yere varılamaz. Bunları, belki herkes bilmeyecek ama bilmesi gerekenlerin bilmesi lâzımdır ki, bir çözüme varalım. İdris-i Bitlisî yine oranın yetiştirdiği çok büyük bir insan. Türkle kürdü birleştirmiş, Osmanlı'yla Güneydoğu'yu tek kurşun atmadan kaynaştırmış veli, şair, âlim, yönetici bir zât, İdris-i Bitlisî.

İşte bu ve benzeri bilgilerden bizim aydınımız habersiz olunca, bunları bilmeyince, nasıl geçmişimizin ve geleceğimizin şifrelerini çözecek? Bütün bu sırların, şifrelerin bir tek kaynağı vardır: medeniyet. Evet biz büyük bir medeniyetin sahibiydik. Bunun adı İslâm Medeniyeti'ydi. Türk medeniyeti değil, arap medeniyeti değil, acem medeniyeti de değil. Evet araplar, türkler, acemler, kürtler, çerkezler, her ne kadar islâm ırkı varsa hepsi katılmıştır buna. Bunların yoğurduğu bu hamurdan İslâm Medeniyeti doğmuştur. İslam Medeniyeti özünde öyle bir sır taşır ki, o zamanın teknolojisiyle bile belki bugünün beş yüz milyonluk kitlesinin o günlerdeki karşılığı olan bir kitleyi bir arada tutabilmiştir. Bir ucu Afrika'nın batısına, öbür ucu Çin'e kadar dayalı böyle bir bölgede, pasaport al-

madan, tek başınıza Semerkant'tan çıkın, Mekke'ye hacca gelin, ve yahut da Afrika'nın öbür ucuna kadar gidin. Çünkü, hepsi, aşağı yukarı bir devlet. Osmanlılar'da böyle. Selçuklular'da da.

Şimdi, işte bunun gibi, yeni bir yapı sırrını yakalamamız lâzım. Bu olmalı ki, yine bu bölgede, bu insanlar, bir tek devlet oluştursunlar. Tek kurtuluş çaremiz budur. Bu devirde yaşamanın şartı, çok ağırdır. Ucuz yaşama yok. Siyaset sahnesinde, tarih sahnesinde ucuz yaşama yok. Mutlak surette, çok büyük bir devlet olmazsa Ortadoğu'da, burada bu büyük devleti kuramazsak, artık esaret geliyor demektir. Güncel şu ferahlama, bu ferahlamaya aldanmayın. Bunlar gelip geçici şeylerdir. Asıl olan, tehlike, yerindedir. Ve büyük bir devlet, Ortadoğu'da büyük İslâm Devleti kurulmadığı takdirde, bizim için mutlak surette esaret görünüyor. Ve âkıbetimizin ne olacağı belli. Karanlık, kapkaranlık bir âkıbet. Ülkemizin tüm bütün nimetleri, Allah'ın ülkemize verdiği nimetler (ülkemiz derken çok geniş düşünüyorum, bütün İslâm Âlemi'ni düşünüyorum), bu nimetler de, hep yabancıların, avrupalıların, gözümüz önünde sömürdüğü menfaat alanları olacaktır. Biz seyirci bile değil, köle, esir ve işçi olarak orada çalışacağız. Kamçı altında çalışacaksınız. Bir nevi manevi bir kamçı altında.

Ya bu yolu seçeceksiniz, esarete düşeceksiniz veyahut ta bir kurtuluş yolu arayacaksınız. Kurtuluş yolu, tek tek küçük küçük devletler kalarak bu-

lunamaz. Yani Ürdün kendini kurtaramaz. Ufacık bir Ürdün. Suriye de kurtaramaz. Eninde sonunda tarumar edilip esaret zincirini boynuna takacaktır. Türkiye de öyledir. Çünkü: onlardan biraz daha büyüktür ama kendini koruyacak imkânlara bütünüyle sahip değildir. Bugün için, en azından iki yüz elli milyon nüfuslu, beş - on milyon km^2 genişliğinde, teknolojisi ve ekonomisi çok güçlü, yani nükleer teknolojiye ve aynı zamanda da, Japonya gibi, Almanya gibi, Avrupa veya Amerika gibi güçlü bir ekonomiye sahip bir ülke, ancak bağımsız kalabilir. Yoksa, bunun dışındaki ülkeler, artık bağımsız kalamazlar. Yani, diyelim ki, Güneydoğu Anadolu'da, diyelim büyük bir operasyon gerekse, onu bile yapamazsınız. Çünkü: küçük devlet sayılıyorsunuz. Öyle sayıyorlar sizi. Bundan cesaret alıyorlar. Küçük devlet, artık, devlet değildir bugünün ölçüleriyle. Geçmişe göre, çok büyük devlet sayılırız, fakat bugün, artık, devlet bile sayılma tartışılır olmuştur, belli büyüklükteki devletlerin dışındakiler için.

Bu gerçekler, acı gerçeklerdir; fakat acı gerçekleri kendisine söylemeyen bir insan veya bir ülke, felâh bulamaz. Mutlak surette cezasını çeker. Önce gerçekleri kendine söyleyeceksin, acı gerçekleri kendine söyleyeceksin. Başkasının sana söylemesini beklemeyeceksin. Acı gerçekleri göreceksin.

Bu gerçek şudur: biz büyük bir medeniyet sahibi iken bunu kaybettik. İşte bütün başımıza gelen-

lerin sebebi budur. Nasıl kaybettik? Bu tabii uzun bir izah ister. Medeniyetler tarihinde, medeniyet tarihçilerinin, veya filozofların, medeniyet tarihi filozoflarının izahları vardır. Ben bunları burada tekrarlamayacağım. Az çok biliyoruz. Okumuşsunuzdur. Şu veya bu şekilde, eski gücümüzü kaybettik. Bu, başka ülkelerin de başına gelmiştir. Yine de gelebilir. Bir nevi kocama hâdisesi. İnsan kocar. Kocayınca, belki insanı gençleştirmek zordur. Fakat milletler öyle değildir, medeniyetler öyle değildir. Medeniyetler yaşlandı mı, ihtiyarladı mı, onu aşı ile gençleştirmek mümkündür. Nitekim, bunu zaman zaman yapmışızdır. Bizim tarihimizde bu vardır. Bir kaç defa bu hâdise tekerrür etmiştir. Diyelim, bir Moğol istilâsıyla hemen hemen yok olmuşken, ondan sonra bir Osmanlı fışkırışı vardır. Daha evvel de vardır. Haçlılar döneminde de yine yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldık. Fakat bir Selçuk harikası vardı.

Hep yeniden dirilişler olmuştur. Tarihimiz, islâm tarihi dirilişlerle doludur. Bunu bir kaç kere yaşadık. İlk yaşadığımız diriliş, Hz. Ali ile Hz. Muaviye arasında çıkan ihtilâftan sonraki çöküşü atlatmadır. Ondan sonra, yine Abbasiler döneminde yunan kültürüyle, yunan felsefesiyle karşılaşmamız, manevi bir buhran doğurdu. Onu da Gazalî'lerle, Muhiddin-i Arabî'lerle atlattık. Sonra batıdan Haçlılar, doğudan Moğollar geldi. Mevlâna'larla onları da aştık. Moğolları, müslüman yap-

tık ve onlar da islâma hizmet ettiler. Büyük hizmetler yaptılar sonra. Baştan büyük tahribat yaptılar, müslüman değilken; fakat sonra, müslüman olduktan sonra büyük hizmetler yaptılar.

Bunları yapmış bir milletiz biz ve bu millet, bugün yine bir buhrana düştü, bir büyük krize yakalandı. Bu kriz, medeniyet krizidir. Yine geçmişte olduğu gibi, medeniyetimiz bir kriz geçirmiştir, geçirmektedir. Medeniyetimizin bu krizi, geçmiştekilerden daha büyük bir krizdir. Fakat bunu da aşmamız lâzımdır. Aşmadığımız takdirde, tarihe karışırız. Ve demin dediğim gibi o çok acıklı tablo çıkar ortaya: esaret tablosu. Nitekim, bunun ucu görünmüştür. İşte, gözümüzün önünde, Bosna Hersek'i kurtarmak için hiç bir şey yapamayışımız, esaretten de beter değil midir? Ve Azerbaycan'da olanlar. Elli yıl Filistin'e hiç bir yardım edemediğimiz hâdisesi. Hatta diyebilirim ki, o bir avuç filistinli, çarpışan bir avuç filistinli bize yardım etti. Nasıl yardım etti? Meşgul etti onları. Biraz daha rahat kaldık. Biz onlara yardım edeceğimize, onlar kendi vatanlarını kurtarmak için verdikleri mücadele sebebiyle Batı'yı biraz meşgul ettiler. Ondan da biraz yararlandık. Şimdi bu meşgul olma hâdisesi de kalktı ortadan. Çünkü: artık anlaştılar, çaresiz kaldılar. Son kuruşlarına kadar tahsisatlarını kesti arap ülkeleri. Onlar da bir kuruşsuz kalınca, bir nevi, teslim oldular. Ama kırk yıllık, elli yıllık bir mücadele yapmış insanlardır. Şimdi bu insan-

ların aradan çekilmesiyle biz daha direkt bir şekilde düşmanlarımızın hedefi olduk. O kadarcık durumlarıyla bile bizi de koruyorlardı. Bir nisbet dairesinde. Şimdi onlar da aradan çekildi.(*) Bu durumda bizim yapmamız gereken şudur: dönüp hâdisenin ta baş sebebine gitmek, uğradığımız felâketin güncel bir takım tedbirlerle önlenemeyeceğini anlamak, yeniden dirilişe temelden başlamak. Ama bu arada, Allah göstermesin, esaret bile gelse, siz kendi yolunuza devam edeceksiniz. Nedir o yol? O yol medeniyetimizi diriltme yoludur.

Medeniyet nedir önce? Medeniyet, hayatımızın her safhasında, duygularımız, düşüncelerimiz ve davranışlarımızla karşılaştığımız bütüncül bir olaydır. Yani, her an, her hareketimiz medeniyetle ölçülür, medeniyetle tartılır ve medeniyetle değerlendirilir. Onunla değiştirilir, onunla yaşar, onunla devam eder ve onunla değer kazanır. Düşüncelerimiz, duygularımız, eserlerimiz, hayatımız, hayat tarzımız, ahlâkımız, hepsi medeniyet hâdisesine dahildir. Geçmişte bütün bu duygularımız, düşüncelerimiz ve davranışlarımızla, büyük, kalıcı ve evrensel bir medeniyet kurduk. Bunun adı, İslâm Medeniyeti'dir. Medeniyetimizi, Tanzimat'tan bu yana, iki yüz yıla yakın bir zamandır terkediyoruz. Terk ede ede artık ilkel bir duruma düştük. Bugün

(*) Daha sonra İsrail anlaşmaya uymayıp Filistinlilerin ufak çapta bir devlet kurmalarına da razı olmayınca anlaşma uygulanamamış, savaş sürmüştür ve hâlen de sürüp gitmektedir.

islâmı en ilkel şekilde ifade ve temsil ediyoruz.

Avrupa, Batı ise, medeniyeti kullanarak, en yanlış, bâtıl bir dini getirip size en cazip şekilde göstermeye çalışıyor. Filmleriyle, bir takım eserleriyle hıristiyanlığı gençlerimize sevimli göstermeye çalışıyor. Ve bazılarını da etkiliyor. Bu bâtıl dini, bu yanlış dini, Hz İsa'yı Tanrı'nın oğlu, Allah'ın oğlu kabul eden bu dini, cesaret bulup kendilerinde, gelip islam ülkesinde müslümanlara empoze etmeye, telkin etmeye çalışıyorlar. Ve bunun için her türlü vasıtayı kullanıyorlar. Günlük gazetelerde, dolaylı ve dolaysız çıkan haberlerle, televizyonlarda ikide bir gösterilen câzip filmlerle hıristiyanlığı yaymaya çalışıyorlar. Özgür iradeleriyle hıristiyan oldular diye, günlük gazeteler, pomakların hıristiyan olduğunu yazıyor. Bulgaristan'daki müslümanlar olan pomakların. Halbuki, onların hiç biri özgür iradeleriyle hıristiyan olmuyor. Ne geçmişte oldu, ne de şimdi. Fakat gazete böyle yazıyor. Bunu yazdırtan bir güç var. Televizyonlarda da bu böyle. Biz, hak dinin sahibi olduğumuz halde, onu en yüksek şekilde temsil ederek başka ülkelere götürmek bir yana, daha burada kaybetmeye başladık. Halbuki, biz, bu hak dini, ebedî hakikat dinini, kıyamete kadar ve daha ondan ötesine kadar geçerli olan tek dini götürüp de Avrupa'da, senin dinin yanlıştır, din budur diyerek onlara anlatma cesaret ve iradesini kendimizde bulamıyoruz, bu çalışmayı yapmıyoruz, yapamıyoruz. Ve bunu, tabii, dolay-

lı ve dolaysız yollardan yapmıyoruz. O, gelip kendi o yanlış ve ne kadar bin dereden su getirse doğrulanması imkânsız olan dinini burada bize empoze ediyor. Neden yapıyor bunu? O bu cesareti nereden buluyor ve biz neden o cesareti bulamıyoruz? Sebebi, medeniyet hâdisesidir. Onlar şu anda bizden ileri durumda olan medeniyetleri sebebiyle bu cesareti buluyor ve onun imkânlarına güvenerek, o imkânlara dayanarak geliyor. Bizse, kendi medeniyetimizden uzaklaşmış bulunduğumuz için, o vasıtalara sahip olamadığımız için cesaretimizi kaybetmiş oluyoruz.

Halbuki, bugünkü teknolojiyle, islâm, bütün dünyaya ulaştırılabilir, her yere gidebilir. Sahabe-i kiram'ın o günün imkânlarıyla yaptığı, yani çarıkla kalkıp da Çin'e kadar gitme, soğukta, kışta kıyamette gitme olayı yok bugün. Böyle olduğu halde, biz kendi memleketimizde, kendi dinimizi kaybetmeye, elimizden kaçırmaya nerdeyse duçar oluyoruz. Toprak ayağımızın altından kayıyor. Bundan haberiniz olsun, toprak ayağımızın altından kayıyor. Çünkü: bu toprağın bir anlamı var. Siz o anlamı vermezseniz bu toprağa, bu toprak, islâm toprağı, Selçukluların toprağı, Osmanlıların toprağı, siz onun anlamını kaybederseniz, o toprak da sizi terkeder. Ayağınızın altından çekilir gider. Birileri de zâten çekiyorlar ayaklarımızın altından. Hatta, öncelikle, âdeta maddî olarak çekiyorlar.

Nasıl çekiyorlar? Yerin altındaki eski medeni-

yet kalıntıları diye bize çıkarttırıyorlar onları. Yerin altından çıkan o medeniyet kalıntıları, bizim için mezar olacaktır; eğer uyanmazsak, eğer dirilmezsek, onlar mezarımızdır. Yerin altından çıkardığınız lahitler sizin mezarınız olacaktır. Çıkartmayalım mı? Çıkartmak zorundasın. Çünkü: öylesine bir telkin altına alınmışsın ki, o kadar büyük bir baskı, manevi baskı altındasın ki, çıkartacaksın onu. O halde, çözüm? Çözümü var. Çözümü şudur: Yahya Kemal demişti ki: "alt altta, üst üstte." Yani alttakileri hiç çıkartmayalım, kalsın. Biz, alttaki medeniyeti altta bırakıp, onun üstünde olan bizim medeniyetimizi, Osmanlı Medeniyeti'ni üstte yaşatalım. Böyle diyor Yahya Kemal. Fakat, bugün, Yahya Kemal'in dediğini de yapamazsınız. Alttakini çıkaracaksın. Şu anda sana çıkarttırıyorlar. Kimse seni zorlamasa da sen de çıkartmak zorundasın. O zaman yeni bir prensip bulman lâzım gelir: alt üste çıksın, çıkaralım; ama üstü de daha üste çıkaralım. Şu anda toprağın üstünde bulunan Osmanlı ve Selçuk eserlerini de değerlendireceksin, tâmir edeceksin, öncelikle onlara bakacaksın, onları ortaya çıkaracaksın. Onlar sanki daha yükseğe çıkmış olacak. Ve o zaman alttaki de su yüzüne ve toprak üstüne çıkabilir. Halbuki, şimdi ne oluyor? Üst alta, alt üste gidiyor. Şu andaki prensip. Her şey hayatta prensiple yürüyor, biz bilsek de bilmesek de. Bakın Yahya Kemal'in prensibi öyle; alt altta, üst üstte demiş. Alttaki kalsın hiç çı-

kartmayın, üstteki de bizimdir. Ama avrupalı bize neyi empoze etmiş, üstteki alta gidecek üstten, alttaki üste çıkacak. Selçuk ilçesine gidin. Adı Selçuk, ama, şu anda Efes. Efesus doğmuştur orada. Orada,üstteki olan medeniyet, yani bizim medeniyetimizin bir eseri, dünyanın en güzel pencereli camii diye üzerinde bir levha kalmış olan Aydınoğlu İsa Bey Camii, orada çürümeye terkedilmişti benim gördüğümde. Halbuki üst daha üste çıkmalıydı. Tekrar ediyorum, alt üste çıksın. Bugün bunu yapamamazlık edemeyiz. Ama üst daha üste prensibini esas alırsanız, alt üste, üst daha üste, yeni bir ilke olur. Bu ne Yahya Kemal'in ilkesidir, ne de avrupalıların bize empoze ettiği üst alta, alt üste ilkesidir. Tam alt-üst olma diye bir tâbir vardır hani bizim dilimizde. Bugün yaşadığımız odur. Kendi medeniyetimizi ellerimizle gömüyoruz. İstanbul'da gömdük, Bursa'da gömdük. İşte her tarafta, işte Bosna Hersek'te de medeniyetimiz sadece arkeolojik olarak değil, günümüz hınçlarıyla yok ediliyor, gömülüyor. Bombalarla gömüyorlar onu batılılar. Toprak, bu şekilde altımızda yok oluyor, yok ediliyor. Üst alta, alt üste gidiyor.

Bütün bunların hepsi, bizi, hangi açıdan bakarsanız bakın medeniyetimizin dirilişini düşünmeğe zorluyor. Tek bir olay var, başka olay aramayın. Başka bir mesele yok, başka bir çözüm yok. Başka bir proğram yok. Hiç bir partinin programı sadre şifa değil. Tek bir proğram var, o da medeniyetimi-

zin dirilişi girişimine hemen başlamamız. Nedir bu? Medeniyetimizin dirilişine başlamamız demek, medeniyetin taallük ettiği bütün konuları tekrar gözden geçirip onlara göre yeni bir hayat tarzı tutturmamız, yeni bir hayat düstûru benimsememizdir. Yeni bir ilke edinmemiz gerekiyor. Bu ilke, inancı medeniyetten, medeniyeti inançtan ayırmama ilkesidir. Bizim medeniyetimizin temeli imândır. Önce, imân, yani islâm inancı ve islâm inancına göre yaşama. Bunun toplumda gözle görülür hâle gelmesi şarttır. İslâm ahlâkı da onun ayrılmaz bir parçasıdır. Ve şekilde kalmamak ilkesi. Hz. İsa zamanında, yahudiler, biz şeriata bağlıyız, dinimizden dönmeyiz diyorlardı. Hatta Hz. İsa'yı şeriattan sapmış olarak gösteriyorlardı. Ve onu şikâyet ediyorlardı romalılara. Oysa, onlar dinlerinin şekillerine sımsıkı sarılmışlardı, ruhunu ise kaybetmişlerdi. Hz. İsa, dinin ruhunu geri getirmek istedi. Fakat bazı hahamlar, onu cezalandırsınlar diye, romalılara baş vurdular, Allah da romalıların elinden onu korudu.

Şimdi, bizde de, o derecede olmasa da, bir şekilcilik var. İmân mevzunda ve islâm mevzuunda şekilcilik var. Şekle bağlı olmayacak mıyız? Tabii olacağız. Fakat önce ruh, sonra şekil. Yani ruhu kaybolmuş şeklin hiçbir değeri yoktur. Medeniyetimizin dirilişi dediğimiz zaman, en önce, islâmın ve imânın ruhunu tekrar diriltme söz konusudur. Bizde, yani içimizde. İslâm, daima ebedî tazedir; fa-

kat, milletimizin ruhunda onu diriltmemiz lâzımdır. Diriliş faaliyetinin ilki bu olmalı. Fakat burada durmamalıyız. Medeniyetin diğer bır dalı ahlâk. Tabii, ahlâkımız da, islâmın ve imânın istediği bir ahlâk, yüce bir ahlâk olmalıdır. Ahlâka çok önem vermemiz gerekir. Nedir bu ahlâk? Feragâtkârlık, fedakârlık, bencilliğin yok olması, egoizmden uzak olmak. Diğergâmlık denirdi eskiden. Başkasını düşünmek. Çalışacaksın, çırpınacaksın, zengin olacaksın; fakat kendin için değil, başkaları için, diğer müslümanlar için zengin olacaksın. Sen yine mütevazi hayatını yaşayacaksın. Eğer kendin için zengin olmaya çabalıyorsan, bu, fazla makbûl bir davranış değildir. İslâmda zengin olmak vardır, kazanç için çabalamak vardır; fakat, daha çok, toplum için, diğer müslümanlar için. İnsanın kendi şahsı için değil.

Önce imân ve islâm dedik, daha sonra da ahlâk dedik. Burada kalınmamalı. Oysa, bugünkü islâm çalışmaları âdeta burada duruyor. Hatta ahlâka bile fazla gitmeden, şeklî bir imân ve islâm için çalışma vardır. Tabii bu da yararlıdır. Biz zararlıdır demiyoruz. Yararlıdır, fakat çok yetersizdir. Ahlâk, ondan sonra manevi planın yeniden inşası. Manevi plan, yani tasavvuf dediğimiz, tarikatlar dediğimiz, geçmişte büyük hizmet görmüş olan, islâmı yaşamanın ruhunu temin eden, onu sırf şekilden ibaret olmaktan kurtaran kurumlarımızın yeniden, yepyeni bir şekilde doğuşlarını düzenlemek.

Sadece şekilden ibaret kalmamalı inanç dünyası. İslâmı yaşama, ruhunu kaybettiği için, tersine dönüşüyor. Onun içindir ki, şu anda islâm ilkel bir şekilde müdafaa ediliyor. Avrupalı, o bâtıl dinini, ilkel değil, çok yüksek bir teknoloji ile ve bir takım cazip gösterici sanat, edebiyat eserleri ve diğer imkânlarla sunmaya çalışıyor.

Bunun sebebi, bizim sadece imânda kalmamızdır. Halbuki, Allah bizi yeryüzünde halifesi olarak yaratmıştır. İnsanı yeryüzünde halifem olarak yarattım diyor. Yeryüzünde halife olmak demek, yeryüzünün bütün imkânlarını kullanmak demektir. Yani mesulsün bundan. Sadece toprağı sürmekten değil, madenleri işletmekten, havada uçmaktan, en uzak yıldıza, yıldızlara ulaşmaktan sorumlusun. Eğer yeryüzünde halifeysen bunlardan sorumlusun. Ve, yine, biz, yalnız kendimizden sorumlu değiliz. Uzakdoğu'da da, bir islâm dünyası var. Orada Endonezya var, bir Malezya var, bir Bangladeş var. Bunların acaba yarınları ne olacak? Bunları dahi düşünmek zorundayız. Merkezî islâm bölgesinin sahibi olan biz, her taraftaki müslümanları düşünmek zorundayız. Yarın Çin dev gibi büyüdüğü anda veya orada Okyanus Ülkesi denen yeni bir dünya doğmuş, o dünya büyüdüğü zaman, Endonezya, Malezya, Bangladeş ve oradaki islâm ülkeleri istilâ edilmeğe çalışılacaktır. İşte şimdiden bunu düşünmek zorundasınız. Yalnız kendinizi ve kendimizi değil. Hem kendimizi kurtarmak zorundayız, hem

uzak doğudaki o müslüman kardeşlerimizi. Şimdiden düşünmeliyiz ki, elli sene, yüz sene sonra, problem çıktığı zaman hazırlıklı olmuş bulunalım. Bu kadar büyük bir sorumluluğun yükünü taşıyor omuzlarımız.

Peki, bu sorumluluğun altında omuzlarımız çatır çatır kırılmaz mı? Hayır. Allah, ben sizi yeryüzünde halife olarak yarattım diyor. Demek ki, bize o yeteneği vermiş. Sizin kaldıramayacağınız yükü, size yüklemedim demiş. Bu yük nedir? Bu yük, medeniyet yüküdür. Bunun bin bir riski vardır, bin bir zorluğu vardır. Fakat bin bir nimeti ve bin bir de zevki vardır. Eğer biz, yeni baştan medeniyetimizi diriltmeye girişirsek, tıpkı atalarımız gibi, bin bir güçlükle karşılaşacağız. Fakat şerefle, tarihin içinde şerefle alnımız yükselecek, parlayacak. O güçlüklere karşın, bin bir nimete ve bin bir zevke kavuşacağız. Şimdi bunların hepsinden mahrumuz.

Bir insan, bir takım nimetlere, zevklere kavuşma faaliyetine sırf o zordur diye girişmezse, hepsinden mahrum kalır ve daha ölmeden ölmüş gibi olur. Doğmamış gibi olur. Hayatının anlamını yitirir. İşte biz şimdi o durumdayız. Toplumumuz o durumdadır. Toprak ayağımızın altından kayıyor derken bunu kastediyorum. Şöyle bir düşünelim, meselâ, Semerkant, Buhara, Bağdat dedikleri zaman hemen hatırımıza bir nevi masal kentleri gelir. Sıradan şehirler olarak gelmez aklımıza bunlar; bayağı bugün erişilmesi mümkün olmayan,

âdeta masallara yaraşır şehirler gelir. Gerçekten de öyleydiler. Nitekim, Bursa'nın son durumunu bile görenler bilir ki, hatta şu andaki durumundan yapabileceğimiz çağrışımla, onlar geçmişte, hem de yakın geçmişte bile, âdeta birer masal şehriydi. Peki, bunlara bu efsunu, bu güzelliği, bu büyüyü, bu sırrı ne veriyordu? İslâm Medeniyeti. İslâm Medeniyeti'nin ruhu, İslâm Medeniyeti'nin güzelliği, İslâm Medeniyeti'nin zenginliği her tarafından fışkırıyordu o şehirlerin. Bu şehirler de, en küçük kasabamız da böyleydi. Öyle olmasa, Safranbolu evleri korunsun denir miydi? Denmezdi elbet. Bir kasabadır o, ama o medeniyeti yansıtıyor, o medeniyetin evleridir evleri. Ve koruyamıyorlar ve korunamıyor bile ne yazık ki. Çünkü: onu koruyacak ruh, onu koruyacak güç yok. Ve teker teker gözümüzün önünde hepsi veya diğer şehirlerdeki benzerleri hayata veda ediyor.

Bunlar dış görünüşleri, plastik değerleri medeniyetimizin. Bir de manevi değerlerimiz var ki, onlar da ayni şekilde gidiyor. İlk bakışta hemen göze çarpmayan, elle tutulur gibi görülmeyen yüksek ahlâkımız, fedakârlığımız, maneviyattaki derinleşmemiz, sanat ve edebiyattaki yüceliğimiz, hepsi, hepsi birer birer gidiyor.

Ve biz işte demin dediğim gibi karanlık bir âkıbete doğru sürükleniyoruz. Ama, bu kötü gidişi, yolundan çevirmek elimizde. Bundan dönmek mümkün. Bu, bir tek şekilde olur: o da, hiç sapmadan

ayağımız, hiç kaymadan gözümüz öteye beriye, bir karar verecek duruma gelmelisiniz. Demelisiniz ki, biz medeniyetimizi dirilteceğiz. İslâm Medeniyeti'nin dirilişini gerçekleştireceğiz. Ne pahasına olursa olsun, bunu gerçekleştireceğiz. Çünkü: onun alternatifi, ölüm. Onun alternatifi, tarihin karanlığına karışmak. Yok olmak, şerefsiz bir şekilde yok olup gitmek. O halde bir tek alternatif var: o alternatif, senin, kendi kendine dönmen, kendi medeniyetine yeni baştan sarılman ve onu diriltmendir. O şehirler, kalan o son miras senden bunu istiyor. Yıkılan evler, kuruyan nehirler ve ölen şehirler, senden ve benden ve hepimizden bunu istiyor. Ya bunu yapacağız, yani bir medeniyet dirilişini gerçekleştireceğiz. Ki, bu, medeniyetimizin dirilişi, kolay değil, fakat demin dediğim gibi, zorunlu. Bizim için hayat demek o. Ya bunu yapacağız, yahut da, artık, bizim, tarih içinde ismimiz karanlığa karışıp gidecek.

Medeniyetimizin dirilişi, yalnız bizim için değil, insanlık için de aslında şart, zorunlu. İslâm medeniyeti, parlak dönemini yaşarken, Batı, dünyaya bugün verdiği zararı veremiyordu. Ne zaman ki, İslâm Medeniyeti gerilemeye ve düşmeye başladı, o zaman, Batının emperyalizmi, sömürgeciliği ortaya çıktı. Ta gitmiş, hollandalılar, Endonezya'yı işgal etmişlerdir. Yani , bugün için dört milyon nüfuslu Hollanda ve yine bu gün yüz milyondan daha fazla nüfuslu Endonezya'yı dört yüz sene boyundu-

ruğu altında tuttu. Bu, bizim için, ne kadar utanılacak bir hâdisedir. Biz müslümanlar için. Ne kadar uzak, biri doğuda, biri batıda iki ülke. Biri dört milyon, biri yüz milyon. Elbet, o zaman, ona oranla nüfusları var. Bin ada. Bu bin adayı, dört asır boyunduruğu altında tuttu hollandalılar. Bugün, esaret hepimiz için söz konusu artık. O yüzden, biz, şimdi, hiç duraksamaksızın, medeniyetimizin dirilişi faaliyetine girişmeliyiz. İmâna çalışmak, islâma çalışmak buna dahildir ve bunun temelidir. O, ayrı değil, bunun içindedir. Fakat, ondan ibaret kalırsanız, şunu biliniz ki, Batı, tam geldiği anda, ne o imânı, ne de o islâmı bırakır. Siz imânınızı kurtarsanız bile, çocuklarınız veya torunlarınız en sonunda dinlerinden mahrum olur.

O yüzden, tek başına, yalnız imânımızı ve islâmımızı değil, tüm medeniyetimizi düşünelim. Yazıdan başlayalım işe. Yazımızı değiştirdiler. Neden? Biz, Batı'ya dönecekmişiz, Batı medeniyetine adapte olacakmışız da ondan. Böyle bir olay yok tarihte. Hiç bir medenî topluluk, başka bir medeniyet topluluğuna adapte olmamıştır. Yok olup gitmiştir; ama, başka bir hayata adapte olmamıştır. Romalılar gelmiş, Kartaca'yı yıkmışlardır, fakat kartacalılar Roma Medeniyeti'ne adapte olmamışlardır. Anadolu'da bir takım medeniyetler vardı. Romalılar geldiler, Anadolu ve Mezopotamya medeniyetlerinden eser kalmadı. Onun için, bir başka medeniyete adapte olma diye bir olay yoktur. İki şık

vardır; ya yok olursun veya kendi medeniyetini, öbürüyle çarpışacak ve onu yenecek derecede güçlü tutarsın. Başka bir seçenek yoktur. Biz, üçüncü bir seçenek varmış gibi hareket ettik iki yüz yıl. Biz, onların medeniyetine uyarız ve bu olur biter ve biz de kurtulmuş oluruz diye düşündük. Böyle bir şey olamaz. Eşyanın tabiatına aykırıdır bu. Ve bu iki yüz yıl gösterdi ki, biz zâten avrupalı olamadık, ve olamayız ve zâten olmamalıyız. Neden olalım ki? Bizim medeniyetimiz esasıyla ve her açıdan daha geri bir medeniyet olurdu da, hani, biz o zaman Batı medeniyetine adapte olmayı arzulardık. Halbuki, bizim medeniyetimiz, her açıdan, Batı'nınkinden daha üstün bir medeniyettir. Meselâ, demin, yazı dedim. Bizim yazımız, latin yazısından çok daha üstün bir yazıdır. Bugün, tam objektif olarak bakıldığı anda, yazımızın, hem steno, hem de estetik değer taşıyan bir yazı olduğu görülür. Yani bir sanat eseri olarak ondan bir levha yapabilirsiniz. İsterseniz, ben şimdi konuşurken, bizim yazımızı biliyorsanız, bir kelime kaçırmadan not tutabilirsiniz. Ama, latin harfleriyle bu mümkün değildir. Onu ancak stenograf tutabilir. Veya işte şimdi kasetlerle vb. ile sözleri zaptetmeye çalışıyoruz. Bizim yazımız, bu kadar üstün bir yazıyken neden bıraktık yazımızı? Çünkü: medeniyetimizi terk ettik de ondan. Medeniyet demek, yazı demektir. Yazı da yazılarak korunur. Şunu da söyleyeyim size, yazı okunarak korunmaz. Dikkat ediniz adı yazıdır. Kitabı okursunuz, tamam; fakat yazıyı sa-

dece okumakla devam ettiremezsiniz. Yazı yazılarak korunur. Ve yazı, medeniyet demektir.

Her medeniyetin bir yazısı vardır. Medeniyeti olanın yazısı vardır. Ona mahsus, onun ruhunu, karekterini yansıtan yazı vardır. Yazısı olanın da medeniyeti vardır. Örneğin, bugün Avrupa'nın bir yazısı vardır: latin harfleri. Aynı şekilde Çin'in bir yazısı vardır. Çin Medeniyeti vardır ve Çin'in yazısı vardır. Japonların yazısı ayrıdır. İslâm Medeniyeti'nin ayrı bir yazısı vardır. Yazıdan başlayarak ahlâkımıza ve edebiyatımıza, siyaset ve yönetimimize kadar, apayrı bir dünyanın, apayrı ilkelerin sahibi olan bir medeniyettik biz. Niçin, bugün, islâm ülkeleri, hangi rejimi denerse denesin tutmuyor. Tanzimat'tan sonra, denildi ki, padişahlık olmaz, bize meşrutiyet lâzımdır. Meclis lâzım, seçim lâzım. Meclis kurdular, seçim yaptılar, yine hoşnut olmadılar. Meşrutiyet derde çare olmadı. O halde dediler, padişahlığı kaldıralım, cumhuriyeti getirelim. Cumhuriyeti getirdiler ama, tek parti olarak. Sonunda, memleketin yine de geri kaldığını görünce, çok partili rejime geçtik. Fakat fiilen iki partili sistem denemesi yaptık. O da, sonunda, kanlı bıçaklı iki parti çıkardı ortaya. İhtilâlle ancak, güya durdurdular. Bundan sonra daha çok parti olsun diye düşünüldü. Çok partili sisteme geçtik. Bu sefer de arka arkaya askerî darbeler geldi. Kısacası, demokrasi dediğimiz oluşumun bütün şekillerini denedik. Başka şekil kalmadı. Darbe

derseniz, askerî darbe, onu da denedik. Yeni bir şekil bulamayacağız.

Hangi rejimi denesek neden tutmuyor? Tutmuyor, çünkü: kendi medeniyetimizden çıkmıyor da ondan bütün bu rejimler. Daha doğrusu, şekil önemli değil, asıl önemli olan, ruh. Bunlarda kendi ruhun yok. Biz her ne kadar kendi medeniyetimizi terk ettikse de, medeniyetimiz bizi terk etmedi. Şuuraltımızda yaşıyor. Bizim beğenmemiz için bir rejimi, onun mutlaka şuuraltımızda yaşayan kendi medeniyetimizin modellerine uygun olması gerekir. Bizim medeniyetimizde, hiç bir zaman, diyelim, Amerikan Başkanı Abraham Lincoln misal gösterilmezdi devlet adamı olarak. Ya da, bugünkü devlet adamları veya geçmişteki Batılı devlet adamları. Kendimize mahsus modeller vardı geçmişimizde. Hz. Ömer'i misal gösterirdik. Ömer İbn Abdülaziz'i misal gösterirdik, Selâhattin Eyyûbî'yi misal gösterirdik. Çocuklarımıza devlet adamı örneği olarak. Fatih'i misal gösterirdik, Yavuz'u misal gösterirdik. Ve hakkiyle misaldiler bunlar.Hani şairin dediği gibi:

Tarihin muazzam tâkı altından
Ağır ve şahane geçti Selim'ler.

Fakat "Selim'ler gelir de, Yavuz'lar gelmez" diyor. Bir çok Selim geldi geçti, ama Yavuz Sultan Selim gibi biri bir daha gelmedi diyor. Yavuz Sultan Selim, Fatih, Kanunî v.b nice büyük hükümdarlarımız var. Bütün bunları bir kalemde çizip

atıyorsun. O zaman, örnek olarak kimi göstereceksin? Batıdan misal gösteriliyor. Gösterilen misal bize sıcak gelmiyor. Ruhumuzu okşamıyor. Bize yabancı geliyor.

Geçmişi olmayan, her alanda gösterilecek örnekleri bulunmayan rejimleri deneyip durmakla ne kazanacağız? Örnek olarak kendisine kimi alacak bizim devlet adamımız? Kendi büyüklerini artık örnek alamıyorsun. Başkasına da gönlümüz uzak duruyor. Bu durumda, ne ileri, ne geri, yerimizde kalakalıyoruz. Evet hangi rejimi denesek tutmuyor. Mesele rejimde değil, bu şekillerde değil, kaybolan ruhta. O ruh, o sır, Selçukluları, koskoca bir dünyaya, acemlere, araplara ve türklere hakim kılan o sır, Osmanlıları Asya'ya, Afrika'ya, Arabistan'a ve Doğu Avrupa'ya hakim kılan o sır, bizde gizli, ruhumuzda gizli. Medeniyetimizin dirilişinde gizli. O zamanki medreselerde klasikler okunurdu. O zamanın hükümdarının çocuğu da, herhangi bir sıradan insanın çocuğu da, belli başlı klasikleri okumadan aydın olamazdı. Aydın olmayana da, kimse bir görev vermezdi. Aydın kişi, mutlaka klasiklerimizi okuyacak, Gülistan'ı okuyacak, Baharistan'ı, Bostan'ı bilecek: gerek arap, gerek acem ve gerek türk edebiyatı ve fikir dünyasındaki, ilim dünyasındaki büyük eserleri okuyacak. Onları kendi ana lisanlarından, yani arapçadan okuyacak, farsçadan okuyacak; tercümelerini okumakla yetinmeyecek. Bugünkü bir ortaokul öğren-

cisi, bir lise öğrencisine denk bir öğrenci, bütün bunları öğrenerek yetişmiş olurdu eskiden. Onun içindir ki, geçmişteki aydınlarımız, bugün eşine rastlanmayacak kadar, kültür bakımından seviyesi çok yüksek aydınlardı. Bugün, bu aydınlar gibi aydınlarımız olmadıkça, bu türlü aydınlarımız bulunmadıkça, hangi rejimi getirirseniz getirin, o rejim tutmayacak, yönetim tutmayacaktır; yönetim adamlarımızı beğenmeyeceğiz, onlara inanmayacağız, itimat etmeyeceğiz. Onlar da, zaten, ne geçmişi biliyor, ne de hal-i hazırı yorumlayabiliyor. O yüzden, onlar da, hüsran içinde mevkiilerini terkedip gidiyorlar günü gelince.

İşte bütün bunların sırrı, medeniyetimizde. Yani eğitimimizi, öğretimimizi yeni baştan gözden geçirmek zorundayız. Okulumuzu yeniden kurmamız gerekmektedir. Sadece derslere din dersi ilâve etmekle işin içinden çıkamazsınız, sıyrılamazsınız. Sadece teknoloji bilgisi veya fizik bilimler, matematik öğretimi yetmez. Kültür bir bütündür. Medeniyet bir bütündür. Siz büyük devlet olalım istiyorsanız ki, mecburuz büyük devlet olmaya, demin söyledim, büyük devlet olmazsak yaşayamayacağız, evet,büyük devlet olalım istiyorsanız, tabii teknolojide ileri bir devlet olmamız gerektiğini hemen düşünürsünüz. Ama teknolojide ileri bir devlet olabilmek için, mutlak surette, edebiyatta da ileri, kültürün diğer dallarında, sosyolojide, tarihte, klasiklerin yeniden yaşatılmasında, mimaride,

mûsikide, her alanda ileri, yüksek, o teknolojiye denk bir seviyeye ulaşmak zorunluluğu vardır. Yoksa, büyük devlet olamazsınız. Büyük devlet olamayınca da, demin dediğim gibi, yok olmakla karşı karşıya kalırsınız. Demek ki, her alandaki ilerilik, imânımızın yüksekliği, islâmı yaşamaktaki yüksekliğimiz, ahlâkımızın yüksekliği, sanat ve edebiyatımızın yüksekliği, mûsikimizin ve mimarimizin yüksekliği, davranışlarımız, birbirimizle münasebetlerimizdeki incelik ve yükseklik, devlet yönetimindeki büyüklük ve ilerilik, askerî güçte kuvvetlilik, ekonomide ilerilik ve aynı zamanda teknolojide ilerilik, bütün bunlar bir bütündür. Birinde ileri, birinde geri olamazsınız. Yani, diyelim ki, bizim devlet adamlarımızın bir çoğu, son dönemde, teknik planlardan gelen kimseler. Hep sanayie önem verdiler, güzel tabii; bu, yanlış değil, doğru. Fakat yalnız sanayie önem verirseniz, sanayici de olamazsınız. Nitekim olamadık. Yani sanayiimiz ileri olsun, ekonomimiz ileri olsun diye çalışılıyor. Fakat diğer alanlarda aynı büyüklük hedeflenmiyor. Bir tarafta küçük, diğer tarafta büyük olamazsınız. Ya her bakımdan küçük kalırsınız ya her bakımdan büyük olmak zorundasınız.

Peki bunun sırrı nedir? Sırrı, her alanda büyümek için çaba sarfetmektir, çok cepheli olmaktır, tek cepheli olmamamaktır. Şimdiye kadar hep tek cepheli çalışıldı. Devlet adamlarımız çalışmadılar demiyoruz, ama kapsayıcı boyutta çalışmadılar.

Menderes'i bir derece mâzur görelim. Maddî planda çalıştı. Manevi plan çalışmasına geçmeden devrildi. Belki geçecek, belki geçmeyecekti. O an çok çok yoksulduk. Asgari bir maddi seviye tutturmamız lâzımdı. Ama ondan sonra hep maddî planda çaba sarfedildi. Zaman geçtikçe, eski temel de yavaş yavaş çökmeğe başladı. Yerine yeni bir temel atılamadı. Manevi planda tam bir boşluğu yaşadık.

Kendi memleketimizi tanımıyoruz, bilmiyoruz, tanımanın ve bilmenin ihtiyacını dahi hissetmiyoruz. Bu durumda, nasıl «kendi»miz olacağız ve «kendi»mizi kendimiz olarak nasıl yaşayacağız? Bu gidişi durdurmalıyız. Bu gidiş, gidiş değildir. Güya ekonomide ilerledik. Onda da ilerleyemedik. Ve anlamak istemiyoruz, neden Japonya ilerledi de biz ilerleyemedik? Neden Almanya iki defa cihan harbinde yıkıldı, tekrar dirildi, ilerledi. Almanya, yalnız sanayide ve ekonomide ileri değil. Japonya'da yalnız sanayide ve ekonomide ileri değil. Japonya'da bugün dünyanın en ileri günlük gazete teknolojisi vardır, basın teknolojisi vardır. Ve en çok okur oradadır. Onbeş milyon satan gazeteleri var. Ve bir gazete değil, bir kaç gazete, böyle, on milyon, onbeş milyon satıyor. Sadece basında mı ileriler? Hayır. Nobel edebiyat ödülünü alan kaç tane yazarları var. Yani, her alanda ileri. Almanya da böyledir. Zannetmeyin ki, onlar yalnız ekonomide ileridirler. Bize yansıyan, hep almanların ekonomideki zenginlikleri. Yalnız ekonomide

değil, bugün, almanlar, kültürde de, diğer planlarda da, yani bilimin, sanatın tüm dallarında ileridirler. Almanlar da, japonlar da dinlerine bağlıdırlar. Yani, sadece ekonomi sahasında değil, din alanında, ahlâk alanında, sanat, edebiyat alanında, tarihi bilme açısından, tarihi araştırma bakımından, bütün alanlarda, kendilerine göre, bir ilerilik içindedirler. Biliyorsunuz, İpek Yolu belgeselini televizyonda hepimiz seyrettik ve beğendik. Japonlar yapmıştı. Bizim yapmamız gereken filmi onlar yapmıştı. Ve bugün sinemada en ileri milletlerden biridir Japonya. Bugün dünyanın en büyük, en ileri sinema yönetmenlerinden biri yine japondur.

Demek ki, sadece bir alanda olmuyor büyüklük. İşte, bizim anlamadığımız nokta bu. Şu anda, bizi yönetenlere sorun, ekonomiye önem verirler, önemli derler, ama edebiyatı küçümser, sanatları küçümserler. Din, çok sınırlı. Bir söz bellemişlerdir: kışlaya, camiye, okula siyaset girmeyecek. Bu siyaset nerelere girer acaba? Siyaset oralara girmesin ama, oralardan çıksın. Siyaset okulda öğrenilir. Okula başka türlü girer siyaset, camide başka türlü olur, orduda da başka türlü algılanır. Oradakiler, siyasetten bîhaber olursa, talebe, halk ve asker siyaseti bilmezse, yönetimi bilmezse, bu memleket nasıl yönetilecek? Elbet, orduda ele alış tarzı başkadır. Meydanda yapılan siyaset başka türlüdür. Okulda başka türlü ele alınır. Önce okulda ele alınacak siyaset. Yönetimi okulda öğrene-

cek çocuk, bilecek. Bir misal vereyim. Konumuz çok geniş olduğu için uzayabildiği kadar uzatabiliriz, fakat tabii, öz olarak söylemek istiyorum, kuşbakışı, ana hatlarıyla, çizmek istiyorum. Sınırlı da olsa, misaller vererek.

Bildiğiniz gibi, yetmişle seksen yılları arasında Türkiye'de anarşi vardı. Anarşi, terör, sadece bugünün olgusu değil, o zaman, bütün Türkiye'de vardı, ve bugünkü anarşi de, Güneydoğu'daki anarşi de onun uzantısıdır aslında. Sol örgüt fraksiyonlarının yaptığı eylem. Fraksiyonların bazıları söndü, biri balonlaştı, büyüdü. O günleri bilmeden, anlamadan, 70-80 arasını anlamadan bugüne zaten gelemeyiz. Ama 70-80'den önce de 60'ı anlayacaksın. Ondan evvel, demin dediğim gibi geriye doğru gidip geçmişi çözümledikten sonra bugünü yorumlayacaksın. 70'li yıllardan bahsediyorum. O yıllarda, liseyi bitiren öğrenci geliyor üniversiteye; diyelim Teknik Üniversite'ye. Birinci sınıfa yeni gelmiş gençler. Tam derste hocayı beklerken, bir genç geliyor ve o genç bağırarak, diyor ki, "forum var arkadaşlar, forum var, koşun". Hepsi çıkıp gidiyorlar. Forumun ne olduğunu bilmiyorlar. Hani, lisede, üst sınıftan bir öğrenci ya de bir vazifeli gelir, falan yerde bir toplantı var, konferans salonunda toplantı var der. Onun gibi, fakültelerinin normal bir faaliyeti zannedip gidiyorlar öğrenciler. Gidince de, orada, tabii önceden hazırlanılmış nutuklar atılıyor. Türkiye'yi kurtarıyorlar, öğretim

üyelerini yerin dibine batırıyorlar. Hatta bizzat üniversiteyi de. O çocuklar şöyle görüyorlar: bunların karşısında duracak hiç bir güç yok. Öyle sanıp, biraz da korkudan onlara bağlanıyorlar. Halbuki, bu çocuk, forumun ne olduğunu, mânasını ve "foruma!" dendiği zaman nereye, neye çağrıldığını daha lisede öğrenmiş olsaydı, o oyuna gelmezdi. Ama lisede bir şey öğrenmemiş. Gereken, hayatın içindeki yaşadığımız hiç bir şeyi öğrenmemiş.

Lise böyle. Üniversite mezunları da pek farklı değil. Çok zayıflar. Ben, memuriyet hayatında gördüm. Memur alımı için mülâkat yapıyorduk. En basit, kendi alanlarındaki sorulara bile cevap veremiyorlardı. Mesela, enflasyon nedir dediğimiz zaman donup kalıyorlardı.(*) Bugün, öğretimimiz ezbercilik öğretimidir. Üniversitesi de öyledir, lisesi de öyledir. Öğrenci bilgiyi yaşamıyor, onun kendine lâzım olacağını düşünemiyor. Ve ona lâzım olanları kimse ona söylemiyor. Bu öğretimin ve eğitimin kökten değişmesi gerekir. Kendi klasiklerimizin yeniden öğretimine dönmemiz gerekir, kendi yazımıza dönmemiz gerekir. Batıcılar, bu sözümüzü duysalar şamata koparırlar, kıyameti koparırlar ama işin anahtarı buradadır. Gerçek anlamda varolabilmemiz için kendi yazımıza dönmemiz, kendi eğitim ve öğretimimizin yeniden gözden geçirilmiş en mükemmel şekline dönmemiz ve kendi millet anlayışımıza dönmemiz şarttır.

(*) Bugün, televizyonlardan, bir parça, güncel konular öğrenilebiliyor.

Millet anlayışımızı ırk esasından koparıp, yine medeniyet esasına bağlamalıyız. Yani aynı medeniyete mensup insanların topluluğuna millet denir tarifine dönmemiz lâzım. Aynı medeniyetin, biz hepimiz, islâm medeniyetinin mensuplarıyız, aynı milletin çocuklarıyız. Irk esası tamamen Batıdan gelmedir ve terkedilmesi gerekir. Bizim için, eskilerin tâbiriyle, zehr-i katildir, yani öldürücü zehirdir. Ve nitekim parçalayıp bölmüştür Osmanlı Devletini, geldikten sonra. İlkin arnavutlar ayrıldılar, sonra araplar ayrıldılar. Şimdi kürtler ayrılmak istiyorlar. Tabii, tüm kürt kardeşlerimiz değil, ama içlerinden bazıları. Bütün bunlar, hep kendi medeniyetini bırakıp, kendi medeniyet kavramlarını terkedip, millet denince, Batı'nın anladığı mânada bir anlayışı taşımaktan, medeniyet denince yine Batı'nın anladığı mânada medeniyeti anlamaktan kaynaklanıyor. Dinden koparılmış bir medeniyet. Yazı batının yazısı. Ekonomi de tam bir taklitten ibaret ve tâbi bir ekonomi. Sanayi, tam bir montaj sanayii. Her yönüyle, geçici bir yaşantı içindeyiz. Eskiler devlet-i ebed müddet denilen bin yıllık devlet esasına göre düzen kurarlardı. Buna göre kurulmazsa, zaten, o yaşayamaz. Öyle bir yapı kuracaksın ki, bin yıl yaşayacakmış gibi sağlam olsun. Ancak, o yapıya dayanarak yaşanabilir, yoksa yaşanamaz. Ve mutlak surette tasfiye gelir.

Bunun için, eğitimimizi, sanat yaşantımızı yeniden düzenlemeliyiz. Öncelikle, kendi klasik müzi-

ğimize dönmeliyiz. Mimarîde, sinemada mutlaka dünya çapında eserler yapacak yeni bir sanat mayası tutturmalıyız. Konularımız sonsuz. Yani batılılarınkinden çok daha zengin konu kolleksiyonumuz var. Geçmişimiz, tarihimiz dopdolu. Yeter ki ona lâyık değerde sanat eserleri meydana getirelim. Filmlerden kazanacağımız para turizmi dengeler. Turizmden daha fazla, yapacağımız sanat eserlerinden kazanabiliriz. Ama sanat eseri deyince, hemen, güzel bir konuyu alıp canlandırmakla olabileceğini sanmayalım. Onun gerçekten büyük bir sanat değerinin olması lâzım. Nereye giderse gitsin böyle bir film, amerikalı da mecbur olmalı seyretmeye, avrupalı da. Her alanda ve özelikle edebiyatta öyle eserler verilmeli ki, bütün dünya haberli olmalı onlardan ve etkilenmeli. Size maddî kaynağın da yerini söylemiş oluyorum böylece. Evet, böylelikle, maddî kaynağın da, sadece turizm veya sanayiiden ibaret olmadığına işaret etmiş oluyorum. Sanayii düşünelim, bugün ne kadar çaba sarfedersek edelim, (elbet sanayiimizi kuracağız ve rekabet yapacağız), ama, rekabet olduğundan bir yere kadardır ilerleme; sadece ona dayanırsak yeterli olmaz. Turizm de böyledir. Kaldı ki, turizmde, kazancınızın yanında bir çok giderimiz var. Ama, edebiyat ve sanatın bütün dallarında, musikide, filmcilikte, klasiklerimizin dünyaya tanıtılmasında gerçek hazine saklı. Bu yollarla ve memleketimizin bu açılardan değerlendirilmesiy-

le, ekonomiye, hatırı sayılır bir katkı olur. Bu noktada öyle bir potansiyel vardır ki, tüm ekonomimizle dengelenebilir. Bütün bu geleceğin âdeta hazır zenginliğini bugün kendi elimizle itiyoruz.

Hem maddeten, hem mânen, yeni baştan yepyeni bir yola koyulmalıyız. Kesin karar vermeliyiz: dirilteceğimiz medeniyet, İslâm Medeniyeti olacaktır. Başka bir medeniyet değil. Bazıları, dünya küçüldü, medeniyet tek oldu, Batı medeniyeti hakim oldu, biz de ona uyalım diyeceklerdir. Gerçek durum böyle değil. Batı medeniyeti evrensel olamamıştır. Ben bunu bir çok defa söyledim ve yazdım. Batı medeniyeti, ruhu itibariyle, tahakküm etme arzusu ve egoizm sebebiyle evrensel olamıyor. Batı bir yere gidiyorsa, oraya medeniyeti götürmüyor, oraya tahakküm etmeye gidiyor, orayı sümürmeğe gidiyor. O yüzden de o medeniyet yayılamaz. O medeniyet taklit edilir, o medeniyetin yozlaşmış benzerleri olabilir. Fakat, o medeniyet, medeniyet olarak bir yerlere gitmiş olmaz. Biz, Batı medeniyetine sözde geçişimizden bu yana, her alanda, büyük düşüş kaydettik. Ve büsbütün tasfiye olmak üzereyiz hayat sahnesinden.

Evet, dünya küçülüyor, teknoloji dünyayı küçültüyor, fakat bir yandan da yerel değerleri daha çok ortaya çıkartıyor. Ayrıntıları daha çok gözler önüne seriyor. O yüzden, bu teknolojiden yararlanarak, biz de, kendi değerlerimizi dünyanın her tarafına götürebiliriz. Ve eğer dünyada bir tek medeni-

yet evrensel olacaksa, ona lâyık olan İslâm Medeniyeti'dir. Neden onu biz evrensel yapmayalım? Eğer dünyanın bir tek medeniyeti olacaksa, o medeniyet neden İslam Medeniyeti olmasın da Batı Medeniyeti olsun? Neden buna razı olalım? Bu, zaten esası itibariyle de, kuram olarak da öyledir. İslâm, esasında tek medeniyet kabul eder: Hakikat Medeniyeti. Öbür medeniyetler bunun yozlaşmış şekilleridir aslında. İşi aslına döndürdüğünüz zaman, tek medeniyet doğacaktır. O medeniyet, İslâm Medeniyeti'dir. Onun için, bizim burada yerel olarak gibi başlatacağımız hareket, bir bakacaksınız, evrensel boyuta doğru gidecektir. Önce İslâm Âlemi'ni kapsayacak, sonra da evrensel olacaktır.

Bu şekilde olmazsa, ortada alternatif kalmayacaktır insanlık için. Batı Medeniyeti de, akrebin ateş görünce iğnesini kendi karnına batırışı gibi, sonunda, intihar edecektir. Bir son seçecektir Batı kendine. Bu bir nevi intihar olacaktır. Tuttuğu yol, Batı Medeniyeti'nin tuttuğu yol, intihar yoludur. O yüzden, bizim hareketimiz, İslâm Medeniyeti'ni yeniden diriltirse ve bu evrensel bir boyuta ulaşırsa, o zaman, Batı da kurtulacaktır, Doğu da kurtulacaktır. Yoksa Batı ve Doğu, ileride belki bütün insanlığı felâkete götürecek bir hazırlanışın içindedirler. Hep, ayni düşünce içindedirler. Her ikisi de bizi çiğneyip geçtikten sonra, birbirlerini çiğneyecektir. Yani ya Batı bütün doğuyu, başta Çin'i, ya Çin Batıyı çiğneyecektir. İşte buna da meydan ver-

memek için, arada ikisini birbirinden ayıran bir perde gibi, sur gibi, duvar gibi İslâm Dünyası vardır. Tarih içinde bu böyle olmuştur. Fakat biz medeniyet olarak etkinliğimizi yitirdiğimiz için, doğal gibi duran duvar aradan çekilince, bu iki zıt kuvvet, biri ifrat, biri tefrit, islâmdan, hakikatten ve adaletten uzak bu iki zulüm rejimi, zulüm medeniyeti kapışacaktır. İşte buna da meydan vermemek, yine, bizim borcumuzdur. Hem kendimiz için, hem insanlık açısından.

Onun için, eğer derlerse ki, dünya tek medeniyet oluyor, biz de diyeceğiz, evet, tek medeniyet oluyor, olacak, ama, o medeniyet, İslâm Medeniyeti olacaktır. Büyük devlet olmanın yolu da budur. Bu durumda, proğram da bellidir. Hiç kimse başkasının istediği proğramı ülkeye empoze edemez. Parti denince, proğramınız nedir dendiği zaman, birileri, istediği proğramı, hayalinden geçirdiği proğramı, proğram diye empoze edemez. Kader tayin edilmiştir. Levh-i Mahfuzda yazılıdır. Bir millet ya şunları yapacaktır ve kurtulacaktır, ya da batışa gidecektir. Kaderi önceden bilmediğimiz için, Allah'a hüsnüzanda bulunmalıyız. Allah daima rahimdir. Hüsnüzanda bulunuyoruz ki, bizim kaderimiz yazılmış, ve iyi yazılmıştır. Müslümanların kaderi, yeniden diriliş olarak yazılmıştır ve yeniden İslâm Medeniyeti'nin parlayacağı, direleceği yazısı da alnımıza yazılmıştır. Ona göre davranalım, ona göre çalışalım. İnşaallah, bu, hakikat olacaktır. Bi-

zim partimizin olsun, kendisine parti diyen her partinin olsun proğramı budur, bu olmalıdır. Bunun dışında bir program izlenemez.

Bu köklü millet proğramı izlenirse, zamanla güncel meselelerimiz de hallolur. Ve biz bir selâmete ereriz milletçe. Ve o zaman, Suriye, Irak, Türkiye, İran, Arabistan, Mısır diye ayrı ayrı ufak üniteler halinde, lokmalar gibi Batı'nın iştahını çekme durumunda kalmayız. Tek, büyük bir parça oluruz. Ve dediğim gibi medeniyetimizi yeniden parlatırız ve yepyeni bir sayfa açılır ve o masal dediğimiz kentler yeniden daha parlak şekilde kurulur. Bizden sonrakiler de onları övgüyle anarlar, onlardan istifade ederler. Yepyeni nesiller gelir. Başka bir seçenek yoktur. Bizim diriliş görüşünün esası da budur. Ve Diriliş Partisi'nin de esas hedefi, amacı budur. Bu partiyi bunun için kurduk. Diğer partilerde böyle bir amacı, tümüyle, bütüncül olarak görmediğimiz için bunu kurduk. Tabii, gençlik, bu idealin temel taşıdır. Onlar yetişecekler ve ilerde bu dâvaya sahip çıkacaklardır. Zaman geçiyor ve hızla geçiyor. Bu, yirmi senelik, otuz senelik bir proğram isteyen bir hedeftir elbette. İki yılda kurtulalım derken iki yüzyıl geçti, kurtulamadık. Otuz yılı, kırk yılı, elli yılı hedef alın, fakat şimdiden başlayın. Belki Allah o zamanı da kısaltır. Çünkü: her şey onun elindedir. Bir geceden bir gündüze çıktığınız zaman Allah sizi başka şekilde de halkedebilir. O yüzden buna uzun demeyin. Güncel problemlerimiz

ağır basıyor demeyin. Mutlak surette en güncel budur. En güncel konu, medeniyetimizin her alanda dirilişi konusudur. Eğer bunu yapmazsak, eğer biz bu yolu tutmazsak, işi kökten, temelden halletmeyi düşünmezsek, mutlak surette, elimizi attığımız dal, tutunduğumuz dal kopacaktır.

Her şey geçecektir. Her türlü oportünizm, geçici iyimserlikler, daha büyük kötümserlikler, karamsarlıklar getirir. Gereksiz iyimserliğe yer yok. Kötümser olmayalım. İmkânlarımız geniş, Allah'ın lütfü büyük. Hani bir söz var: "Allah bir, kapısı bin". Bu bin kapıdan girelim, hep bir kapıdan, ayni kapıdan girmeye çalışmayalım. Ve dirilişi gerçekleştirelim. Bunu gerçekleştirebilmek için de, tabii, bir organizasyon lâzımdır. Bu organizasyon illegal olamaz. Biz illegal hareketlerin insanları değiliz. Bizim milletimiz açıktır. Her zaman açıktır. Peygamber Efendimiz de, sahabe-i kiram da, ondan sonraki bütün islâm milletinin fertleri de açıktır. Kendilerinin ne olduğunu söylemişlerdir. Biz de söylüyoruz. Biz açık olarak, legal, kanunî parti teşkilâtı içinde bir araya gelmeliyiz. Şimdiden, iktidarı beklemeyelim. Önce bir araya gelelim, ülkenin her tarafında şubelerimizi açalım ve bu şubeleri imân, ahlâk, ilim, sanat ocakları haline getirelim. Ve millet görsün. Ve o zaman kendi basınımızı kuralım. Şu andaki basın, yerli basın değil. Televizyonlar, gazeteler bilerek bilmiyerek, âdeta, milleti tahrip için dışarı medyanın uzantısı görevi-

ni üstlenmiştir. Buna karşı ne yapabiliriz? Onları protesto etmek yetmez. Kapatmak çare değil. Miting yapmak v.b. hareketler, bir fayda, bir yarar sağlamaz. En iyi çare, bizim yapmamız gereken en doğru iş, kendi gazetemizi çıkarmaktır, kendi medyamızı kurmaktır, medyanın iyisini ortaya koymaktır. Yani sen kendi televizyonunu kur; öbürleri terkedilecektir. Onlar bu şekilde yenilir. Bizim kendimizin gerçek medyası kurulmadan, sadece tenkitle yeni nesli durduramazsınız, onları öbürlerine doğru su gibi akmaktan alıkoyamazsınız.

Her alanda aynı yol izlenmelidir. Sanat alanında da. Bu filmler kötü demeyin. O filmler kötü, ama, sen iyi film yap. Sen iyi okul kur. Her sahaya sahip çık. Seyirci değilsin. Bu memleketin sahibisin. Bu memleket senin. Bunun için de, bir araya gelmemiz, bir organizasyon gerekiyor. Buna en uygun organizasyon, bugünkü şartlarda partidir. Bir vakıfla, bir dernekle bu amacı gerçekleştiremezsin. Tarikatlar ayrı olaydır. Tarihten gelen manevi ekollerdir. Oraya her faaliyet sokulmaz. Partiyi ise bugüne kadarki uygulamasının dışına çıkarıp hakiki mânada milletin bir araya gelişi, bütünleşmesi olarak anlarsak ve demin dediğim gibi, her yerde, bir imân ocağı, bir ilim ocağı, gerçek yorumların ulaşacağı ve oradan da halka intikal edecek ocak, ahlâk ocağı, örnek olma ocağı ve sanat ocağı haline getirirsek, o zaman kurtuluşumuz başlamış olur. Ve bu burda kalmaz. Dışarı yansır.

Yani diğer islâm ülkeleri de bu gelişimden haberdar olur. Onlar da kendi ülkelerinde, bir gün gelir, ayni diriliş aydınlanmasını gerçekleştirirler. İslâm ülkeleri bir gecede birleşip tek bir bütün olabilirler. Ve başka da yol yok. Yani sadece, birini büyüterek bu gelişimi sağlayalım derseniz, olmaz. Eskiden olurdu bu. Osmanlılar büyüdü, hepsini toparladı. Ama şimdi birini büyütelim de diğerleriyle bütünleşsin derseniz ona fırsat vermezler. Ya âdeta mucizevî bir atılım yapmalıyız ya da her biri büyüyecek ve sonra birleşeceklerdir. Bu idrak olmalı. Önemli olan budur.

Almanya ne oldu? İki Almanya? Ayrılmıştılar. El altından gizli gizli birleşme işini yürüttüler. Hatta gürünüşte kavgalıydılar. Doğu Almanya, Batı Almanya kavga edip duruyorlardı. Fakat, el altından, belli bir tarihten sonra, gizli çalışma, birleşme çalışması yaptıkları anlaşılıyor şimdi. Ve dışarıda da, rüşvet v.b. dağıttıkları anlaşılıyor. Rusya'ya, Amerika'ya, yahudilere v.b. Böylece hazırladılar ortamı. Ben iki Almanya birleşmeden bir yıl önce veya belki daha fazla zaman önce, Diriliş'te yazdım bunu. Hiç bir belirti görülmüyordu ama, dedim ki, eğer bir gün bir sabah uyandığınızda, iki Almanya'yı birleşmiş görürseniz şaşırmayın. Diyeceksiniz ki, bunu nereden anladın? Kavgaları şiddetlendi, oradan anladım. Birden kavga etmeye başladılar. Ama değişik bir kavga. Bana yalancı kavga gibi geldi. Sahte bir kavga gibi göründü ba-

na. Bunu nereden anladım? Şuradan: evvelce de kavga ediyorlardı. Doğu Almanya ve Batı Almanya liderleri kavga ederdi. Ama içten kavgaydı. Biri komünist rejimde, öbürü kapitalist rejimde. Kavga ediyorlardı hakikaten yöneticileri. Halk birleşmek istiyordu, ama yöneticiler ideolojik bağnazlık içinde olduklarından ve Rusya ile Amerika korkusundan buna yanaşmıyorlardı. O gerçek kavga gibiydi yöneticiler arasında. Fakat bir an geldi, Doğu Almanya çöktü, ekonomi açısından çöktü. Ve moralleri yıkıldı. İşte o zaman, Batı Almanya el altından birleşilmesi gerektiğine Doğu Almanya yönetimini ikna etti. Fakat, aleni olarak birleşmeye kalkarlarsa, dışarı, yani Amerika, Rusya anlayıp mani olacaklar diye düşündüler sanırım. Onun üzerine, aralarındaki kavgayı şiddetlendirdiler. Kavga bir maskeydi. İşte ben oradan sezinledim. Dedim ki, bir gün kalkıp uyandığınızda, iki Almanya'yı birleşmiş görürseniz hiç şaşırmayın. Öyle olmadı gerçi, ama ona benzer bir vaziyet oldu. Yani, gece yarısı ilân edilmedi birleşme ama, bugün söylendi, iki gün sonra, üç gün sonra iki Almanya birleşti.

İşte bizim de, islâm ülkeleriyle, ancak böyle birleşmemiz olasıdır. Yoksa öbür türlüsü mümkün değil. Yani Türkiye büyüsün, onları teker teker kendine katsın. Bu devir Yavuz Sultan Selim devri değil. Buna fırsat vermezler. Her bir ülke büyürken, içten içe, aydınları birbirlerine gidip gelecekler, birbirleriyle görüşüp kaynaşacaklar. Politika-

cılar bunu yapamaz. Ve bugünkü politikacılar zaten bu zihniyette de değildirler. Meselâ, diyelim ki, bin öğretmen birden göndereceksiniz tatile bir aylığına Şam'a. Onlar, tabii, gidince ordaki öğretmenlerle veya diğer aydınlarla temas edecekler, görüşüp tanışacaklar. Mısır'dan da diyelim buraya gelecek. Aydınlar böyle böyle Batı'ya sezdirmeden sessizce altyapıyı oluşturacaklar. Ve bir gün, üst kademeler, yani siyasî kadrolar da bu idrake vardığı anda, bir gecede, yirmi dört saatte bu işler olup biter. İran, Türkiye, Mısır, Suriye, Irak, Arabistan, tek bir devlette, islam devletinde birleşirler. Yaşayabilmek için bu şart. Geçmişte, bu, şart olmadığı halde, gene de tek devlet kurma yolunu seçmişlerdir. Peygamber Efendimiz zamanında olsun, Emeviler, Abbasiler, Selçuklar ve Osmanlılar zamanında olsun, üç devlet, beş devlet halinde de yaşayabilirlerdi, o günkü teknolojiye göre. At arabasıyla v.b, kim gelip ülkeyi istilâ edecek. Belli bir büyüklükte bir kuvvet yeterliydi o vakitler. Fakat, onlar inançları icabı, ayrı bir devlet olmayı kabul etmediler. Onlar tek devlet kurdular, bunu gerçekleştirdiler. Hangi tarihe kadar? Geçen yüzyılın başına kadar. İtalyanların Roma İmparatorluğu döneminden uzaklığı gibi, yunanlıların eski Grek uygarlığı döneminden uzaklığı gibi, zaman itibariyle bir uzaklık değil bizimki. Bizim 1918'e kadar devletimiz var. Çok yakın. Onun için ümitsizliğe gerek yok.

Avrupa'nın, üzerinde en çok çalıştığı nokta, psi-

kolojidir. Bize psikolojik telkinde bulunuyorlar boyuna. Çok gizli kanallardan, ruhumuza karamsarlık, kötümserlik tohumlarını ekiyorlar. Aşağılık duygusunu ukde ukde şuraltımıza yerleştiriyorlar. Biz dirilmeyiz, biz bir daha adam olmayız; hiç olmazsa, kendi köşemizde, kişisel müslüman olmakla yetinelim fikirlerine saplanıp kalıyoruz. Halbuki, o kadarcıkla yetinemeyiz. Yetinsek, o da kalmaz. Şu andaki müslümanlığımız, yine, bir çabanın sonucunda elimizdedir. Öyle, kendi kendine olmuş değil. Büyük bir çabayla, büyük şehitler vererek, büyük fedâkârlıklar yaparak şu andaki islâmımızı elimizde tutuyoruz. Evet, yarın Avrupa daha çok nüfuz eder, gençleri daha çok etkilerse, bu kadarcık müslümanlığı da elimizde bırakmaz, o kadarcığını bile yaşatmaz. Hiç bir zaman, "bunlar da kendi dinlerinde kalsınlar. İnsanlık bunu gerektirir" demezler. Eğer öyle deselerdi, Bosna-Hersek müslümanları için derlerdi.

Söz uzar gider. Konuşmayı fazla uzatmanın da gereği yoktur. Mühim olan, esası anlamaktır. Ben anlattığımı sanıyorum. Diriliş'in ne olduğunu, Diriliş Partisi'nin ne olduğunu ve önümüzdeki hedefin ne olması gerektiğini, başka yöne boşuna emek sarfetmemek gerektiğini anlattığımı sanıyorum. Bu şekilde de ümitliyim; mutlaka, bir gün, bu çalışmalar yemiş verecek ve Diriliş tahakkuk edecektir. O zaman da hepimizi rahmetle yâd edecekler. Vazgeçmediğimiz, ümitsizliğe kapılmadığımız

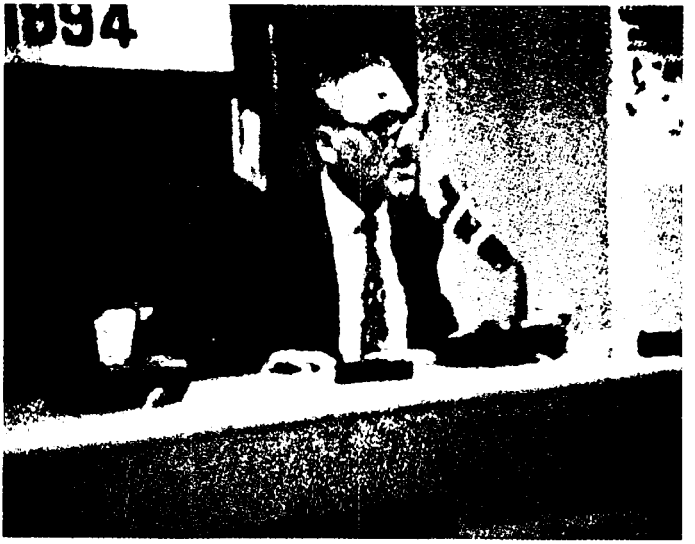
için, bizi takdir edeceklerdir bizden sonrakiler. Ve bizi torunlarımız rahmetle anacak ve bize fatiha okuyacaklardır. Fatihalar da, günahlarımızın dökülmesine sebep olacaktır.

Evet, Bu çabalar boşa gitmeyecektir. Allah'a inancımız tamdır. Allah zaten Kuran'da da bunu vaat ediyor. Eğer biz bir sonuca ulaşamamışsak, bir eksiğimiz vardır. O eksik, medeniyeti bütüncül olarak ele alıp çalışmamaktır. Sadece bir iki sahada çalışmakla bir yere varamayız. Her alanda, fakat temeli ruh ve imân olmak şartıyla, ahlâk olmak şartıyla çalışmak ve siyasî planda da çalışmak ve bir araya gelmek, tek bir parti olmak, büyük bir parti olmak, milleti tümüyle kucaklamak gerekiyor.

Sözlerimi burada bitiriyorum. Hepinizi tekrar selâmlıyorum. Tekrar geçmiş büyüklerimizi rahmetle anıyorum ve inşaallah hepinizin aynı yolda buluşmasını diliyorum. Bu Diriliş Yolu'dur. Kişisel bir oluş değildir bu. Bu, doğrudan doğruya demin çizdiğim proğram sebebiyledir, hedef sebebiyledir. Bu hedef, bütüncül olarak, medeniyet hâdisesi olarak, otuz kırk yıldan beri zaten fikren hazırladığımız yoldur ve inşaallah gerçekleşecektir. Hepinizi tekrar selâmlıyorum ve hayırlı akşamlar diliyorum.

IV

KAYBOLAN HAKİKAT

1994

5-6-1994

1994

1994

Sözün başı ve sonu, bütün sözlerin özeti olduğundan dolayı, sözlerime "selâm" diyerek başlıyorum. Bundan bir yıl kadar önce sanırım bir çoğunuzla yine karşılaşmıştık.Önceki konferansıma gelenleriniz hatırlayacaklardır. Aradan bir yıl geçti ve bildiğiniz gibi, içte ve dışta bir çok olaylar cereyan etti. Bir yıl sonra, yine sizinle görüşmeye, konuşmaya ve meselelerimizi ele almaya geldim. Birlikte yapacağız bu işi. Çünkü; konuşmacı ve dinleyici aslında bir bütündür. Tek başına değil konuşmacı. Konuşmacı söyler, dinleyici de pasiftir, sadece dinler; bu, bize uymayan bir anlayıştır. Biz, aslında, konuşmacıyı, dinleyeni harekete geçirmek isteyen bir insan, ya da, bir nevi düşünceyle dinleyen arasında bir aracı olarak görüyoruz. Yani bir-

likte düşünme, birlikte duyma, birlikte aynı heyecanı paylaşma demektir konferans bizim gözümüzde. Sohbetse bundan daha ötesidir; sorulu cevaplı olduğundan, orada artık, bir nevi, dinleyici daha hâkimdir. Burada eşit paylaşım vardır; yani benimle sizin aranızda, düşünce âlemine açılmak bakımından birliktelik vardır. Aynı kanatlarla uçacağız, aynı kanatlarla dolaşıp sonra tekrar birlikte yere adımlarımızı atıp ayaklarımızı basacağız.

Şehrinizin her tarafına asılı olduğundan, konuşmamın ismini görmüşsünüzdür, "Kaybolan Hakikat" dedik. Evet, insanoğlunun en büyük derdi, Hakikat. İnsanoğlunun en çok kaçtığı, bir açıdan en çok peşinden koştuğu, en çok gözardı ettiği, fakat en çok yakalandığı gerçek! Bir yanıyla metafizik, bir yanıyla da realite olan, hayatımızı, zihnimizi ve ruhumuzu kuşatan, içten ve dıştan saran öz anlamlar bütünü. Bir anlamda, hakikat var, başka hiç bir şey yok. Onun için, Allah'ın bir ismi de Hak'tır. Ve Allah, hakikatların hakikatı olan, ezelî ve ebedî varlıktır. Yani, kim ki, Allah'tan kopmuştur, hakikattan da kopmuştur. Kim ki, hakikatın peşindedir, hakikatı arıyordur veya hakikata yatkın olacak bir yakınlık vardır onda, onda ümit vardır, o insanda halâ ümit vardır. Ama kim ki, hakikata karşıdır, hakikatın ağırlığını kaldırmaya tahammül edecek yapıda değildir, işte asıl o insandan korkmak lâzımdır.

Aslında, insanoğlu, hatta bütün yaratıklar, ha-

kikatı arıyorlar, hakikatın peşindedirler. Çünkü: öyle yaratılmışlardır. Kur'an-ı Kerim'de de, "Biz sizi ancak bize ibadet edesiniz diye yarattık" deniyor. Burada, ibadet, geniş mânadadır.Yaradılış hikmetimiz, ibadettir, tapınmadır, Allah'a tapınmadır. Ancak, Allah'a gerçek anlamda tapınabilmek için hakikatı bulmak lâzım. Hakikatı bulmamış ve bulduğuna inanmamış olan, Allah'a nasıl ibadet edecektir? Yapılan ibadet, en azından, eksik kaldığı hissinden kurtaramaz insanı. Ne derece hakikata yaklaşmışsa, ne derece Allah'ın Hak ismine yaklaşmışsa, insan, o kadar daha çok ibadetinde samimi olur ve ibadetinin hakikatını yaşamış olur.

Öyle bir çağda yaşıyoruz ki, bir yandan, bütün gerçekler ortalığa seriliyor. İlk bakışta, belki dünyanın hiç bir çağında olmayacak kadar, her şey kurcalanıyor, hakikatlar araştırılıyor, bir takım gerçekler ortaya çıkarılıyor. Öyle ki, bu gerçekler haşin olabilir, bu gerçekler bizi rahatsız edebilir; kimse bunu umursamıyor. Herkes, her türlü, kendi anladığı anlamda gerçeği, ortalığa döküyor ve bunun neticelerini bile düşünmüyor. Ne kadar yıkıcı oluyor bu iş, ne kadar yapıcı oluyor, düşünmüyor. Fakat, acaba, bütün bu, hiç bir çağa nasip olmayan, sözde hakikatçılık veya hakikat arayıcılığı veya hakikatın sergilenişi, gerçekten bize hakikatı bulduruyor mu veya bizi hakikata yaklaştırıyor mu? İşte asıl mesele budur. Yani, biz güncel olarak veya yüzyılın bir bölümünde veya tüm bir yüz-

yılı düşünelim, 20. yüzyılı düşünelim, uğraştığımız konuların arkasına indiğimizde, karşılaşacağımız soru, çağımızda insan ne derece hakikatçidir, ne kadar hakikattan uzaklaşmıştır, ne kadar hakikata yaklaşma eğilimindedir, ve biz, bizzat müslümanlar, kişiler olarak ve toplum olarak, millet olarak ne derece hakikatlara tahammül edebiliyoruz, soru budur.

Hakikatın bir yapısı vardır: Kendi özünde saklanmaya eğimlidir. Yani, hakikat, hemen peçelenir, hemen kendisine bir maske örer. Bunun sebebi, ilâhî merhamettir aslında. Çünkü: hakikat ateş gibi yakıcı olduğundan biz belki de ona tahammül edemeyiz; tıpkı güneşin sıcaklığına tahammül edemediğimiz gibi, doğrudan geldiğinde. Güneşin yakıcılığı gibi hakikat da yakıcıdır. O yüzden, perdelenmeye, maskelenmeye eğilimlidir. Ama, bu örtünme, kalın, kopkuyu, kapkara bulutlar arkasına gizlenen bir güneş durumuna gelinceye kadar olmamalı. Yani biz, yine tahammül edebileceğimiz bir perdenin, bir tül perdenin arkasından hakikatları görebilmeliyiz ve ona mutlaka ulaşabilmeliyiz. Yoksa, büsbütün, hakikat, bize daha yumuşak gelsin diye, onu kendi elimizle maskelersek, onu biz kendimiz kapatırsak, o zaman artık ondan uzaklaşmış olduğumuzun bile farkında olmadan, ondan kopmuş oluruz. Onun için, bu konu, tabii, derinlemesine incelenmesi gereken bir konudur. Hakikatın, çok cepheleri var. Tabii, hayatın temel il-

kesi hakikat olduğundan, yaşamanın, varolmanın anlamının esası hakikat olduğundan, ne kadar hayat tezahürü varsa, ne kadar yaşantı, ne kadar dünya yüzünde insanî bir kımıldanış varsa, orada hakikatın şu veya bu anlamda bir bölümünü, bir türünü görüyoruz ve onu yaşıyoruz.

Bir metafizik hakikat var; en büyük hakikat, Allah, dedik, Hakikatların hakikatı, daha doğrusu, Hakiki olan. Ebedî ve ezelî Hakiki olan. O'nun dışında, her şey, bir nevi, fânidir, nisbîdir, ancak Allah'ın varlığıyla vardır. Bu yüzden, Kur'an-ı Kerim'de de "Onun veçhinde her şey helâktadır" deniliyor; yani, muhal farz, Allah olmasa, hiç bir şey olmazdı. Bu bakımdan, kim kendisini Allah'ın yanında, varolma iddiasıyla yükseltmeye kalkarsa, o, yok olmaya, yıkılmaya mahkûmdur. Tek varolan, Hakiki varolan Allah'tır. Bu yüzden, metafizik planda, çok kez insanlar, Allah'ı görme konusu üzerine kafa yormuşlar ve bu konu dinin de en derin meselelerinden biri olmuştur. Tasavvufta da, Allah'ın görülmesi haktır denmiştir; rüyada veya Allah'ın göstermesiyle. Peygamber Efendimize miraçta kendini göstermesi gibi. Ama yine aynı şekilde, görüyoruz ki, Kur'an-ı Kerim'de, Hazreti Musa'ya "Sen göremezsin!" denmiştir. Bunun mânası, görmeye tahammül edemezsin demektir. Yani, Tanrı'yı görmek, yakıcıdır. Bu, tüm hakikata, Allah'ın hakikatından uzanan bir tecelli ile tüm hakikata verilmiş bir seçkinliktir. O yüzdendir ki, Allah "Dağa bak!" dedi, ve dağ yerle bir oldu, Dağa tecel-

li edişi bu anlamda açıklanır tefsirlerde.

Bu noktadan hareketle, görüyoruz ki, bu yakıcılık, bu tahammül edilememezlik, insanoğlunu, hakikatı biraz daha, demin dediğim gibi, peçeli bir planda seyretmeye mecbur etmiş veya sevketmiştir. Fakat, bunda da, aşırıya gidildiği zaman, bu kez tersine, hakikattan uzaklaşma hâdisesi oluşuyor.

Allah'ı görmek. Tabii, en büyük hakikat bu. Ancak, Allah'ı görmeyi, fizik gözle düşünmeyin. Tabiidir ki, Allah, gözümüzün de hakkını vererek, fizik gözümüze de kendisini görme hakkını bahşedebilir. Ancak, ruhun gözleriyle görmek, fizik gözleriyle görmekten çok daha üstün bir hakikattır. Ruhun gözleriyle görmenin yanında, fizik gözlerimizle görme, âdeta, güneşin yanında bir lâmba derecesindedir. Fakat, insanlar, nedense fizik gözle görmekle daha çok meşgul olurlar. Ve bu yüzden, biraz da, ondan daha üstün olan ruhun gözüyle görme hakikatından daha az haberdar olurlar. İşte hakikatlerin kayboluşu hâdisesi böyle cereyan eder. Yani, biz zannederiz ki, Allah'ın görülmesi, Kur'an-ı Kerim'de bahsedilen, tasavvufta üzerinde durulan, fizik gözlerle olan bir hâdisedir. Halbuki, sadece fizik gözlerle değil, hatta sadece bireysel planda, metafizik planda da değil, her alanda Allah'ın görülmesi söz konusudur. İçtimaî planda da Allah'ın görülmesi söz konusudur, ahlâkî planda da Allah'ın görülmesi söz konusudur. Sadece bir kişi görmez Allah'ı, bir millet de görür. Süleymani-

ye'yi yapan millet, Allah'ı görmüş bir millettir. Biz, işte kaybettiğimiz bu hakikatların peşindeyiz. Biz müslümanlar, bireysel olarak, hani metafizik planda, veya tasavvufta olan, rüyetullah denen, Allah'ın görülmesi hâdisesiyle meşgul olur dururuz da, içinde yaşadığımız, Allah'ın görülmesi hâdisesi, toplumun, milletin Allah'ı görmesi hâdisesinden habersiz kalırız.

İşte, kaybettiğimiz bütün bir değerler manzumesinin temel taşı burada yatıyor. Yani, nasıl Hazreti İbrahim, Kâbe'yi inşa ettiği zaman, biz onun bu girişiminden, Allah'ı, bir anlamda, gördüğünü, ruhuyla gördüğünü kabul ediyorsak, aynı şekilde, Süleymaniye'yi yapan bir milletin de, tüm bir milletin de, Allah'ı yine aynı gözle gördüğünü düşünüyor, kabul ediyor, hatta biliyoruz. Bu düşünceler ışığında tarihin yeni bir yorumunu yapmalıyız. İşte, ancak o zaman, kaybettiğimiz hakikat âlemini, bir parça örtüsünü kaldırarak aralamış oluruz. Bu türlü baktığımız zaman, bilgi dünyasında, ahlâk dünyasında, toplum yaşantısında, tarihte, kaybettiğimiz hakikat dağları ile karşılaşmış oluruz. Bir nevi, silsile dağlar gibi hakikatleri kaybettiğimizi, hakiki değerlerimizi yitirdiğimizi görürüz. Bunun için, hakikatı ararken, her şeyden önce, insanoğlunun tabiatında bu özelliğin bulunduğunu aklımızdan çıkarmamalıyız.

Hazreti Mevlâna'nın bir sözü vardır. Der ki: "karanın bin bir hâli, bin bir rengi vardır. Karada bin

bir türlü hâl vardır, renk vardır. Ama balığın, karaya çıkmış balığın bir tek cengi, kuruyuşla cengi, vardır." Yani, dünyada, karada bin bir durum olduğu halde, bin bir etki yapacak, soğuk, sıcak, acı, tatlı binlerce hâl olduğu halde, balık bir tek sıkıntıyı çeker, balığın bir tek sorunu vardır, o da kurumaktır. Denizden çıkmıştır o, hep yaş kalmak ister. O yüzden kuruyuşla savaşır, cenkleşir. Bunun gibi, her yaratık da, kendine göre, bir sorunla karşı karşıyadır, kendine bir sorun bulmuştur, icat etmiştir, veya zaten bir sorunun içindedir, onunla uğraşır durur, onunla çırpınır. Ve hep hakikatı arar, o soruna çözüm getirecek hakikatı arar.

Bugün, güncel olarak, bir takım toplumsal, ekonomik, siyasal problemlerin içindeyiz. Hemen başımızı döndürüp Avrupa'ya bakıyoruz; "Batı ne yapıyor acaba?", "Acaba Batı bu durumda ne yapmıştır?" "Batı bu durumda ne yapar? Acaba bu işin hakikatını Batı nasıl bulmuştur? Biz de onu öğrensek de, ona göre hareket etsek" v.b. gibi düşünceler içinde kıvranır dururuz. Halbuki, Batı'nın da o balıktan farkı yoktur. Onun da, kendine mahsus dertleri vardır. Onun da, kendine göre sorunları ve çırpınışı vardır. O da, ne kadar bizden daha iyi durumda görünürse görünsün, onun da çırpındığı, o balık gibi çırpındığı problemleri vardır. Avrupalıdan, Batı'dan medet bekleme! O, kendi şartları içinde kendi problemleriyle meşguldür. Hatta problemlerinin içinde, kafasında, belki bizim mah-

volmamız planı bile vardır. O, bize yardım edecek durumda değil. Yardım etmek bir yana, belki o bize ancak düşmanlık yapabilir. Bizse, hakikatı ararken, problemler içinde derdimize çare ararken, Avrupa'dan medet umuyoruz, Avrupa'nın çözümünden medet bekliyoruz. Halbuki, o da, bizim gibi, çırpınan, sorunlar içinde olan bir toplum.

Bu yüzdendir ki, geriye doğru dönüp, biz neydik, nereden geldik ve nereye gidiyoruz, buna bakmak, zaman zaman bu yoklamayı yapmak şarttır. Böylece, biz geçmişte sorunlarımızı nasıl çözümlemişiz, geçmişte hakikata, her konudaki hakikata, metafizik hakikatten sosyal hakikate veya bilimsel hakikate nasıl ulaşmışız, ne gibi metodlar izlemişiz, ne gibi çözümlere varmışız, ne gibi kazançlar sağlamışız ve onların eseri olarak, halâ elimizde olan ne var, bilmiş olacağız. Bütün bunlar, zaman zaman, düşünürlerimiz, bilginlerimiz tarafından yoklanmalı, araştırılmalı. Ve ortaya, geçmişin envanteri, geçmişin bilançosu, geçmişin bir nevi muhasebesi, değerlendirilmesi, yorumu konulmalıdır ki, biz şu anda, karşı karşıya bulunduğumuz problemlerle uğraşırken, yine o geçmişten aldığımız hız ve güvenle, yeni baştan çözümler üretelim, yeniden bir takım çıkış noktaları bulalım ve yeniden bir takım hakikatlere erelim. Çünkü: hakikatler durmadan kendisine varılan, erilen ideal çizgilere benzerler. Ne kadar yaklaşsanız o biraz kaçar. O bakımdan, biraz dursanız, o sizden hemen uzaklaşır.

Süreklice, yeni baştan, hakikatı araştırma ve bulma çabasında olmalıyız ki bir yere varalım. İçinde bulunduğumuz, bir nevi, çözümsüz görünen tartışmaların arkaplanında asıl yatan gerçek budur. Yani, biz meselelerimizi bu türlü ele almadığımız için, kökten, yenibaştan ele almadığımız için, o anda akla ilk gelen çözümlerle yetindiğimiz için birdenbire hakikatten uzaklaşıyoruz, hakiki çözümden uzaklaşıyoruz ve uzaklaştığımızın da farkında olmuyoruz. Giderek problem azgın bir hale geliyor, kronik bir hale geliyor. Bu sefer de paniğe kapılıyoruz. İki yüz yıldan beri hakikatı arıyoruz. Farkında değiliz belki, kaybettiğimiz hakikatı arıyoruz. Fakat öyle görünüyor ki, daha çok kaybediyoruz. Aradıkça daha çok kaybediyoruz. Neden? Çünkü: bir kere paniğe kapılmışız, bir panik toplumu haline gelmişiz. Bu sebepten, o panik havası içinde, hakikatı bulmamız zaten mümkün değil.

Hakikat, soğukkanlılıkla aranır. Hakikat, sakin bir şekilde aranır. Heyecan olacak, fakat derinde. Kalbin ve ruhun en derinliğinde bir heyecan olacak. Yoksa duygularımızın, en dıştaki duygularımızın esiri olarak, bir korkunun veya bir baskının etkisi altında hakikatı aramaya kalkarsak elbette bulamayız. Bulabilmemiz için, ruhumuzun hür olması gerekir. Hakikatı bulabilmemiz için panik içinde olmamalıyız. Sakin olmamız lâzım, hür olmamız lâzım. Yani mânen, ruhumuz hür olmalı ki, hakikatı bulalım. Eğer ruhumuz bir takım peşin hükümle-

rin, duyguların, korkuların ve baskıların etkisi altında kıvranıyorsa, zincire vurulmuşsa, zaten, biz o hava içinde, o psikoloji ile hakikatı bulamayız.

İki yüz yıldır bu labirentlerde dönüp duruyoruz. Tanzimat'la böyle karşılaştık. Düşünürlerimiz, bilginlerimiz, devlet adamlarımız, toplumun her kesiminden insanlar, bir araya gelip sakin bir düşünce ile, yeni bir tarz, yeni bir yorum geliştireceklerine, bir anlık, kapıldığımız panik içinde, bazı devlet adamlarının alelâcele önerisiyle, Batı'ya yöneliş biçiminde, bir sözde hakikat arayıcılığına girdik. Halbuki bu, hakikat arayıcılığı değil, hakikattan uzaklaşmaydı. Ve biz ona daha çok yaklaşalım derken, daha çok uzaklaştık ve bir an geldi, artık o hayatın yaşanılır olması mümkün olmadı. Bunun üzerine, yine oturup, biz neydik, nereden geldik, niçin Tanzimat'ı yaptık, Tanzimat'tan ne gibi sonuçlar elde ettik, bunu sakin sakin düşüneceğimize, bunu yapmadık. Birden, suçlamalar, en önce padişahın suçlanması, derken ihtilâl, 1908-1909, sözde özgürlük (hürriyet), eşitlik (müsavat) ve kardeşlik (uhuvvet), birlik (ittihat) diye nâralar attık. Fakat, gerçekte, gelen bir hakikat değildi, tamamen hakikatten iyice uzaklaşıştı, hakikatın çarpıtılışı, yozlaşmışıydı. O yüzden, II. Meşrutiyet, Tanzimat'tan çok daha fazla tahripkâr oldu. Ve on yılda, koca bir devleti, avrupalıların terimleriyle söyleyelim, bir imparatorluğu, ki biz imparatorluk olarak görmüyoruz, biz devlet diyoruz, Devlet-i Aliye, Yü-

ce Devlet diyoruz, işte o devleti, Osmanlı Devleti'ni yere serdi. II. Meşrutiyet bunu yaptı, en azından, gelen savaşı önleyemedi, hatta hızlandırdı. Savaşın paniğini yaşadık. Savaştan çıktık, yine aynı panik ruhuyla, sözde yeni bir atılımla, yine biz toplum olarak hakikata yaklaşalım, bizi yakalayan sahte hayatlardan kurtulalım niyetiyle, belki de, tam tersi bir yönde, büsbütün geçmişle olan bağlarımızı kopardık; ne kadar değerimiz varsa, ne kadar imkânlarımız varsa kendi elimizle yere serdik. Tepki olarak, geçmişte görülen kötülüklere tepki olarak, âdeta, anti-geçmiş, geçmişin tersi, her bakımdan, tüm geçmişin tersine çevrilmişi olarak, sözde yepyeni, aslında yenilikle eskilikle ilgisi olmayan, bir nevi, toplumdan, tarihten, geçmişimizden kopuk bir denemeye giriştik.

Bu deneme, eleştirisiz, kayıtsız şartsız batılılaşma denemesi, 1950'de çok partili rejimle biraz kırıldı. Yani, bir parçacık da olsa, şöyle çok hafif bir şekilde de olsa geçmişimize veya kendimize bir bakış yolu açıldı. Ama yüzde doksan, hâlâ kendimizden uzak, Batı'ya dönük bir yaşantı ve gidiş süreci dönemecindeyiz. Tabiidir ki, bizim kasdettiğimiz, hakikate sahip oluş, kapalı devre yaşamak demek değil. Yani biz kendi içimize kapanalım, öyle yaşayalım, hiç dışarıyı görmeyelim, bu mânada değil. Elbette, dışarıyı da göreceğiz, görmemiz gerekir. Ama, yine kendi gözlerimizle göreceğiz. Dışarıya bakarken, yine, içeride olanın hesabına baka-

cağız. Yani, biz kendimizi yaşayabilmemiz için, dışımızda neler olup bitiyor, dost ne, düşman ne, düşman kim, bunu bilmemiz lâzım. Dışımızda ne gibi güçler var, ne gibi fırtınalar esiyor, ne gibi tehlikelerle, risklerle karşı karşıyayız veya ne gibi imkânlar var, bunları bilmemiz lâzım. Ama bu gözlemlerden yararlanmak, onları bilgece kullanabilmek için, önce kendi kendin olman gerekir. Kendi kendin kalman gerekir. Kendin olarak kalmazsan, sen onları kullanmış olmazsın, o "dışarı", seni kullanmış olur. Ve nitekim hep böyle oldu.1950'den sonra, dışa bir parça açılışımız, belki bazı faydalar getirdi, ama, bunun yanında, faydasından çok zarar olarak, biz, âdeta tüm etkilere açık bir alan haline geldik. Bugün, bunun artık kasırgalaşmış halini yaşıyoruz. Belki içinde olduğumuz için bunun farkında değiliz.

Bildiğiniz gibi, amerikalılarla çinlilerin ve vietnamlıların savaşı çok uzun sürdü. Öyle oldu ki, bazı çocuklar, mağaralarda yani savaşın içinde doğdular, savaşın içinde büyüdüler. Hayatı ondan ibaret biliyorlardı. Şimdi, biz de, böyle, manevi bir bombardımanın etkisi altındayız ve zannediyoruz ki, hayat budur.

Hayır, hayat, bu değildir. Biz, bugün sun'i bir hayat yaşıyoruz. Ve tamamen sun'i bir psikolojik, hatta âdeta sun'i bir fizik ortamda yaşıyoruz. Kendi, tabii hayatımızı, şehirlerimizin tabiiliğini ve hatta günlük hayatımızı yok ettiğimiz için, bu, ner-

deyse somut, fiziksel bir çöküş görünümünde. Bir yandan psikolojik olarak panik havasını yaşarken,bir yandan da, sun'i bir yaşantı içinde hayatımızı devam ettirmek istiyoruz. Halbuki, bir toprağa kök salmadan ve bu dünya haritasında, coğrafya ve tarih haritasında diğer kuvvetlerle dengeleşen bir kuvvetimiz olmadan yaşayamayız. Yani öylesine kasırgalar, fırtınalar esiyor ki, bunların arasında yaşayabilmek için, mutlaka, âdeta, bizim de, bir kasırga gücünde olmamız ve ülkemize şu veya bu niyetle gelenlere aslında fırsat vermeyip onların ülkelerine hakikat ve iyilik götürmek için bizim gitmemiz gerekir.

Bugün, dünyada bir medya tekeli var. Amerika'da, Avrupa'da odaklaşan medya, bütün dünyaya, çıkarlarına uygun haber, bilgi ve düşünceleri yaymakta ve bunları, zaman içinde, her bir kişiye kendi fikriymiş gibi empoze etmektedir. Yani kamuoyu diye oluşturulan kanaatlar aslında genellikle dışarıdan empoze edilen ve tekrarlana tekrarlana âdeta kendimizin malı zannettiğimiz bir takım propaganda ürünleridir. Bugün böyle bir medyanın etkisi altındayız. Televizyonlar, günlük gazeteler, her türlü vasıtalar, aslında, bir ahtapot gibi dünyayı sarmış olan o büyük medya monopolünün uzantılarıdır. Herbiri tamamen, onun sunduğu proğramlar, çarpıtılmış yorumlarıyla bizim karşımıza çıkar. İslâmî basın denilen kesimdeki haberler, yorumlar v.b. bile, aslında yine o medya tarafından üretilir. Dolaylı yoldan alınan bu malze-

meyi, kesim medyası, kendisinin ürettiğini sanır ve bize sunar.

Buna karşı bir tek çare vardır. Sadece reddetmek, gazete okumamak veya televizyon seyretmemek çare değil. Çare, kendi medyanı kurmandır. Sen de, aynı şekilde, dünyaya ağını uzatabilecek olan medyanı doğuracaksın. Geçmişte, medyanın yerine geçen, edebiyat ve bilim eserleri, hiç bir zaman, bizim âlemimizde Batıdakinden daha az ve daha değersiz değildi. Yani, diyelim ki, Avrupa'da La Fontaine'in masalları vardı, ama bizde onun daha değerlisi vardı. Bizde Sâdi'nin hikâyeleri, Gülistan ve Bostan'daki hikâyeler, Dede Korkut hikâyeleri, Nasrettin Hoca v.b. hikâyeleri vardı. Bütün bunlar, o medyaya karşı, geçmiş klasik batı medyasına karşı, bizim medyamızı oluşturuyordu. Hatta o kadar ki, onlar bizden alıntılar yaptılar. Yani La Fontaine bizden aldı. Aynı şey, Romeo ve Juliet için söz konusu. Yazarı, Shakespeare, ingilizlerin, en büyük dehaları olarak adlandırdıkları oyun yazarı. O kadar ki, Hindistanı mı verirsiniz yoksa Shakespeare'i mi verirsiniz dedikleri zaman, hiç tereddüt etmeden, Hindistan'ı bırakırız, Shakespeare'i veremeyiz; çünkü, Hindistan gittiği zaman biz kendimiz olarak kalırız ama Shakespeare olmadığında biz kendimiz olarak kalamayız demişlerdir. İşte bu yazarın eseri, Romeo ve Juliet, aslında bizim Leylâ ile Mecnun'un bir nevi batıya adapte edilmiş şeklidir.

Batının nesi varsa geçmişte, bizde ondan daha güçlüsü vardı. Hıristiyanlar, Kitab-ı Mukaddes'i okur, Bibl der. Ve yahudiler Tevrat'ı okur. Hıristiyanların, Bibl dedikleri kutsal kitapları, Ahd-i Atik, Ahd-i Cedid diye iki bölümden oluşur. Yani Tevrat ve İncil bölümlerinden. Bizim kitabımız ise, Kur'an-ı Kerim'dir. Şu anda elde bulunan ve Kitab-ı Mukaddes denilen, Batılıların kutsal kitapları (Bibl) (Ancient Testament, Nouveau Testament der fransızlar, yani eski vasiyet, yeni vasiyet, eski ahid, yeni ahid.), Acaba Kur'an-ı Kerim'le karşılaştırılabilecek bir halde midir? Haşa! Kur'an-ı Kerim, bir güneş gibi gelmiş ve onun içindeki, Tevrat ve İncil'deki hakikatlar da dahil olmak üzere ki biz onları kabul ediyoruz, onlar aynen Kur'an-ı Kerim'de de zikredilmektedir, kıyamete kadar insanlığa ışık tutacak olan ilâhî hakikatler, batılıların kitaplarına soktukları bir çok hezeyanla nasıl karşılaştırılabilir? Farklılık daha buradan başlıyor. Yani metafizik plandan. Biz Kur'an-ı Kerim'e sahibiz, onların Kitab-ı Mukaddes dedikleri kitap onun önünde duramaz. Güneşin önünde eriyen kar gibi erimiştir aslında. Kilise, caminin karşısında duramaz. Cami aydınlık, kilise karanlıktır. Fizik olarak öyle olduğu gibi, ruhça da öyledir. Caminin karşısında kilise erimiş gitmiştir mânen. Bizim ezanımız, ne kadar insanî, yani dine, ibadete çağrımız ne kadar insanî, ne kadar güzeldir, ne kadar anlamlıdır. Buna karşılık, onların çanı, ne kadar ürkütücüdür ve eninde sonunda bir ses yığınından

ibarettir. Çok defa da, insana sıcak gelmez.

Böyle karşılaştırırsak, onların Homeros Destanları varsa, -ki dikkat edin, orada da hep oyun oynar Batı, bu destan, aslında hıristiyanlık öncesi bir geçmişe aittir-, bizim Şehname'miz vardır. Dante'lerine, Shakespeare'lerine, Goethe'lerine karşı bizim Mevlâna'mız, Yunus Emre'miz, Fuzulî'miz, Şeyh Galib'imiz vardır. Yani hangi alanda alırsanız alın, durum farketmez. Misal çok: diyelim, Napolyon'larına karşı bizim Fatih'imiz vardır ki, hiç bir zaman onu öbürüyle karşılaştırmayız. Napolyon, ne kadar büyük bir kumandan olursa olsun, eninde sonunda bir maceraperesttir ve milletinin mahvına sebep olmuştur. İşte size en büyük kumandanları ve kahramanları! Buna karşılık, bizim Fatih'imiz, milletimizi ihya etmiştir, devletimizi küçükken büyütmüş ve insanlık âlemine hakikatın, islâmın mesajını ulaştırmıştır.

Görüyoruz, bir takım kişiler çıkıyor, daha doğrusu çıkarılıyor, sanki islâmın sahipleriymişler gibi, bol keseden, tâvizler veriyorlar: Ayasofya cami olmamalıymış da kilise kalmalıymış! Bunu tartışıyorlar. Artık anlaşılıyor ki, Avrupa, kesin karar vermiş bulunuyor. Onlara göre, Anadolu hıristiyan toprağıdır. Onu tekrar hıristiyan toprağı yapmak amaçlarını gerçekleştirmek istiyorlar. Tabii bunu gizli emel olarak kalplerinde saklıyorlar ve bunun için her gerekeni yapıyorlar, adım adım ilerliyorlar. İstanbul'daki Rum Patrikliğini devlet haline

getirmek istiyorlar. Arkadan, bunun mülkü, vakfı diyerek Ayasofya'yı kilise yapmak isteyeceklerdir. Buna karşılık, sözde islâmcı geçinen yazar çizerler çıkarılıyorlar televizyonlara, panellere, forumlara, oralarda bunlar, "Ayasofya cami olmamalıydı" diyebiliyorlar. Yani, onlara göre, Fatih hata yapmış, bütün büyüklerimiz hata yapmış. Beş yüz yıl cami olarak kalmış Ayasofya, bu bir hata! Güya islâmcı geçinen bu yazarlar, şimdi gerçeği görmüşler! Sanki kendi mülkleriymiş gibi, kendi keselerinden, kilise olmasına fetva veriyorlar. Halbuki, bir parça sağduyu sahibi olan insan şöyle düşünür: Ayasofya kilise iken neye yarıyordu? Neydi, ne yapılıyordu orda? Orda Hazreti İsa'ya tapılıyordu. Hazreti Meryem'e tapıyorlardı. Güya, biri, Allah'ın oğlu, diğeri de Allah'la ilişkiye girmiş bir kadın. Ve üçlü diye bir sistem. O sistemin bir mabedi olarak Ayasofya kullanılıyordu. Fatih ne yaptı? Bu hezeyanı ortadan kaldırdı. İslâmın parlak güneşini ortaya koydu; burası bir ibadethanedir, yani insanın Allah'a taptığı yerdir. Allah vardır ve onun önünde eğilen insan vardır; Hazreti İsa da olsa, Hazreti Meryem de olsa, gelir burada Allah'ın önünde eğilir; biz, burada, Hazreti İsa'nın veya Hazreti Meryem'in tasvirlerinin önünde eğilip ona tapmayız demek istedi.Ve bu hakikatı göstermek için, doğu hıristiyanlığının sembol mahiyetindeki kilisesi olan Ayasofya'yı cami yaptı.

Dikkat ederseniz, fetihlerde, bir şehre girildiği zaman, tabii, bütün kiliseler camiye çevrilmiyor.

Çünkü: islâm, gösterilebilecek müsamahanın azamisini göstermiştir; bilhassa yahudilerin ve hıristiyanların, hakikatı buluncaya kadar, yine kendi bildikleri gibi ibadet etmelerine müsaade etmiştir. Ama, her şehre girildiğinde, ana kilise, camiye çevrilmiştir. Bunun bir mânası vardır: yani, eğer sen, "senin dinin sana, benim dinim bana" (bu, Kur'an-ı Kerim'den bir ayettir ama, yanlış yorumlanır hep) deyip te onlarla kendini eşit kabul edersen, yani hıristiyanlıkla islâmı eşit kabul edersen, demek ki, dininde samimi değilsin. Eğer sen dininde samimi isen, elbette islâmın hakikat, öbürlerinin yanlış olduğunu bilmen, buna inanman ve bunu söylemen gerekir.

İslâm, hakikatı getirmiştir, işte kaybettiğimiz bir hakikat te bu! Kendi hakikatimizin hakikat olduğunu söylemekten korkuyoruz! Güya, eşitlik adına, senin kilisen senin, benim camim benim, diyoruz. Halbuki, avrupalı böyle söylemiyor, batılı böyle söylemiyor. Batı, eline fırsat geçtiğinde, bizim gibi davranıp da bir tek camiyi kiliseye çevirmekle yetinmiştir sanmayınız. Endülüs'te, bütün camilerimizi kilise yapmıştır. Bütün Avrupa'da, Viyana'ya kadar, ne kadar cami varsa, eline geçirebildiği yerlerde, o camileri ya yıkmış ya başka bir hâle sokmuştur. Yapılan hesaplara göre, iki yüz bin camimiz, Avrupa'dan Çin'e kadar, Rusya dahil, Çin dahil, bütün bu memleketlerde iki yüz bin kadar camimiz, ya yok edilmiş, ya kiliseye çevrilmiş

veya çok daha kötü yerler haline getirilmiş, meyhane yapılmış, bar yapılmış, genelev yapılmıştır. Avrupalı, fırsat geçince eline, bunu yapar. Bizse, bir kiliselerini, ana kiliselerini, sembolik olarak camiye çevirmişiz, diğerlerini bırakmışız. Bunu çevirmekten de maksadımız, hakikatin bizim dinimiz olduğunu belirtmek içindir. İşte, Ayasofya'nın da böyle bir anlamı vardır. O yüzden, eşitlik yapayım derken, sen ona bol keseden, cömertlik yaparak, bir takım haklar tanırsın, ama o sana hiç bir hak tanımaz.

Nitekim, Bosna-Hersek'te kalan camileri de bu son savaşta bir bahane ile yok ettiler. Hatta bir arşivi, çok önemli belgelerle dolu devlet arşivini, kütüphaneleri bile yok ettiler. Geçmişte de bu böyle olmuştur; insanımızı kesmişler, kitaplarımızı yakmışlar, camilerimizi yıkmışlardır. Bu gerçekleri görmeden ve hıristiyanlıktan sonra islâmın gelişindeki ve gelişmesindeki hakikatı görmeden, sözde eşitlik adına, bir takım tâvizlere girişmenizin sonu gelmez. Biz bu tâvizleri böyle başlatırsak, sözde insanlarla uzlaşma, hoşgörü adına, böyle davranırsak, sonunda, islâmiyetten eser kalmaz. Ve maalesef bu toprağı da hıristiyan toprağı haline getirirler ve kalan az buçuk müslümana da, dünyada işkencelerin en büyüğünü yaparlar. O bakımdan, çok dikkatli olmalıyız ve hele hele yeni yetişen nesil, son derece bilinçli olarak yetiştirilmelidir.

Bir misal daha vereyim: Medine Vesikası etra-

finda televizyonlarda kopartılan fırtına. Ondan, ilk defa, bambaşka bir sebeple, bir sohbette ben bahsetmiştim. Ama onu, bir iki ay sonra, bambaşka bir tarzda kullandılar. Konuyu bambaşka bir noktaya, mecraya sürüklediler, bambaşka bir noktaya götürdüler. Kur'an-ı Kerim'i bir kenara bırakacakmışız, bir takım kişilere kalırsa, biz Medine Vesikasına göre yaşayacakmışız! Peki, o zaman, Peygamber Efendimiz, neden Kur'an-ı Kerim'i bize getirdi ve "benim en büyük mucizem budur" dedi de Medine Vesikasını söylemedi? Medine Vesikası denilen hâdise, Medine'ye ilk gidildiği zaman, ordaki yahudilerle ve daha henüz islâma gelmemiş bâzı arap kabileleriyle yapılmış geçici bir anlaşmadır. Peygamber Efendimizi baş tanıyorlardı o anlaşmada. Ve tabii Peygamber Efendimiz de bunu geçici bir dönem için kabul etti. Sonunda hepsini müslüman yaptı. Orayı, Medine'yi de, çevresini de, bütün Arabistan'ı da müslüman yaptı. Ve Kur'an-ı Kerim'i uyguladı. Şimdi, sözde anlaşmak adına, tolerans adına veya demokrasi adına, biz Kur'an-ı Kerim'i bir kenara itecek ve orada yapılan o geçici anlaşma maddeleriyle yaşayacakmışız! İşte hakikatlar bu derece saptırılıyor.

Bize düşen, hakikata sarılmaktır. O hakikat islâmın ta kendisidir. Kur'an-ı Kerim'dir. Sanki, Kur'an-ı Kerim'in verdiği haklar yetmezmiş gibi, onu bir kenara itip insanlara yeni haklar tanınacakmış. Demokrasi, Kur'an-ı Kerim'den daha çok

hak veriyormuş! Halbuki, hakikatte, demokrasi, bugün, Avrupa'da veya Amerika'da, tek başına geçerli olan, hâkim olan bir düzen değildir. Hep yanlış biliniyor. Avrupa, sacayağı üzerine durur: Bir ayak demokrasidir, bir ayak hıristiyanlıktır, bir ayak da bilim ve teknolojidir. Bilimde, teknolojide demokrasi yoktur; hıristiyanlıkta, yani dinde de demokrasi yoktur. Demokrasi, bu ikisinin dışında bir olaydır. Demokrasiyi de bilmiyoruz, onu da anlamıyoruz.

Bilimde neden demokrasi yoktur? Bin tane âlim çıksa, bir konuda her biri bir teori, diyelim ki, güneş konusunda, uzay konusunda, yıldızlar konusunda bir teori ortaya atsa, bir tek âlim de çıksa, o teorileri matematik, fizik yahut da astronomi bilimi ilke ve kurallarıyla çürütse, biz o bin âlimin fikrine bakmayız, o bir âlime bakarız. Bilimde demokrasi yoktur. Matematikte demokrasi olmaz. Bir kişi, bu alanda, on bin kişiyi yener. Bir kişiden yana oluruz, öbürlerinden yana olmayız. Neden, çünkü: bilimin metodu oylama değildir. Âlimler bir araya gelip de oy vermezler. Herkes, çıkar, kendi tezini savunur ve en sonunda, hangisinin hakikatı bulduğu kabul edilirse herkes ona döner, öbürlerini bir yana bırakır. Tıpkı, Kur'an-ı Kerim'de anlatılan Hazreti Musa ile müneccimlerin yarışması gibi. Müneccimler, o devirde, Firavun'un bilginleriydi. Hazreti Musa, onların karşısına çıktı, Onlar bildikleri çerçevesinde kendi mârifetlerini gösterdiler, fakat hakikata sahip olan

Hazreti Musa da Allah'ın izniyle kendi gücünü gösterdi ve bütün müneccimler yere kapanıp onun önünde teslim oldular. Burda sayı geçerli değildir. Demokrasideki eşitlik ilkesi, demokratik kurallar, bilim ve hakikat konusunda geçerli değildir.

Dinde de geçerli değildir. Hıristiyanlıkta, papa'yı halk seçmez. Hıristiyanlığa göre, Hazreti İsa Allah'ın oğludur, papa da Allah'ın oğlunun yeryüzünde vekilidir. Mâsumdur, hata yapmaz, onlara göre; bu yüzden, hakikatın sahibidir papa; papa, ne söylerse doğrudur, doğru odur. Bir kıralı, bir hükümdarı, bütün halkın seçtiği bir başkanı, diyelim ki italyanların cumhurbaşkanını, papa, isterse afaroz eder, onu hıristiyanlıktan atar. Orda demokrasi geçerli değildir. Papa, kardinalleri seçer, kardinaller piskoposları seçer, piskoposlar da papazları seçer. Ancak, papa ölürse, zaruret olarak, papa'nın seçtiği kardinallerden birisi papa olur. Din, bugün, Avrupa'nın temel taşlarından biridir. Ve onda demokrasi geçerli değildir. Bilimde geçerli değildir, teknolojide geçerli değildir. Sadece, yönetimde geçerlidir. Ama o da görünüştedir. Çünkü: görünüşte halk seçer temsilcilerini, fakat, hakikatte, demin söylediğim, monopolleşmiş medya, kamuoyunu oluşturur. Halk, milletvekilerini kendisinin seçtiğini zanneder, ama halka istediklerini seçtirirler. Ekonomik güç, tekeldir; medyaya onlar sahiptir, medya da kamuoyunu oluşturur ve istediklerini halka empoze eder.

Dünyada fiilen bu pozisyonda olan demokrasiye islâmın uydurulması girişimiyle karşı karşıyayız. Kimse, hıristiyanlığı demokrasiye uydurmaya çalışmıyor oysa. Hamdolsun ki, halkımız ve aydınımız bu tür yozlaşmalara hemen kapılacak değildir. Milletimiz, tabii, sükûnetle düşünecektir ve bu türlü, "birlikte yaşayalım, isteyen istediğini yapsın, isteyen istediği gibi yaşasın, islâmı demokrasiye uyduralım" gibi boş sözlere kanacak ve kendi yolundan sapacak değildir.

Uzun vâdede, gerçekleri, tekrar tekrar, milletimize, bütün çıplaklığıyla göstereceğiz. Eğer demokraside bir takım faydalar varsa, ki olabilir, onu bilginlerimiz, uzmanlarımız araştırırlar, düşünürlerimiz araştırırlar ve islâmı ona uydurma değil de, onu islâma uydurmaya, onu, islâmla barıştırmaya çalışırlar, bunda bir yarar görüp ondan bir fayda sağlayabilirler. Demokrasi eninde sonunda bir araçtır, amaç değildir. O aracı bir amaç olan islâma yararlı olacak bir şekilde kullanabiliriz. Demokrasi, bir ayakkabıysa, unutmayalım ki, ayakkabı insan içindir, insan ayakkabı için değildir.

Bu şekilde, her alandaki hakikatları yeniden yoklamanın zamanı gelmiştir. Sadece bilimsel hakikatları değil, dinin gerçeklerini ve aynı zamanda tarihin, toplumun gerçeklerini araştırmamızın zamanı gelmiştir. Biz, Anadolu halkı, Allah'ın izniyle, daima en azından, uzun vâdede hakkın yanında olmuşuzdur, hakikatın yanında olmuşuzdur. O yüzden, geçici olan, bu türlü panik havasını ve yoz-

laşmaları umursamıyorum. Bundan dolayı moralimi yitirmiyorum. Milletime güveniyorum. Geçmişte Haçlılara karşı duran milletim, moğol akınlarını durdurup daha sonra onları da islâma hizmet ettirten, onları bünyemize katıp büyük ve üstün hizmetler yaptırtan milletim, mutlaka, bu büyük krizin, Avrupa karşısında bocalayışımızın da çaresini bulacaktır. Mutlaka, bir gün bunun formülünü bulacağız ve hakikata yeniden döneceğiz.

Bilimde ezberci olmayacağız, hakikatları araştıracağız. Tıpkı geçmişteki âlimlerimiz, sayısız âlimlerimiz gibi, geçmişteki bilgelerimiz gibi, Mevlâna'lar gibi, Muhyiddin-i Arabî'ler gibi, İmam-ı Rabbanî'ler gibi yeni büyükler yetiştirip hikmette önceliği alacağız. Nasıl ki, Avrupa'dan öndeydi hikmette bizim insanlarımız; bilimde öndeydi. Yine bilimde de önceliği alacağız. Edebiyatta da önceliği alacağız. Nasıl geçmişimizde büyük şairlerimiz, Ebu Nüvas'lar, Hâfız'lar, Sâdi'ler, Mevlâna'larımız, Yunus Emre'lerimiz, Fuzuli'lerimiz, Nedim'lerimiz, Bakî'lerimiz varsa, Şeyh Galip'lerimiz varsa, gelecekte de olacaktır. Yeter ki, biz her alanda, edebiyat, bilim, fikir, ruh, inanç, ahlâk, her alanda yeniden hakikata dönelim. Sahte düşünceler veya çözümlerle, hemen, sözde Avrupa'yla uzlaşma adına, Batı'yla uzlaşma adına, bir takım tâvizlere yanaşıp hakikatı büsbütün yitirmeyelim.

Biz anadolulular olarak ve siz de Anadolu'nun ortasında olan eskişehirliler olarak, bu yöne yeni-

den yönelmemiz ve bir araya gelmemiz, organize olmamız lâzım. Tek kişiler ne yapabilir? Ne kadar güçlü olurlarsa olsunlar, tek tek kişiler, bir araya gelmedikçe, organize olmadıkça, her zaman, az bir kuvvetin karşısında dahi darmadağın olmaya mahkûmdurlar. Bu yüzden, mutlaka, ayni düşüncede olan bizler bir araya gelmeliyiz, organize olmalıyız. Siyasî planda, toplumsal planda, ahlâk alanında, bilim, fikir, ruh ve inanç alanında, her alanda bir araya gelip yeni bir oluşum, hani "yeniden yapılanma" diyorlar, moda kelime, yeniden bir oluşum gerçekleştirmeliyiz. İşte biz buna "diriliş" diyoruz. Diriliş demek, aradığımız hakikatı, öncelikle islamda aramak, islâmda aramak, ama, mümkün olduğu kadar, her cepheden aramak. Sadece imân cephesinden değil, aynı zamanda, medeniyetin tüm şubeleri cephesinden. Doğruluk açısından, bilimde; iyilik açısından, ahlâkta; ve güzellik açısından, estetikte ve edebiyatta, güzel sanatların tüm dallarında hakikatı aramak.

Demek istiyorum ki, ve ısrarla diyorum ki, sadece bilim adamı, teknik eleman yetiştirmek yetmez. Bileşik kaplar gibidir toplum ilerlemesi. Eğer sanayide, fende ileri gitmek istiyorsanız, mutlaka edebiyatta da ileri gitmeniz gerekir. Bugün, Almanya, Japonya ve Amerika hani bazı bakımlardan ileri gitmişler, bilimde ve teknolojide, ekonomide, ileri bir düzeye erişmişler de, acaba diğer alanlarda tamamen kısır ve yoksun mudurlar? Hayır! Ne kadar bilimde ve teknolojide ileri gitmişler-

se, tarih alanında da, sosyal bilimler alanında, sosyolojide ve sanat ve edebiyatta da o kadar ileri gitmişlerdir. Sosyal ilişkilerde, siyaset planında o kadar ileri gitmişlerdir. Sadece bir tarafa ağırlık verirseniz, tek kanatla uçulamadığı gibi, mutlaka, toplum, sonunda bir çıkışa varamaz. Yani, sadece maddeye değer verirseniz, materyalist olursanız, maneviyatınızı kaybedersiniz, çökersiniz. Sadece maneviyata değer veriyorum diyerek, bu dünyanın şartlarını inkâr ederseniz, o zaman da, o mâneviyatı da kaybedersiniz. Onun için, islâmın hakikati, bizim için, önceliği, ruha ve mânaya, ahlâka vermiş olmakla birlikte, bu dünyanın değerini, maddenin değerini, bilimlerin, teknolojinin değerini, bizzat dinin özü ve medeniyetimizin yapısı açısından önemle korumuştur. Ve İslâm Medeniyeti, bütün bu değerleri korumuştur. Sadece onları mı? Hayır! Aynı zamanda, edebiyat, sanat değerlerini de. Hatta, yazıda, en ileri medeniyet adımı, İslâm Medeniyeti'nindir. Öte yandan, hiç bir devirden geri kalmayacak derecede üstün bir edebiyat kurulmuştur. Hikmette, tasavvufta, yani mânevi bilimlerde en üst dereceye çıkmışız. Fizik, coğrafya, matematik bilimlerinde, kimyada yine en üstün düzeye çıkmışız, yol açmışız, çığır açmışız. En büyük tarihçileri yetiştirmişiz geçmişte.

Her alanda, durum farksız. Geçmişimizin Karagöz'ü, gölge oyunu denilen Karagöz oyunu, bugünün televizyonunun ve tiyatronun, sinemanın bir

nevi ilk şeklidir. Ve biz o sanatta çok ileri gitmişiz. Bugün, onu da terketmiş bulunuyoruz. Yani, bizim, yeniden Mimar Sinanı'mızı bulmamız lâzım. Kaybettik Mimar Sinan'ımızı. Yunus Emre'mizi kaybettik. Karagöz'ümüzü kaybettik, Nasrettin Hoca'mızı kaybettik. Hepsini kaybettik. Hepsi yitirilmiştir. İşte bütün bunlar yitik hakikatlerdir. Kaybolan hakikat, diyorum. Konferansımın adı. İşte kaybolan değerlerimiz, kaybolan hakikatlerimizdir. Kaybolan hakikatlerimizin, kaybolan değerlerimizin, ileride, taklitlerini değil de, yeni şartlardaki, belki bambaşka görünümlü devamlarını sökün ettiren ortamı hazırlamalayız. Fatih'lerin torunları diyoruz ya, geleceğin Fatih'lerini, geleceğin Mimar Sinan'larını, geleceğin Kâtip Çelebi'lerini, geleceğin Ebu Suud Efendi'lerini, geleceğin Naima'larını, geleceğin Nedim'lerini, Bakî'lerini, Nef'i'lerini yetiştirmeliyiz. Biz bunları yetiştirmediğimiz zaman, artık gelecek zaman, bir hiçliktir, bizim için bir yokluktur. Bunu kabul edemeyiz. Yaratıcımız, bizi yeryüzünde halifelik misyonuyla donatmışsa, biz bu yükle gelmişsek, "Arza müslümanlar varistir" diyen ayet-i kerimeye inanıyorsak, ki tabîi inanıyoruz, hiçlikten ibaret bir geleceği elbette kabul etmiyoruz, edemeyiz.

Milletimiz, yenibaştan kendisini bulacak ve bu engin islam ülkesinde, en az 250-300 milyonluk bir kitle olarak, yeniden dirilip ayağa kalkacaktır. Ve bu süper bir güç olacaktır. Edebiyatta da, Batı'dan da üstün, Doğu'dan da üstün, bilgelikte, ahlâkta,

maneviyatta ve bilimde, teknolojide en üstün dereceye gelecektir. Siyasette, devlet yönetiminde, her alanda, geçmişin o büyüklerinin eşdeğerlerini, taklitlerini değil eşdeğerlerini, bu millet çıkaracaktır. Selâhaddin Eyyubi'lerin, Fatih'lerin, Ebu Suud Efendilerin, diğer âlimlerimizin, şairlerimizin, bilgelerimizin, velilerimizin, hepsinin eşdeğerini ve o eşsiz kentlerimizin, geçmişteki, İstanbulu'muzun, Bursa'mızın yeniden dirilişini bu millet yapacaktır. Kimliğini, eski hüviyetini az çok koruyan, en küçük kasabamız bile, bugün antika değerini haizdir. Geçmişten kalan, sıradan bir ev bile antika değerindedir. Bütün bunların dirilişini bu millet yapacaktır. Bu inancı kaybedersek, hiç bir yere varamayız ve bizi gerçekten tarihten silerler. Ve bu toprağı, bu aziz toprağı, Allah'ın birliğine inanmış ve her tarafına mühür vurur gibi kubbelerini kondurmuş olan bu toprağı, tekrar hıristiyan toprağı yapıp o bâtıl inançların yuvası haline getirirler. O yüzden, bize, herbirimize büyük bir görev düşüyor. Bu görev, dirilişte, milletimizin yeniden dirilişinde, her birimizin kendi çapımızda vazife alması görevidir. Hakikatı diriltme görevi. Hakikatın dirilişi, ki o bizim nazarımızda islâmın dirilişidir, islâm deyip geçerek değil, islâmın hakikatlarını, demin sergilediğim gibi, teker teker arayarak, bularak, onların yeniden eşdeğerlerini dirilterek, dünyadaki olumsuz güçlerle dengeleşecek bir kuvveti tekrar ortaya koyarak, milletimizi yeniden di-

riltmiş ve yaşatmış olarak gerçekleşecektir. Yoksa gelecek, demin dediğim gibi, yokluk ve hiçliktir.

Özetle anlatmak istediğim bu hakikatlar dizisinde bize düşen görev, öncelikle bir araya gelmektir. Çünkü, tek başınıza bulduğunuzu siz hakikat sanırsınız, ama, bir başkası gelir, o öyle bir ayrıntı ekler ki, bir nüans belirtir ki, yanıldığınızı ya da en azından gerçeği bütünüyle kavrayamadığınızı anlarsınız. Hani demişler, iki elin sesi var, bir elin nesi var? İşte, bu sebeple, mutlaka bir araya gelip organize olmamız lâzım. Biz Diriliş Partisi'ni bu amaçla kurduk. Diyeceksiniz ki, böyle ulvi bir hakikatı, diriliş hakikatini gerçekleştirmek için bize bula bula parti şeklinde toplanmayı mı buldunuz? Evet, bugünkü şartlarda, bu çağda bulduğum bu. Her çağın kendine mahsus bir nevi azizlikleri vardır. Hani demişler ya, "zaman sana uymazsa sen zamana uy", bu manâdadır. Bu sözü saptırırlar, çoğu kez her hakikatı saptırdıkları gibi. Zaman sana uymazsa, sen zamana uy sözünü de asıl anlamından saptırmışlardır. Atalarımızın bir sözüdür bu ve bunda bir hakikat vardır. Bu hakikat nedir ve nasıl saptırılmıştır, bunu da söyleyeyim. Çünkü, konuşacağımız o kadar çok konu var, ve o kadar çok hakikatlar saptırılmıştır ki, tabii hepsini bir konuşmada anlatmamız mümkün değil. İşte, bu da o sözlerden biri. Bu sözü, islâmı bu zamanda yaşayamıyoruz, öyleyse onu bırak da sen zamana uy şeklinde yorumluyorlar. Oysa bu anlamda değildir. Hiç bir zaman, atalarımız, atasözleri gibi bize

kalıcı sözler bırakan büyüklerimiz, bu türlü yorumlara imkân verecek söz söylemezler. Yani, sen, zordur diye hakikatı bırak ve kolaydır diye yalana, sahteye saplan kal! Bize atalarımızın böyle bir öneride bulunmaları mümkün müdür? Asla!

Bu sözden maksat, esasta değil, yöntemde yenilikçiliktir. Hiç bir zaman, hiç bir devirde esastan tâviz verilemez. Esas değişmez; öz, muhteva değişmez. Hakikat, Hazreti Âdem'de neyse, bugün de odur. Ondan hiç bir şekilde fedakârlık gösterilemez. Ama, yöntemde, usülde değişiklik yapılabilir, yenilik denenebilir. Eğer bir yoldan gidildi de o yol insanı bir sonuca götürmediyse, o zaman, başka bir yol denenebilir. Evet, dediğimiz gibi, usül bakımından. Bu da, Allah'ın bize verdiği bir nimettir. Kur'an-ı Kerim, esasları söylemiş, usülde bizi genellikle serbest bırakmıştır. Serbest bırakmıştır derken, tabii, hiç bir kayıtlama yoktur demek istemiyorum. Ahlâkî kayıtlamalar vardır. Batıda makyavelizm hakimdir. Meşhur prensip. Hedefe varmak için, amaca ulaşmak için, her yol mübahtır onlara göre. Her vasıta, her araç geçerlidir. Hayır, bunu söylemez Kur'an-ı Kerim. Bize bunu öğütlemez. Kur'an-ı Kerim'den, biz, esasa varmak şartıyla, yani hedefimiz, amacımız hakikat olmak şartıyla, hakikata varabilmek için, bir çok usüllerden birini denediğimiz gibi başka birini de deneyebileceğimiz ilkesini çıkarabiliriz. Ancak, bu yolu ararken, islâmdan, Allah'ın buyruk ve yasaklarından

ayrılamayız. Ahlâktan, hakikatten sapamayız. Bir serbestlik, bir marj vardır yöntemde, ahlâk kurallarından ayrılmamak şartıyla. Geçmişte uygulanan yöntemlerden farklı yöntem uygulama serbestliğidir bu.

Hazreti Mevlâna, Mesnevi'de der (serbest bir anlatımla anlatıyorum): "bize diyorlar ki, neden sen şiir söylüyorsun? Oysa, şiir nerede, biz nerede? Eğer biz memleketimizde kalsaydık (Mevlâna'nın memleketi, bildiğiniz gibi, Maveraünnehir'de olan Belh Ülkesi. Oradan, Mevlanâ'nın babası, yanında bulunan kişilerle kalkıp Konya'ya geldi. Mevlâna, daha çocuk o zaman), evet, diyor, biz, eğer memleketimizde kalsaydık, hakikatı anlatmakta bizim için tek bir yer ve yol vardı: medrese, mektep. Biz kürsüye geçer, medresede, insanlarımıza hakikatları anlatırdık. Neden? Çünkü: öyle bir olgunluğa erişmişti ki insanlarımız, hakikatı anlattığımız zaman, ilimleri okuttuğumuz zaman, hemen anlarlardı. Başka bir usule gerek yoktu. Ama, biz bu ülkeye geldik. Bu ülke, yeni müslüman olmuş bir ülke. Henüz müslüman olmayan nice kimseler var (Bir yandan Moğol akınları oluyor. Daha önce Haçlı akınları olmuş. Rumlar var, müslümanlar az ve yeni). Bu insanlara hakikatları medresedeki gibi anlatsanız (ki, yine medrese kurmuşlar, Konya'da medrese var, Mevlâna'nın da babasının medresesi var, daha sonra da o medresede müderristir Mevlâna), anlatım ve öğretimin etkisi çok sınırlı kalıyor (Ama halkın büyük bir ih-

tiyacı var; imâna, islâma, hakikata ihtiyacı var. Çünkü: bir taraftan Haçlılar imânı zayıflatmış, moralleri bozmuş, bir yandan Moğolların akını). Şimdi, bu halkı, biz, sadece medresedeki gibi, hakikatları anlatarak, bilimleri öğreterek, yani klasik metodla uyandıramayız. Peki ne yapacağız? Bu halkın, şiire, şarkıya eğilimi var; musikiye, güzel sözlere eğilimi var. Biz de onu kullanıyoruz. İşte, şiiri bunun için söylüyoruz, Musiki, sema ve ney, bunun için devreye girmiştir. Bu, şuna benzer: bir insan hasta olur, doktor gelir, ona bir ilâç yapar. Bu ilâç acıdır. O acı hapı, ilâcı alacak, şurubu içecek ki, o hasta iyileşsin. Büyümüş bir insana bunu anlatabilirsiniz, ama çocuğa anlatamazsınız. Çocuk acıdır diye o hapı almaz veya o şerbeti içmez. Onun için şekerle kaplarlar o hapı. Şekerin içine o acı ilâcı koyarlar, öyle verirler. Çocuk şeker yiyorum zannıyla hakikatta o acı ilâcı alır farkında olmadan. İşte, diyor Mevlâna, bizim hikâyelerle, şiirle,anlatmak istediğimiz budur".

Böyle ayrı bir metod uygulamışlardır. Yunus Emre'nin şiirleri, Mevlâna'nın şiirleri, sema, ney, Hacı Bektaş-i Veli'nin çalışmaları, tekkeler böyle doğmuş. Sadece bilim, medrese yöntemleriyle yetinmeyip bunların yanına bu tür sanattan yararlanma da eklenmiş. Tüm cephelerden faaliyet olmuş. Bir yandan da askerî çalışmalar, beylerin, Osman Bey'in, Orhan Bey vb.nin çalışmaları olmuş. Her cepheden çalışılmış; toplum, ölmüşken tekrar di-

rilmiş. Diriliş gerçekleşmiş Anadolu'da. En ümitsiz zamanda en büyük diriliş gerçekleşmiş.

Yine, aynı şekilde, tek cepheden değil, çok cepheden çalışacağız, çok yöntemli çalışacağız. Her cepheden, herkesin yatkın olduğu cepheden. Ama birbiriyle irtibatlı olarak. Yani, şair, bir başına bir tarafa gitmesin; devlet adamı, politikacı başını alıp bir başka tarafa gitmesin. Bilim adamı, v.b. tabii her biri kendi sahasında, kişiliklerinin bütün özeliklerini koruyarak, birbiriyle irtibatlı olarak çalışsınlar. Parti, bu amaçla kuruldu. Bu çağda parti iyi bir organizasyon örneğidir. Biz, partiyi, sırf siyaset yapmak, particilik yapmak için kurmadık. Biz, partiye «evet» dedik, particiliğe «hayır». Başka partilerde olanlar da kardeşlerimizdir. Bu milletin çocuklarıdır. Bazıları, bizimle aynı düşünceleri taşımaktadır. Bazıları ise aldanmıştır veya aldatılmıştır. Ne olursa olsun, hepsi kardeşimizdir. Biz, bütün bunları düşünerek, partimizi, şimdiye kadar alışılmış parti biçiminde yaşatmak, yürütmek istemiyoruz. Biz diyoruz ki, parti temelde, bir imân ocağıdır. En büyük hakikat, konuşmamı başında söylediğim gibi, Allah'ın tekliği, varlığı hakikatıdır. Onu kabul etmeyenle bizim bir ilgimiz olamaz. Bu hakikat, her faaliyetin, hayattaki her kımıldanışın başıdır. Onun için, eğer biz hepimiz bir araya geleceksek, gelmek istiyorsak partide, öncelikle, tabii ki, oranın bir imân ocağı olmasını kabul etmemiz lâzım. Bu temel taşdır. Ondan sonra da, orası, bir ahlâk ocağı olmalıdır.

Eğer biz müslümanlar, islâmın lâfını çok edip de ahlâkına sahip olmazsak, o zaman islâma çok büyük zarar getirmiş oluruz. Tabii, islâm ortadan kalkmaz, ama, yeniden doğuş ertelenmiş olur. Hani bunun bir misali vardır: Bir veli adamlarıyla yolda giderken bir bakkalda bulunan ve onları gören bir kişi, sormuş, bunlar kimlerdir demiş. Bakkal da, "bunlara bakmayın; bunlar gelirler, mâsum insanların mallarını yerler, umursamazlar. Geçenlerde bunlardan biri gelmişti, benden de şu kadar mal aldı gitti, bir daha da parasını getirmedi". Bu konuşma, o velinin kulağına çalınıyor oradan geçerken. Misafirliğe gidiyorlar, davete gidiyorlar. Davet sahibi, buyurun, oturun diyor. Yok, diyor veli, sende şu kadar para var mı diye soruyor ev sahibine, davet sahibine. Var, diyor. Hemen onu biz oturmadan ver, diyor. O da veriyor. Veli, bir müride, götür, bunu o bakkala ver diyor. Tabii o bakkaldan o malı alan onun müridi değil; bilmedikleri biri almış, ama kendisini mürid göstererek almış. Onu da üstleniyor veli hemen o anda. Ve o parayı mürid götürüyor. Şimdi oturabiliriz, diyor o zat. Oturuyorlar, sohbet ediyorlar, yemeklerini yiyorlar, sonra dönerken yine aynı bakkalın bir müşterisine "işte bu geçenler var ya, çok dürüst insanlardır, kimsenin hakkını yemezler" dediğini kulaklarıyla duyuyorlar.

İşte, müslümanlar böyle olmalıdırlar. İster dernek deyin, ister vakıf deyin, ister parti deyin, kelimenin önemi yok, mühim olan bir araya geliştir.

Bir araya gelişte, birinci hakikat, birinci ilke, oranın, imân ocağı olması. İkinci ilke, ahlâk ocağı olması. Birbirimize yardımcı olmalıyız. Ahlâk yolu pek dardır, demiş şair. Bu dar yolda birbirimize çok yardımcı olmamız gerekir. Üçüncüsü, bir bilim ocağı, bir hakikat ocağı, hakikatı araştırma ocağı olmalıdır birlik yerimiz. Hemen her söyleneni ezberleyip tekrarlayan papağanlar gibi olmamalıyız. Hakikatleri araştırmalıyız. Ne söylenmiş bize, gerçek mi değil mi araştırmalıyız. Daima ecdadımız, hakikatı araştırıcı olmuşlardır. İmam-ı Gazalî'ye, "sen eserlerinde karşı tarafın tezlerini o kadar iyi anlatıyorsun, o kadar mükemmel bir şekilde ortaya koyuyorsun ki, onların kendileri bile bu kadar iyi savunamazlar" deyip nerdeyse suçluyorlar. Ama bizim bilginimiz budur işte. Hakikat adına, öncelikle, herkes ne diyor, ne ortaya koyuyor, bunu tam bir bitaraflık, hakikatçılıkla araştıracaksın. Korkacak bir şey yok. Sonunda yine kazanacak olan islâmdır.

Onun için, gözümüzü kapatıp da ezbercilik yapmayalım, hakikatları ortaya koyalım ve bir nevi bilim ve hakikat ocağı olsun ocağımız diyoruz. Burada, tarihin, okullarda okutulan tarihin değil sadece, oralarda okutulmayan bir tarih de var, işte onun da, bu ocakta, bu okulda, yani parti okulunda okutulması gerekir. Evet, bu ocak, bizim gözümüzde, bir imân ocağıdır, bir ahlâk ocağıdır, bir bilim, hakikat ocağıdır. Tarih ve sosyolojinin püf noktaları, özeti buralarda öğretilebilir. Gençlik

bunları öğrensin, öğretilmeyeni öğrensin, ailede ve mektepte öğrenmediğini burada öğrensin. Devlet yönetimini öğrensin, bir gün önüne o imkân çıktığında şaşırıp kalmasın, bocalamasın. Nice kişiler, aramızdan çıktılar, gittiler, Allah onlara devlet adamlığı imkânını bahşetti, lütfetti, fakat bilemedikleri için, öğrenemedikleri için, bilgi dağarcıkları yarım yamalak bilgilerle dolduğu için, bu halde iken, bir de üstelik kendilerini çok bilgili sayıp bilgiç geçindikleri için yerlerini dolduramadılar, gereken hizmeti yapamadılar, hata yaptılar ve bugünlere de bu yüzden geldik.

İşte biz, burayı, bu partiyi, ülkenin her tarafında bir şube açarak, ki biz buna aşağı yukarı toplam bin şube diyoruz, bin birim kabul ediyoruz; bir nevi, sıkıcı olmayan, çok canlı, çok dinamik, heyecanlı bir ocak olarak, bilgili, ahlâklı, idealist yüz bin gencin yetiştiği bir okul yapmak istiyoruz. Eğer gelirseniz, herkes gelirse, yardımcı olursanız, bunu yapmamamız için hiç bir sebep yoktur. Yüz bin genç de, yalnız Türkiye'yi değil, İslâm Âlemi'ni de kurtarır. Bundan hiç şüpheniz olmasın. Bugünün teknolojisi de iyi bir yardımcıdır. Diyelim ki, biz bin birim oluşturduk. İstanbul'dan faksla her birime üç sayfalık, beş sayfalık bir yazı gönderdik. Orada da yüzer tane çoğaltıp dağıttılar. Yüz bin kişiye ulaşır o yazı. Olmayan gazeteye karşılık bu geçici de olsa bir işlev görür. Medya bugün hiç bir haberimizi, faaliyetimizi duyurmuyor. Yaptığım şu

konuşmayı, partimiz her yerde kurulmuş olsa, bir parça imkânımız olsa, en azından konuşmamın tam metnini olmasa da özetini, yarın yüz bin kişi alıp okuyabilirdi. Bu büyük bir kuvvettir. Çok büyük bir kuvvettir, imkândır. Bugün bundan mahrumuz. Ama buna kavuşmanın çaresi var. O da, hepinizin gelip, sarılıp, bu partiyi, her birinizin memleketinde kurdurmasıdır, ülkenin her yanında kurulmasıdır. Tabii, seçime girecek hâle, gelince, artık, yavaş yavaş resmî medyanın da yolu açılır. Resmî medyanın yolu açılsa, öbür medya da bahsetmeye başlar ve o zaman herkes duyar. Ve biz, bir yıl, iki yıl, bu gençliği bu şekilde her yönüyle eğitsek, diyelim yüz sayfalık tarih, tarihin özü yani, ya da yakın tarihin, kendi tarihimizin kritik özü, yine hakikatler, yönetim gerçekleri öğretilse, Nizamülmülk'ten, onun Siyasetnâme'sinden, Molla Cami'nin Baharistan'ından, Mevlâna'dan, Sâdi'den v.b. klasiklerimizden ve son devir yazarlarımızdan, çağdaş şair, yazar ve düşünürlerimizden. İkbal'den, Âkif'ten, Bediüzzaman'dan, Necip Fazıl'dan, yani bütün değerlerimizden, geçmiş ve bugünkü, İmam-ı Gazalî tabii başta olmak üzere, Muhyiddin-i Arabî v.b. sayısız düşünürümüzden, bir mesaj ulaştırsak! İşte bütün bunlar, bu hakikatler, muallakta, havada, bizim onları tutup yere indirmemizi bekliyor.

Böyle bir araya geliş, Allah'ın bir nimetidir. Bu nimeti değerlendirelim. Türkiye'nin her tarafında partiyi geliştirelim. Particilik yaparak değil. Eski-

şehir, Orta Anadolu'nun önüne düşsün. Orta Anadolu da, bütün Anadolu'nun önüne düşsün. Anadolu da, İslâm Âlemi'nin önüne düşsün. Bu şekilde, biz yeni bir çıkışa girişelim, yeni bir dirilişe girişelim. İnanın ki, önümüzde, böyle, tarihin yenibaştan yazılacağı bir destan var. Bu destan yazıcılarını bekliyor. O yazıcılar sizlersiniz, bizleriz, bizim içimizden çıkacak insanlardır, çocuklarımız ve torunlarımızdır. Yeter ki, doğru yolu ve birliği bulalım. Diriliş, otuz, otuz beş yıldır, öncelikle klasik metotla çalıştığımız, bir nevi kitabî yaşantıydı. Çıkardığımız dergi, yazdığım kitaplar. Ama kitap hayat demek değildir. Kitaplar kütüphanede, alırsınız okursunuz, ama bir de onu yaşamak var. İşte şimdi onu yaşamaya çıktık. Hep birlikte, buyurun, gelin, yaşayalım ve milletimizin yeniden dirilişinin öncüleri olalım. İnşallah, bu yolda muvaffak olacağız ve hep birlikte muvaffak olacağız. Sözlerime son veriyor, hepinize Allahaısmarladık diyorum.

İÇİNDEKİLER

7 Diriliş Çağı

61 Dünya Görüşümüz Diriliş

117 Medeniyetimizin Dirilişi

169 Kaybolan Hakikat